

5-қосымша.

Шоғырландырылған қаржылық есептілік

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша және сол жылы аяқталған жыл үшін, тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебімен

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі	184
Шоғырландырылған қаржылық есептілік	190
Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп	190
Жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп	192
Ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп	193
Капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп	195
Шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертпелер	196

«Эрнст энд Янг» ЖШС
Әл-Фараби д-лы, 77/7
«Есентай Тәуір» ғимараты
Алматы қ., 050060
Қазақстан Республикасы
Тел.: +7 727 258 59 60
Факс: +7 727 258 59 61
www.ey.com

ТОО «Эрнст энд Янг»
пр. Аль-Фараби, д. 77/7
здание «Есентай Тәуір»
г. Алматы, 050060
Республика Казахстан
Тел.: +7 727 258 59 60
Факс: +7 727 258 59 61
www.ey.com

Ernst & Young LLP
Al-Farabi ave., 77/7
Esentai Tower
Aimaty, 050060
Republic of Kazakhstan
Tel.: +7 727 258 59 60
Fax: +7 727 258 59 61
www.ey.com

Тәуелсіз аудитордың есебі

«Электр желілерін басқару жөніндегі Қазақстан компаниясы» АҚ-ның акционерлеріне, аудиторлық комитеті мен басшылығына

Пікір

Біз «Электр желілерін басқару жөніндегі Қазақстан компаниясы» АҚ мен оның еншілес ұйымдарының (бұдан әрі «Топ») шоғырландырылған қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік, әрі оған 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп, жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп, көрсетілген күнге аяқталған жыл үшін капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп және ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне қысқаша шолуды қоса алғанда, қаржылық есептілікке жасалған ескертпелер жатады.

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік барлық елеулі аспектілерде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың шоғырландырылған қаржылық жағдайын, сондай-ақ көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының шоғырландырылған қозғалысы мен шоғырландырылған қаржылық нәтижелерін Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (ХҚЕС) сәйкес дұрыс бейнелейді.

Пікірді білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ХАС) сәйкес жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің міндеттеріміз одан әрі біздің есебіміздің «Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін жауапкершілігі» бөлігінде сипатталған. Біз Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің *Кәсіпқой бухгалтерлер этикасының кодексіне* (тәуелсіздіктің халықаралық стандарттарын қоса) (бұдан әрі - БХЭСК Кодексі) сәйкес Топқа қатысты біз тәуелсізбіз және біз БХЭСК Кодексіне сәйкес басқа да этикалық міндеттерді орындадық. Біз алынған аудиторлық дәлелдер өз пікірімізді білдіру үшін негіздеме ретінде болуы үшін жеткілікті әрі лайықты болып табылады деп пайымдаймыз.

Аудиттің шешуші мәселелері

Аудиттің шешуші мәселелері - біздің кәсіптік пайымдауымызға сай ағымдағы кезең үшін шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін барынша маңызды болып табылған мәселелер. Бұл мәселелер шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіміздің контекстінде және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қарастырылған және біз бұл мәселелер жөнінде бөлек пікірімізді білдірмейміз. Төменде көрсетілген әрбір мәселеге қатысты тиісті мәселенің аудитіміздің барысында қалай қарастырылғанының сипаты осы контекстінде келтіріледі.

Біз есебіміздің «Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін жауапкершілігі» бөлімінде сипатталған міндеттерді, оның ішінде осы мәселелерге де қатысты міндеттерді орындадық. Тиісінше, аудитімізге шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауымызға жауап ретінде әзірленген рәсімдерді орындау жатады. Аудиторлық процедураларымыздың, соның ішінде төменде көрсетілген мәселелерді қарастыру барысында орындалған процедуралардың нәтижелері қоса беріліп отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікірімізді білдірудің негізі болады.

Аудиттің шешуші мәселелері	Тиісті шешуші мәселе аудитіміздің барысында қалайша қарастырылды
<p>Электр қуаттылығының жүктемені көтеруге дайындығын қамтамасыз ету бойынша қызмет көрсетуден түсімді тану</p> <p>Бұл мәселе 2019 жылғы 1 қаңтардан бастап Қазақстан Республикасының энергия жүйесінің теле-теңдігін қамтамасыз ету үшін құрылған қуат нарығын енгізуге байланысты аудиттің негізгі мәселелерінің бірі болды. Бұл мәселеге операциялардың үлкен көлеміне байланысты ерекше назар аударылды, атап айтқанда орташа өлшенген тариф бойынша 230-дан астам тұтынушыға қызмет көрсетуге байланысты болды. Топ алатын түсім мөлшерін есептеу, сатылған қуат көлеміне қатысты басқарушылық бағалауына байланысты болады.</p> <p>Топтың жаңа қызмет түрін есепке алу туралы ашылуы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің 3-ескертпесінде көрсетілген.</p>	<p>Біз келесі электр энергетикасы нарығын енгізу туралы ақпаратты, оның ішінде Топ басшылығынан алынған қосымша түсініктемелер мен тиісті нормативтік-құқықтық базаны зерделедік. Біз түсімді тануға қатысты қолданылатын есеп саясатын бағаладық. Біз есеп айырысу кезеңіндегі түсімдерді есептеу кезінде пайдаланылған электр энергиясының көлемдерін сатып алушылармен келісілген электр қуатының нақты максималды мөлшері туралы актілермен салыстырдық. Және де біз электр қуатының жүктемені алуға дайындығын қамтамасыз ету үшін қызметтер бағасын есептеуді талдадық. Біз Топтың осы қызмет бойынша түскен кірістеріне қатысты ақпараттардың ашылуына талдау жасадық.</p>
<p>Жаңартылатын энергия көздерін пайдалану объектілері (бұдан әрі - ЖЭК) өндіретін электр энергиясын сату шарттарындағы Топтың рөлі</p> <p>Бұл мәселе сатудан түскен түсімнің маңыздылығын және ЖЭК электр энергиясын сатып алуға жұмсалған шығындардың, сондай-ақ электр энергиясын сатуды есепке алу принципал немесе агент рөлін жан-жақты талдауды және Топтың шартты тұтынушыларға сатқан кезде электр энергиясына бақылау алатындығын анықтау кезінде басшылықтың маңызды пікірлерін қолдануды талап ететіндігіне байланысты аудиттің негізгі мәселелерінің бірі болды.</p>	<p>Біз жаңартылатын энергия көздерімен өндірілетін электр энергиясын сатудан түскен кірісті тануға қатысты қолданылатын есеп саясатын қарастырдық. Біз кірісті мойындау процесіне қатысты ішкі бақылауды тексердік. Біз Қазақстан Республикасындағы жаңартылатын энергия нарығы туралы ақпаратты, оның ішінде Топ басшылығынан және тиісті нормативтік-құқықтық базадан алынған қосымша түсініктемелермен таныстық. Біз сондай-ақ Топтың жаңартылатын энергия көздерімен өндірілетін электр қуатын бақылауды иеленетін Топ</p>

<p>Топтың ЖЭК өндірілген электр энергиясын сатудан түскен түсімді есепке алу туралы пікірлері 4-ескертпеде шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізілген.</p>	<p>басшылығының ұстанымдарын талдадық. Біз Топтың жаңартылатын энергия көздерімен өндірілетін электр энергиясын сатудан түскен кірісті есепке алу туралы шешімдерінің ашылуын талдадық.</p>
<p><i>Есепке алудың ақпараттық жүйесінің өзгерісі</i> 2019 жылдың 1 қаңтарынан бастап Топ бухгалтерлік есептің жаңа ақпараттық жүйесін енгізді.</p> <p>Бухгалтерлік есептің жаңа ақпараттық жүйесін енгізу мәселесі аудиттің негізгі мәселелерінің бірі болып саналады, өйткені бухгалтерлік есептің ақпараттық жүйесі қаржылық есептілігінің жасау үшін қаржылық ақпаратты өңдеу және қалыптастыру үшін негіз болып табылады.</p> <p>Есепке алудың ақпараттық жүйесін өзгертуі жаңа процестерді, бақылауды және өкілеттік берудегі өзгерістерді, сонымен қатар операциялық және қаржылық ақпаратты бұрынғы жүйеден жаңаға енгізуің қамтиды.</p>	<p>Біз Топ басшылығымен жаңа жүйеге енгізілген өзгерістерді, сондай-ақ тиісті процестерді, қаржылық ақпаратты қабылдау мен өңдеуге айтарлықтай әсер ететін өзгерістерге ерекше назар аударып, талқыладық. Сонымен қатар біз қаржылық деректерді жаңа есепке алу ақпараттық жүйесіне ауыстырудың дұрыстығын тексердік. Біз жаңа жүйеде Топ басшылығы белгілеген жалпы бақылаудың, оның ішінде қол жеткізуді және өзгертуді басқаруды басқарудың құрылымы мен операциялық тиімділігін бағалау процедураларын өткіздік. Біз жоғарыда аталған процедураларды аяқтау үшін өзіміздің IT-мамандарымызды тарттық.</p>

Топтың 2019 жылғы Жылдық есебіне қосылған басқа да ақпарат

Басқа да ақпаратқа Жылдық есепте қамтылған ақпарат жатады, бірақ шоғырландырылған қаржылық есептілік пен сол туралы біздің аудиторлық есебіміз жатпайды. Басқа да ақпарат үшін жауапкершілікті басшылық көтереді.

Топтың 2019 жылғы Жылдық есебі, жорамалмен, бізге осы аудиторлық есеп күнінен кейін ұсынылады.

Шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікіріміз басқа ақпаратқа таралмайды және біз бұл ақпаратқа қатысты қандай да бір нысанда сенімділікті білдіретін тұжырымды ұсынбаймыз.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікке аудитті жүргізуімізге орай біздің міндетіміз жоғарыда аталған басқа ақпаратпен, ол бізге ұсынылған кезде танысу және бұл ретте басқа да ақпарат пен шоғырландырылған қаржылық есептіліктің немесе аудит барысында ие болған біліміміз арасында елеулі сәйкессіздіктердің болуы және басқа да ақпарат өзге елеулі бұрмалануларды қамтымайтындығы мәселесін қарастыру болып табылады.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікке қатысты басшылықтың және аудиторлық комитеттің жауапкершілігі

Басшылық шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ХҚЕС-ке сәйкес жасалуы және шынайы ұсынылуы үшін әрі басшылық шынайы емес әрекеттердің немесе қатенің салдарынан маңызды бұрмалануы жоқ шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп санайтын ішкі бақылау жүйесі үшін жауапкершілік көтереді.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық Топтың өз қызметін үздіксіз жалғастыра алу қабілетін бағалау үшін, тиісті жағдайларда қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәліметтердің ашылып көрсетілуі үшін және басшылық Топты таратқысы келген, оның қызметін тоқтатқысы келген жағдайларды немесе оның мұндай әрекеттерге іс жүзіндегі баламасы болмай қалған жағдайларды қоспағанда, есептіліктің қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалдың негізінде жасалуы үшін жауапкершілік көтереді.

Аудиторлық комитет Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігінің дайындалу процесін қадағалау үшін жауапкершілік көтереді.

Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз шоғырландырылған қаржылық есептілік бүтіндей адал емес әрекеттердің немесе қателердің салдарынан және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық қорытындыны шығаруда елеулі бұрмалануларды қамтымайды деген ақылға қонымды сенімдікке қол жеткізу болып табылады. Ақылға қонымды сенімділік сенімділіктің жоғары дәрежесін білдіреді, бірақ Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілген аудит елеулі бұрмалану бола қалғанда оны әрдайым анықтайтындығының кепілдігі болып табылады. Бұрмаланулар адал емес әрекеттердің немесе қателердің нәтижесі болуы мүмкін және егер олар жеке-жеке немесе жиынтығында осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің негізінде қолданылатын пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін деп негізделген күйде пайымдауға болса, елеулі болып есептеледі.

Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудиттің шеңберінде біз кәсіпқой пайымдауды қолданып, бүкіл аудиттің бойына кәсіптік скептицизмді сақтап қаламыз. Сонымен бірге, біз келесіні орындаймыз:

- ▶ адал емес әрекеттердің немесе қателердің салдарынан болған шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтап, бағалаймыз; осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедураларды жасаймыз; өз пікірімізді білдіру үшін негіздеме ретінде болуы үшін жеткілікті әрі лайықты болып табылатын аудиторлық дәлелдерді аламыз. Қателердің нәтижесінде елеулі бұрмаланудың анықталмауы тәуекеліне қарағанда, жоғарыдағы адал емес әрекеттердің нәтижесінде елеулі бұрмаланудың анықталмай қалу тәуекелі, өйткені адал емес әрекеттерге сөз байласу, алдау, қасақана жіберіп қою, ақпараттың дұрыс ұсынылмауы немесе ішкі бақылау жүйесін айнала жасалған амалдар кіруі мүмкін;
- ▶ Топтың ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікірді білдіру мақсатында емес, жағдайларға сәйкес келетін аудиторлық процедураларды әзірлеу мақсатында, аудит үшін маңызы бар ішкі бақылау жүйесін түсінеміз;
- ▶ қолданылатын есеп саясатының лайықты сипатын және басшылық айқындаған бухгалтерлік бағалау және тиісті ақпараттың ашылып көрсетілу негізділігін бағалаймыз;

Біз аудиторлық комитеттің назарына жеткізген мәселелерден біз ағымдағы кезең үшін шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін барынша маңызды болған және тиісінше, аудиттің шешуші мәселелері болып табылатын мәселелерді айқындаймыз. Біз бұл мәселелерді аудиторлық есебімізде сипаттаймыз, тек бұл мәселелер туралы ақпаратты жария ету заңмен немесе нормативтік актімен тыйым салынған жағдайдан немесе қандай да бір мәселе туралы ақпарат біздің қорытындымызда хабарланбауы тиіс екендігі туралы тұжырымға келген сирек жағдайлардан басқа, өйткені мұндай ақпаратты хабарлаудың теріс салдары оның хабарлануынан қоғамдық маңызы бар пайдадан асады деп жорамал жасауға болады. Соның нәтижелері бойынша тәуелсіз аудитордың осы есебі шығарылған, аудиттің жүргізілуіне жауапты жетекші, - Адиль Сыздықов.

„Эрнст энд Янг“ ЖШС

Адиль Сыздықов
Аудитор

Аудитордың 2013 жылғы 23 желтоқсандағы
№ МФ - 0000172 біліктілік куәлігі

050060, Қазақстан Республикасы, Алматы қ.
Әл-Фараби даңғылы, 77/7, «Есентай Тауэр» ғимараты

2020 жылғы 28 ақпан

Гульмира Турмагамбетова
«Эрнст энд Янг» ЖШС-тің
Бас директоры

Қазақстан Республикасында аудиторлық
қызметпен айналысуға арналған
мемлекеттік лицензия: сериясы МФЮ - 2,
№ 0000003, Қазақстан Республикасының
Қаржы министрлігі 2005 жылғы 15 шілдеде
берген

ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша

<i>Мың теңгемен</i>	Ескерт.	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Активтер			
Айналымнан тыс активтер			
Негізгі құралдар	6	651.570.990	667.936.367
Материалдық емес активтер		1.411.900	1.472.307
Ұзақ мерзімді активтер үшін берілген аванстар	6	1.485.220	1.018.989
Кейінге қалдырылған салық активтері	26	53.436	3.760
Қауымдасқан компанияға инвестициялар	7	1.862.241	1.107.867
Байланысты тараптардан ұзақ мерзімді дебиторлық берешегі	27	840.324	929.162
Басқа да қаржы активтері, ұзақ мерзімді бөлік	11	1.951.795	25.609.268
Басқа да ұзақ мерзімді активтер		–	4.017
		659.175.906	698.081.737
Айналымдағы активтер			
Қорлар	8	2.134.157	2.291.378
Сауда дебиторлық берешек	9	21.901.834	9.251.847
Өтелуге жататын ҚҚС және басқа да салықтар бойынша алдын ала төлем		698.928	791.934
Табыс салығы бойынша алдын ала төлем		922.475	1.541.679
Басқа да ағымдағы активтер	10	739.483	528.622
Басқа да қаржы активтері, қысқа мерзімді бөлік	11	45.260.710	20.127.229
Пайдалануға шектелген ақша қаражаты	12	4.274.085	4.175.576
Ақша қаражаты мен оның баламалары	13	21.179.282	19.060.700
		97.110.954	57.768.965
Берілуге арналған активтер		700.861	–
Активтердің жиыны		756.987.721	755.850.702

ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП (жалғасы)

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша

<i>Мың теңгемен</i>	Ескерт.	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Капитал және міндеттемелер			
Капитал			
Жарғылық капитал	14	126.799.554	126.799.554
Меншікті сатып алынған акциялар	14	(930)	(930)
Активтерді қайта бағалау резерві	14	310.369.243	310.840.187
Басқа резервтер		–	(37.081)
Бөлінбеген пайда		44.670.157	35.092.074
		481.838.024	472.693.804
Ұзақ мерзімді міндеттемелер			
Қарыздар, ұзақ мерзімді бөлік	15	56.925.610	62.881.150
Облигациялар, ұзақ мерзімді бөлік	16	83.671.184	83.660.104
Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері	26	89.995.249	90.170.202
Мемлекеттік субсидия, ұзақ мерзімді бөлік		59.543	89.972
Қаржылық жалдау бойынша міндеттеме, ұзақ мерзімді бөлік	27	156.661	157.175
		230.808.247	236.958.603
Қысқа мерзімді міндеттемелер			
Қарыздар, қысқа мерзімді бөлік	15	6.083.377	11.420.710
Облигациялар, қысқа мерзімді бөлік	16	3.645.344	4.097.122
Сауда және басқа да кредиторлық берешек, қысқа мерзімді бөлік	17	23.389.482	22.645.297
Құрылыс бойынша міндеттеме	18	683.430	683.430
Шарт бойынша міндеттемелер		2.167.885	1.734.670
Мемлекеттік субсидия, қысқа мерзімді бөлік		30.430	30.430
Қаржылық жалдау бойынша міндеттеме, қысқа мерзімді бөлік	27	262.882	36.323
Табыс салығынан басқа, салықтар бойынша берешек	19	3.371.344	2.144.441
Табыс салығы бойынша берешек		723.620	1.123
Төленуге жататын дивидендтер		56	2.750
Басқа да ағымдағы міндеттемелер	20	3.983.600	3.401.999
		44.341.450	46.198.295
Міндеттемелер жиыны		275.149.697	283.156.898
Капитал мен міндеттемелер жиыны		756.987.721	755.850.702
Бір жай акцияның баланстық құны (теңгемен)	14	1.848	1.812

ЖИЫНТЫҚ КІРІС ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін

Мың теңгемен	Ескерт.	2019 жыл	2018 жыл* (қайта есептелгені)
Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім	21	263.162.073	175.797.386
Көрсетілген қызметтердің өзіндік құны	22	(200.256.677)	(113.000.234)
Жалпы пайда		62.905.396	62.797.152
Жалпы және әкімшілік шығыстар	23	(8.834.207)	(7.777.658)
Өткізу шығыстары		(382.278)	(284.688)
Негізгі құралдарды қайта бағалаудан түскен кіріс	6	–	3.342.507
Негізгі құралдардың құнсыздануын қалпына келтіру	6	28.364	266.291
Операциялық пайда		53.717.275	58.343.604
Қаржылық кірістер	24	4.171.530	4.951.337
Қаржылық шығыстар	24	(9.200.695)	(3.862.511)
Оң/(теріс) бағамдық айырма, нетто	25	469.129	(5.865.654)
Қауымдасқан компанияның пайдасындағы үлес	7	774.374	325.786
Күтілетін несие залалдарына резервті есептеу	9, 10, 11, 12, 13	(134.370)	(2.931.750)
Басқа да кірістер		724.097	334.637
Басқа да шығыстар		(250.366)	(270.638)
Салық салынғанға дейінгі пайда		50.270.974	51.024.811
Табыс салығы бойынша шығыстар	26	(9.522.004)	(10.981.936)
Бір жылғы пайда		40.748.970	40.042.875
Акцияға пайда			
Бас компанияның жай акцияларының ұстаушыларына келетін жылғы базалық және бөлінген пайда (теңгемен)	14	156,73	154,01
Бір жылғы пайда		40.748.970	40.042.875
Басқа да жиынтық кіріс			
<i>Келесі кезеңдерде пайда немесе залал құрамында қайта жіктелуге жатпайтын басқа да жиынтық кіріс</i>			
Негізгі құралдарды қайта бағалаудан түскен кіріс		–	113.259.316
Пайда салығының әсері		–	(22.651.864)
Пайда салығын шегере отырып, келесі кезеңдерде пайданың немесе залалдың құрамына қайта жіктеуге жатпайтын таза өзге де жиынтық кіріс		–	90.607.452
Пайда салығын шегере отырып, бір жылғы басқа да жиынтық кіріс		–	90.607.452
Пайда салығын шегере отырып, бір жылғы жиынтық кіріс жиыны		40.748.970	130.650.327

* Осы бағанда келтірілген кейбір сомалар 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша және сол жылы аяқталған жыл үшін шоғырландырылған қаржылық есептілікпен үйлеспейді, өйткені жасалған түзетулерді көрсетеді, олар туралы толық ақпарат 2ескертпеде келтірілген.

АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін

Мың теңгемен	Ескерт.	2019 жыл	2018 жыл
Операциялық қызмет			
Салық салынғанға дейінгі пайда		50.270.974	51.024.811
Салық салынғанға дейінгі пайданы таза ақша ағындарымен салыстыруға арналған түзетулер			
Тозу және амортизация		34.348.949	26.755.934
Қаржылық шығыстар	24	9.200.695	3.862.511
Қаржылық кірістер	24	(4.171.530)	(4.951.337)
Оң/(теріс) бағамдық айырма, нетто	25	(469.129)	5.865.654
Ескірген қорларға резервті есептеу/(қалпына келтіру)	23	67.532	(398.750)
Негізгі құралдарды қайта бағалаудан түскен кіріс	6	-	(3.342.507)
Негізгі құралдардың құнсыздануын қалпына келтіру	6	(28.364)	(266.291)
Күтілетін несиелер залалдарына резервті есептеу		134.370	2.931.750
Қауымдасқан компанияның пайдасындағы үлес	7	(774.374)	(325.786)
Мемлекеттік субсидиядан кіріс		(58.305)	(28.468)
Негізгі құралдардың және материалдық емес активтердің шығуынан болатын залал		108.015	168.174
Айналымдағы капиталға түзетулер			
Қорлардағы өзгеріс		89.689	(17.194)
Сауда-дебиторлық берешектегі өзгеріс		(12.725.280)	(1.915.564)
Басқа дебиторлық берешектің және берілген аванстардың өзгеруі		(255.298)	310.559
Өтелуге жататын ҚҚС және басқа да салықтар бойынша алдын ала төлемдегі өзгеріс		93.006	178.286
Сауда және басқа да кредиторлық берешектегі өзгерістер		8.327.628	989.715
Шарт бойынша міндеттемелердегі өзгеріс		433.215	(313.745)
Қаржылық жалдау бойынша міндеттемелердің өзгеруі		189.810	-
Табыс салығынан басқа, салықтар бойынша берешектегі өзгеріс		1.229.811	1.197.834
Өзге де ағымдағы міндеттемелердегі өзгеріс		472.010	(27.047)
Операциялық қызметтен болған ақша ағындары		86.483.424	81.698.539
Төленген пайыздар		(2.536.865)	(2.987.933)
Төленген купондық сыйақы		(8.687.000)	(9.209.500)
Банк кепілдіктері бойынша комиссияс төлеу		(894.908)	-
Төленген табыс салығы		(8.093.869)	(9.502.696)
Алынған пайыздар		3.380.005	4.315.484
Операциялық қызметтен түскен таза ақша ағындары		69.650.787	64.313.894

АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП (жалғасы)

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін

Мың теңгемен	Ескерт.	2019 жыл	2018 жыл
Инвестициялық қызмет			
Депозиттік шоттардан алу		31.924.115	36.509.577
Депозиттік шоттарды толықтыру		(32.329.832)	(27.404.147)
Самұрық-Қазынаньң облигацияларын сатып алу	11	–	(25.545.272)
Борыштық бағалы қағаздарды сатып алу (ҚР Ұлттық банкінің ноттары, ҚР ҚМ вексельдері)		(8.459.310)	(5.356.676)
Борыштық бағалы қағаздарды өтеу (ҚР Ұлттық банкінің ноттары, ҚР ҚМ вексельдері)		7.953.341	5.400.000
Пайдаланылуы шектелген ақша қаражатындағы өзгеріс		(9.352)	(310.921)
Ақша қаражатының басқа да қаржы активтеріне қайта жіктелуі		–	(2.860.231)
Негізгі құралдарды және материалдық емес активтерді өткізуден түскен түсім		196.498	203.960
Негізгі құралдарды сатып алу		(24.541.643)	(32.977.830)
Материалдық емес активтерді сатып алу		(177.828)	(336.653)
Негізгі құралдарды сатып алуға пайдаланылған жобалық қаражатты қайтару	6	–	267.056
DSFK эмитентінің облигацияларды сатып алуы	11	22.141	12.971
Казинвестбанк пен Эксимбанк Қазақстанға қаражатты ішінара қайтару		95.075	–
Қауымдасқан компаниядан түскен дивидендтер	7	20.000	–
Қызметкерлерге берілген қарыздарды өтеу		2.092	7.716
Инвестициялық қызметке пайдаланылған таза ақша ағындары		(25.304.703)	(52.390.450)
Қаржылық қызмет			
Дивидендтерді төлеу		(31.644.640)	(31.368.769)
Қарыздарды өтеу		(10.517.957)	(9.217.048)
Қаржылық қызметте пайдаланылған таза ақша ағындары		(42.162.597)	(40.585.817)
Ақша қаражаты мен оның баламаларындағы таза өзгеріс		2.183.487	(28.662.373)
Валюта бағамдары өзгерістерінің ақша қаражаты мен оның баламаларына әсері		(54.765)	154.386
Ақша қаражаты мен оның баламаларына күтілетін несие залалдарына резервті есептеуден болған әсер	13	(10.140)	(9.096)
1 қаңтарға ақша қаражаты мен оның баламалары		19.060.700	47.577.783
31 желтоқсанға ақша қаражаты мен оның баламалары	13	21.179.282	19.060.700

КАПИТАЛДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін

<i>Мың теңгемен</i>	Жарғылық капитал	Активтерді қайта бағалау резерві	Меншікті сатып алынған акциялар	Басқа резервтер	Бөлінбеген пайда	Жиыны
2018 жылғы 1 қаңтарға	126.799.554	220.858.720	(930)	(170.701)	26.680.917	374.167.560
9 ХҚЕС-ті алғаш рет қолданудан болған әсер	–	–	–	–	(886.271)	(886.271)
2018 жылғы 1 қаңтарға (қайта есептелген)	126.799.554	220.858.720	(930)	(170.701)	25.794.646	373.281.289
Есепті кезеңдегі пайда	–	–	–	–	40.042.875	40.042.875
Пайда салығын шегере отырып, негізгі құралдарды қайта бағалаудан түскен кіріс (6-ескертпе)	–	90.607.452	–	–	–	90.607.452
Жиынтық кіріс жиыны	–	90.607.452	–	–	40.042.875	130.650.327
Активтерді қайта бағалау резервін көшіру (14-ескертпе)	–	(625.985)	–	–	625.985	–
Дивидендтер (14-ескертпе)	–	–	–	–	(31.371.432)	(31.371.432)
Облигациялар бойынша резерв амортизациясы	–	–	–	133.620	–	133.620
2018 жылғы 31 желтоқсанға	126.799.554	310.840.187	(930)	(37.081)	35.092.074	472.693.804
Есепті кезеңдегі пайда	–	–	–	–	40.748.970	40.748.970
Жиынтық кіріс жиыны	–	–	–	–	40.748.970	40.748.970
Активтерді қайта бағалау резервін көшіру (14-ескертпе)	–	(470.944)	–	–	470.944	–
Дивидендтер (14-ескертпе)	–	–	–	–	(31.641.831)	(31.641.831)
Облигациялар бойынша резерв амортизациясы	–	–	–	37.081	–	37.081
2019 жылғы 31 желтоқсанға	126.799.554	310.369.243	(930)	–	44.670.157	481.838.024

Шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертпелер

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін

1. ЖАЛПЫ АҚПАРАТ

«Электр Желілерін Басқару жөніндегі Қазақстан Компаниясы» акционерлік қоғамы (бұдан әрі – «Компания» немесе «KEGOC») Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1996 жылғы 28 қыркүйектегі № 1188 Қаулысына сәйкес «Қазақстанэнерго» бұрынғы Ұлттық энергетика жүйесі активтерінің бір бөлігін беру арқылы құрылды.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның негізгі акционері «Самұрық-Қазына» Ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ (бұдан әрі – «Самұрық-Қазына») болып табылды (90 пайыз оған қоса бір акция). Самұрық-Қазына Қазақстан Республикасы Үкіметінің бақылауында.

2014 жылы Компания Қазақстан Қор Биржасында акциялардың 10 пайызын минус бір акцияны орналастырды.

KEGOC компаниясы Қазақстанда электр қуатын беру, техникалық диспетчеризациялау және электр қуатын өндіру-тұтыну теңгерімін ұйымдастыру қызметтерін көрсететін ұлттық компания болып табылады. Мемлекет тағайындаған жүйелік оператор ретінде Компания орталықтандырылған оперативтік-диспетчерлік басқаруды жүзеге асырады, басқа мемлекеттердің энергия жүйелерімен параллельді жұмысты қамтамасыз етеді, энергия жүйесінде теңгерімді қолдап отырады, жүйелік қызметтерді көрсетеді және электр қуатының көтерме нарығының субъектілерінен қосалқы қызметтерді сатып алады, сондай-ақ электр қуатын ұлттық электр желісі (бұдан әрі – «ҰЭЖ») арқылы беріп, оған техникалық қызмет көрсетеді және пайдалануға дайындық күйінде ұстап отырады. ҰЭЖ шағын станциялардан, бөлу құрылғыларынан, өңіраралық және (немесе) мемлекетаралық электрді беру желілерінен және кернеуі 220 киловольт әрі одан жоғары болатын электр станцияларының электр қуатын беретін электрді беру желілерінен тұрады.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның келесі еншілес ұйымдарда қатысу үлесі болды:

Компания	Қызмет	Қатысу үлесі	
		2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
«Энергоинформ» АҚ (бұдан әрі – «Энергоинформ»)	КЕГОС қызметін ақпараттық қамсыздандыру	100%	100%
«Жаңартылатын энергия көздерін қолдау бойынша есеп айырысу-қаржы орталығы» ЖШС (бұдан әрі – «ЖЭК бойынша ЕҚО»)	Жаңартылатын энергия көздерін пайдаланатын объектілер өндірген және Қазақстан Республикасының бірыңғай электр энергетикасы жүйесінің электр желілеріне жеткізілген электр қуатын орталықтандырылған сатып алу және сату; электр қуатының әзірлігін қолдау қызметтерін сатып алу және электр қуатының электр қуаттылығы нарығында жүктемені көтеруге әзірлігін қамтамасыз ету қызметтерін орталықтандырылған көрсету.	100%	100%

Компания мен оның еншілес ұйымдары бұдан әрі бірлесіп «Топ» деп аталады.

Басқарушылық мақсаттар үшін Топтың қызметі көрсетілетін қызметтің түріне сәйкес үш операциялық сегментке бөлінеді (5-ескерте):

- *Электр қуатын беру және ілеспе қолдау көрсету. Электр қуатын беру Қазақстан Республикасының «Табиғи монополиялар және реттелетін нарықтар туралы» 1998 жылғы 9 шілдедегі № 272-І Заңымен (бұдан әрі – «Заң») реттеледі, өйткені Топ электр қуатын беру, желіге беретін техникалық диспетчерлеу және электр қуатын тұтыну мен электр қуатының өндірісін-тұтынуын теңестіруді ұйымдастыру бойынша қызметтерді көрсету аясында табиғи монополист болып табылады. Заңға сай, Топтың электр қуатын беру, техникалық диспетчерлеу және электр қуатының өндірісін-тұтынуын теңестіруді ұйымдастыру бойынша қызметтерге тарифтерін Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігінің Табиғи монополияларды реттеу және бәсекелестікті қорғау комитеті (бұдан әрі – «Комитет») бекітеді.*
- *Электр қуатының жүктемені көтеруге әзірлігін қамтамасыз ету. 2019 жылғы 1 қаңтардан бастап Қазақстан Республикасында электр қуатының нарығы жұмыс істей бастады, оны енгізудің негізгі мақсаты – бұл Қазақстан Республикасының энергия жүйесінің баланстық сенімділігін қамтамасыз ету. Баланстық сенімділік дегеніміз энергия жүйесінің электр қуатына тұтынушылық сұранысын кез келген уақыт сәтінде қанағаттандыру қабілеті.*
- *Сатып алынатын электр қуатын өткізу Сатып алынатын электр қуатын өткізу сегментіне Қазақстан Республикасының Үкіметі ЖЭК секторын дамыту жағдайларын жасау мақсатында құрған жаңартылатын энергия көздерінің (бұдан әрі – «ЖЭК») секторы кіреді. ЖЭК секторы «Жаңартылатын энергия көздерін пайдалануды қолдау туралы» Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 4 шілдедегі № 165-IV Заңымен реттеледі.*

Компанияның бас кеңсежайы мына мекенжайда тіркелген: Қазақстан Республикасы, Z00T2D0, Нұр-Сұлтан қ., Тәуелсіздік даңғылы, 59-шы ғимарат.

Қоса беріліп отырған шоғырландырылған қаржылық есептілікке Компания Басқармасының төрағасы мен бас бухгалтері 2020 жылғы 28 ақпанда бекітті.

2. ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ДАЙЫНДАУ НЕГІЗДЕРІ

Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігі Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары жөніндегі Кеңес (бұдан әрі – «ХҚЕС жөніндегі Кеңес») бекіткен редакцияда Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (бұдан – «ХҚЕС») сәйкес әзірленді.

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілік, қайта бағаланған құны бойынша көрсетілген негізгі құралдардың кейбір кластарын және есеп саясатында және осы аралық шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ескертпелерінде көрсетілгендей әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтерін қоспағанда, бастапқы құны бойынша бағалау қағидатына сәйкес дайындалды. Шоғырландырылған қаржылық есептілік теңгемен көрсетілген, ал барлық сомалар, өзгесі көрсетілген жағдайлардан басқа, бүтін мыңдықтарға дейін дөңгелектенген.

Шоғырландыру негізі

Шоғырландырылған қаржылық есептілікке 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның және оның еншілес ұйымдарының қаржылық есептіліктері кіреді. Егер Топ инвестициялау объектісіне қатысудан болатын кіріспен байланысты тәуекелдерге ұшыраған жағдайда бақылау жасалады немесе мұндай кірісті алуға құқығы, сондай-ақ инвестициялау объектісіне қатысты өз өкілеттіктерін жүзеге асырудың көмегімен кіріске әсер ету мүмкіндігі бар. Атап айтқанда, Топ тек егер келесі талаптар орындалса ғана, инвестициялар объектісін бақылайды:

- Топтың инвестициялар нысанына қатысты өкілеттіктерінің болуы (яғни, инвестициялар нысанының маңызды қызметін ағымдағы басқару мүмкіндігін қамтамасыз ететін қолдағы құқықтар);
- Топтың инвестициялау объектісіне қатысудан болатын ауыспалы кіріспен байланысты тәуекелдерге ұшырағыштығының немесе мұндай кірісті алуға құқығы бар;
- Топтың инвестициялау объектісіне қатысты өз өкілеттіктерін жүзеге асырудың көмегімен кіріске әсер ету мүмкіндігі бар.

Әдетте, дауыс беру көпшілігі бақылаудың болуымен негізделеді деп болжануда. Мұндай жорамалды растау үшін және Топтың инвестициялар объектісіне қатысты дауыс беру құқықтарының көпшілігі немесе ұқсас құқықтары болған кезде Топ мұндай инвестициялар объектісіне қатысты өкілеттіктердің болуын бағалау кезінде барлық орынды фактілер мен жағдайларды ескереді:

- инвестициялар объектісінде дауыс беру құқықтары бар басқа тұлғалармен келісім;
- басқа келісімдермен негізделген құқықтар;
- Дауыс беру құқығы және Топқа тиесілі әлеуетті дауыс беру құқықтары.

Егер фактілер мен жағдайлар бақылаудың үш құрамдасы бірінің немесе бірнешеуінің өзгеруін растаса, Топ инвестициялар нысанына қатысты бақылаудың болуын қайтадан талдайды. Топ еншілес ұйымға бақылауды алған кезде еншілес ұйымның шоғырлануы басталады және Топ еншілес ұйымға бақылаудан айырылғанда тоқталады. Сатып алынуы немесе есептен шығарылуы жыл ішінде болған еншілес ұйымның активтері, міндеттемелері, кірістері мен шығыстары Топ бақылауды алған күннен бастап жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепке қосылады және Топ еншілес ұйымға бақылаудан айырылған күнге дейін көрсетіледі.

Басқа да жиынтық кірістің (БЖК) пайдасы немесе залалы және әрбір құрамдасы Топтың бас компаниясының меншік иелеріне және егер бұл бақыланбайтын қатысу үлестерінде теріс сальдоға әкеліп соқтырған жағдайда, бақыланбайтын қатысу үлестеріне жатады. Қажет болғанда еншілес ұйымдардың қаржылық есептілігі мұндай компаниялардың есеп саясатын Топтың есеп саясатына сәйкес келтіру үшін түзетіледі. Топтың ішінде операцияларды жүзеге асырудың нәтижесінде туындайтын барлық топшілік активтер мен міндеттемелер, капитал, кірістер, шығыстар мен ақша ағындары шоғырландыру кезінде толығымен алынып тасталады.

Бақылаудан айырылмастан еншілес ұйымға қатысу үлестерінің өзгерісі капиталмен жасалған операция ретінде ескеріледі. Егер Топ еншілес ұйымның үстінен бақылаудан айырылып қалса, ол:

- еншілес ұйымның активтері мен міндеттемелерін мойындауды тоқтатады (оның ішінде оған жататын гудвилді);
- бақыланбайтын қатысу үлестерінің баланстық құнын мойындауды тоқтатады;
- капиталда көрсетілген жинақталған бағамдық айырмаларды мойындау тоқтатады;
- алынған сыйақының әділ құнын мойындайды;
- қалған инвестицияның әділ құнын мойындайды;
- операцияның нәтижесінде пайда болған артық шығуды немесе дефицитті пайданың немесе зиянның құрамында мойындайды;
- бұрын БЖК құрамында танылған компоненттердегі бас компанияның үлесін Топ тиісті активтердің немесе міндеттемелердің тікелей шығарылуын жүзеге асырғандай етіп ХҚЕС-тің нақты талаптарына сәйкес пайда мен залалдың немесе бөлінбеген пайданың құрамында қайта жіктейді.

Салыстырмалы ақпаратты қайта есептеу

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау барысында алдыңғы есепті кезең үшін салыстырмалы ақпаратты қайта жіктеу амалдары орындалды. Қайта жіктеуден болған әсер келесі кестеде ұсынылған:

Мың теңгемен	Бұрын ұсынылған- дай	Қайта жіктеулер және түзетулер	Ескерт.	Түзетілген
2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп				
Көрсетілген қызметтердің өзіндік құны	(105.840.194)	(7.160.040)	[1]	(113.000.234)
Жалпы және әкімшілік шығыстар	(14.937.698)	7.160.040	[1]	(7.777.658)
Жалпы пайда	69.957.192	(7.160.040)		62.797.152

[1] 2019 жылы Топ өндірістік активтер мүлігіне салынатын салық шығыстарын Жалпы және әкімшілік шығыстар құрамынан Көрсетілген қызметтердің өзіндік құнының құрамына қайта жіктеді. Бұл қайта жіктеу Топтың таза пайдасына әсерін тигізбеді.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ

Жаңа стандарттар, түсіндірмелер және қолданыстағы стандарттар мен түсіндірмелерге түзетулер

Топ «Жалдау» 16 ХҚЕС-ті (IFRS) алғаш рет қолданды. Қаржылық есептіліктің бұл стандартын қолданумен негізделген өзгерістердің сипаты мен әсері төменде сипатталған.

2019 жылы стандарттарға кейбір басқа түзетулер және Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсерін тигізбеген түсіндірулер алғаш рет қолданды. Топ шығарылған, бірақ әлі күшіне енген стандарттарды, түсіндірмелерді немесе түзетулерді мерзімінен бұрын қолданған жоқ.

16 ХҚЕС (IFRS) «Жалдау»

16 ХҚЕС (IFRS) 17 ХҚЕС-ті (IAS) «Жалдау» ауыстырады, 4 КРМФО (IFRIC) «Келісімде жалдау белгілерінің болуын айқындау» түсіндірмесі, 15 ПКР (SIC) «Операциялық жалдау – стимулдар» түсіндірмесі және 27 ПКР (SIC) «Заңгерлік жалдау нысаны бар операциялардың мәнін айқындау» түсіндірмесі. Стандарт жалдау туралы ақпаратты мойындау, бағалау, ұсыну және ашып көрсету қағидаттарын белгілейді және жалға алушылардың баланста жалдау шарттарының көпшілігінің көрсетуін талап етеді.

16 ХҚЕС-ке (IFRS) сәйкес жалға беруші үшін есепке алу тәртібі 17 ХҚЕС-пен (IAS) салыстырғанда іс жүзінде өзгермейді. Жалға берушілер 17 ХҚЕС (IAS) сияқты дәл сондай жіктеу қағидаттарын пайдалана отырып жалдауды жіктеуді жалғастыратын болады, бұл ретте екі жалдау түрін бөліп қоспайды: операциялық және қаржылық. Осылайша, 16 ХҚЕС (IFRS) қолдану Топ жалға беруші болып табылатын жалдау шарттарының есепке алынуына әсерін тигізбеді.

Топ 16 ХҚЕС-ті (IFRS) алғаш рет түрлендірілген ретроспективті қолдану әдісін пайдалана отырып 2019 жылғы 1 қаңтарда қолданды. Стандартқа өту кезінде Топ шарт бүтіндей немесе оның жеке құрамдастары 2019 жылғы 1 қаңтарға жалдау шарты болып табылатындығын қайталап талдауға мүмкіндік бермейтін іс жүзіндегі сипаттағы жеңілдетуді пайдалануды шешті. Осының орнына Топ бастапқы мойындау күніне 17 ХҚЕС-ті (IAS) және 4 КРМФО (IFRIC) Түсіндірмелерін қолдана отырып стандартты жалдау шарттары ретінде бұрын сәйкестендірілген шарттарға ғана қолданды. Сондай-ақ Топ солар бойынша жалдау мерзімі жалдаудың басталу күніне 12 айдан артық емес мерзімді құрайтын және сатып алу опционын (қысқа мерзімді жалдау) қамтитын жалдау шарттары үшін, сондай-ақ солар бойынша базалық активтің төмен құны бар (төмен құны бар активтерді жалдау) жалдау шарттары үшін мойындаудан босатуды пайдалануды шешті.

Бұл түзетулер Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсерін тигізбеді (4-ескертпе).

«Пайдаға салынатын салықты есептеу қағидаларына қатысты белгісіздік» 23 КРМФО (IFRIC) түсіндіру

Түсіндіру салықтық баяндауларға қатысты белгісіздік болған талаптарда пайдаға салынатын салықтарды есепке алу тәртібін қарастырады, бұл «Пайда салықтары» 12 ХҚЕС-тің (IAS) қолданылуына әсер етеді. Түсіндіру 12 ХҚЕС-тің (IAS) қолданылу аясына жатпайтын салықтар мен алымдарға қолданылмайды, сондай-ақ айқындалмаған салықтық баяндаулармен байланысты пайыздар мен айыппұлдарға қатысты ерекше талаптарды қамтымайды. Атап айтқанда, түсіндіру келесі мәселелерді қарастырмайды:

- ұйым айқындалмаған салықтық баяндауларды бөлек қарастырма;
- ұйым салық органдарының салықтық баяндауларды тексеруге қатысты жасайтын жорамалдар;
- ұйым салық салынатын пайданы (салық залалын), салық базасын, пайдаланылмаған салық залалдарын, пайдаланылмаған салық жеңілдіктері мен салық мөлшерлемелерін қалайша айқындайды;
- ұйым фактілер мен жағдайлардың өзгеруін қалайша қарастырады.

Топ әрбір анықталмаған салық түсіндірмесін бөлек немесе бір немесе бірнеше басқа анықталмаған салық түсіндірмелерімен бірге талқылау қажеттілігін айқындайды және белгісіздікті шешу нәтижесін барынша дәл болжауға мүмкіндік беретін тәсілді пайдаланады.

Топ пайда салығын есептеу қағидаларына қатысты белгісіздікті анықтау кезінде елеулі пайымдауды қолданады. Топ өз қызметін күрделі халықаралық ортада жүзеге асыратындықтан, бұл түсіндіруді қолдану оның шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсер ете алатындығын саралады.

Түсіндіруді қолдану кезінде Топ трансферттік баға белгілеуге қатысты қандай да бір белгілі емес салық түсіндірмесінің бар екендігін саралады. Компанияның және оның еншілес ұйымдарының түрлі юрисдикциялардағы салық декларацияларына трансферттік баға белгілеумен байланысты есептен шығарулар жатады және салық органдары бұл салық түсіндірмелерін тексере алады. Топ салық заңнамасының талаптарын орындайтындығын ескере отырып және трансферттік баға белгілеудің қолданылатын практикасын талдауына сүйене отырып, Топ салық органдары қолданатын салық түсіндірмелерінің (оның ішінде оның еншілес ұйымдары қолданатын түсіндірмелер) қабылдануы ықтимал болып табылады деген тұжырымға келді. Бұл түсіндіру Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсерін тигізбеді.

«Әлеуетті теріс өтеумен мерзімінен бұрын өтеу туралы талаптар» 9 ХҚЕС-ке (IFRS) түзетулер

9 ХҚЕС-ке (IFRS) сай борыштық құрал шартта көзделген ақша ағындары «борыштың негізгі сомасының және борыштың негізгі сомасының өтелмеген бөлігіне пайыздардың есебінен төлемдер» болып табылатындығы («ақша ағындары» критерийлері) және құрал мұндай жіктеуге жол беретін тиісті бизнес-модельдің шеңберінде ұсталатын құрал екендігі талабымен басқа да жиынтық кіріс арқылы амортизацияланған құны немесе әділ құны бойынша бағалана алады. 9 ХҚЕС-ке (IFRS) түзетулер қаржы активі шарттың мерзімінен бұрын бұзылуына әкеп соқтыратын оқиғаға немесе жағдайға қарамастан және қай тараптың шарттың мерзімінен бұрын бұзылуы үшін негізделген өтемақыны төлейтіндігіне немесе алатындығына қарамастан «ақша ағындарының» критерийлерін қанағаттандыратындығын түсіндіреді. Бұл түзетулер Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсерін тигізбеді.

«Бағдарламаға өзгерістерді енгізу, бағдарламаны қысқарту немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді өтеу» 19 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер

19 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер бағдарламаның өзгеруі, бағдарламаның қысқаруы немесе бағдарлама бойынша міндеттемелердің өтелуі есепті кезең ішінде болған жағдайларда есепке алу тәртібін қарастырады. Түзетулер, егер бағдарламаға өзгерістерді енгізу, бағдарламаны қысқарту немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді өтеу жылдық есепті кезеңнің ішінде болса, ұйым белгіленген төлемдері бар бағдарламаның таза міндеттемесін (активін) қайта бағалау үшін пайдаланылған және бағдарлама бойынша ұсынылатын сыйақы мен мұндай оқиғадан кейін бағдарламаның активтерін көрсететін актуарлық жорамалдарға сүйене отырып, бағдарламаға өзгерістер енгізілгеннен, қысқартылғаннан кейін немесе бағдарлама бойынша міндеттемелер толық өтелгеннен кейін кезеңнің қалған бөлігіне қатысты ағымдағы кезеңдегі қызметтердің құнын айқындауы тиіс. Сондай-ақ ұйым бағдарлама бойынша ұсынылатын сыйақыларды көрсететін белгіленген төлемдері бар бағдарламаның таза міндеттемесін (активін) қайта бағалау үшін пайдаланылған және бұл оқиғадан кейін бағдарлама активтерін; және белгіленген төлемдері бар бағдарламаның таза міндеттемесін (активін) қайта бағалау үшін пайдаланылған дисконттау мөлшерлемесін пайдалана отырып, бағдарламаға өзгерістер енгізілгеннен, қысқартылғаннан кейін немесе бағдарлама бойынша міндеттемелер толық өтелгеннен кейін кезеңнің қалған бөлігіне қатысты пайыздардың таза көлемін айқындау.

Бұл түзетулер Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсерін тигізбеді.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

Жаңа стандарттар, түсіндірмелер және қолданыстағы стандарттар мен түсіндірмелерге түзетулер (жалғасы)

28 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер «Қауымдасқан компаниялар мен бірлескен кәсіпорындарға ұзақ мерзімді салымдар»

Түзетулер, ұйым 9 ХҚЕС-ті (IFRS) соларға үлестік қатысу әдісі қолданылмайтын, бірақ мәнінде қауымдасқан ұйымға немесе бірлескен кәсіпорынға таза инвестицияның бір бөлігін құрайтын (ұзақ мерзімді салымдар) қауымдасқан ұйымға немесе бірлескен кәсіпорынға ұзақ мерзімді салымдарды қолдануы тиіс екендігін түсіндіреді. Бұл түсіндіру маңызды болып табылады, өйткені ол мұндай ұзақ мерзімді салымдарға 9 ХҚЕС-те (IFRS) күтілетін несие залалдарының моделі қолданылады.

Сондай-ақ түзетулерде, 9 ХҚЕС-ті (IFRS) қолдану кезінде ұйым қауымдасқан ұйым немесе бірлескен кәсіпорын шеккен залалдарды, не болмаса «Қауымдасқан ұйымдарға немесе бірлескен кәсіпорындарға салынған инвестициялар» 28 ХҚЕС (IAS) қолдану салдарынан туындайтын қауымдасқан ұйымға немесе бірлескен кәсіпорынға салынған таза инвестицияның түзетулері ретінде танылған таза инвестицияның құнсыздануынан болған залалдарды назарға алмайтындығы түсіндіріледі.

Бұл түзетулер Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсерін тигізбеді, өйткені Топ қауымдасқан ұйымдағы инвестицияларды есепке алу үшін үлестік қатысу әдісін қолданады.

23 ХБЕС (IAS) «Қарыздар бойынша шығындар»

Түзетулер, ұйым жіктелетін активті сатып алу үшін арнайы алынған қарыздарды ортақ мақсаттарға арналған қарыздардың құрамында, бұл активті мақсатына лайық пайдалануға немесе сатуға дайындауға қажетті барлық жұмыстар іс жүзінде аяқталғанда ескеруі тиіс екендігін түсіндіреді.

Ұйым бұл түзетулерді ұйым түзетулерді алғаш рет немесе осы күннен кейін қолданатын жылдық есепті кезеңнің басталу күніне орын алатын қарыз алулар бойынша шығындарға қатысты қолдануы тиіс. 23 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулерді қолданудан болған әсер туралы ақпарат 16-ескертпе ашылып көрсетілген.

3 ХҚЕС (IFRS) «Бизнестерді біріктіру»

Түзетулерде, егер ұйым бірлескен операция болып табылатын бизнеске бақылау алса, бірлескен операцияның активтері мен міндеттемелеріндегі қатысу үлестерін әділ құны бойынша қайта бағалауды қоса алғанда, ол кезең-кезеңімен жүзеге асырылатын бизнестерді біріктіруге қатысты талаптарды қолданылуы тиіс екендігі түсіндірілген. Бұл ретте иемденуші бірлескен операциялардағы бұрын болған барлық қатысу үлесін қайта бағалауы тиіс.

Бұл түзетулер Топтың көрсетілген кезеңдерде ұқсас операциялардың жоқтығына орай оның шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсерін тигізбеді.

11 ХҚЕС (IFRS) «Бірлескен кәсіпкерлік»

Бірлескен операциялардың қатысушысы болып табылатын, бірақ бірлескен бақылауы жоқ тарап бірлескен операцияларға бірлескен бақылауды ала алады, солардың шеңберіндегі қызмет бұл термин 3 ХҚЕС-те (IFRS) айқындалғандай бизнесті білдіреді. Түзетулерде мұндай жағдайларда осындай бірлескен операцияда бұрын болған қатысу үлестерінің қайта бағаланбайтындығы түсіндіріледі.

Бұл түзетулер Топтың соның шеңберінде бірлескен бақылауды алатын операциялардың жоқтығына орай оның шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсерін тигізбеді.

12 ХҚЕС (IAS) «Пайда салықтары»

Түзетулер, дивидендтерге қатысты салық салдары көпшілік жағдайда меншік иелерінің арасында бөлумен қарағанда, бөлінетін пайданы әкелген бұрынғы операциялармен немесе оқиғалармен байланысты екендігін түсіндіреді. Тиісінше, ұйым ұйымның бастапқыда бұл операцияларды немесе оқиғаларды қай жерде мойындағандығына қарай дивидендтерге қатысты салық салдарын пайда немесе залал, басқа да жиынтық кіріс немесе меншікті капитал құрамында мойындауы тиіс.

Бұл түзетулерді алғаш рет қолдану кезінде ұйым оларды ең ерте салыстырмалы кезеңнің басталу күніне немесе осы күннен кейін мойындалған дивидендтерге қатысты салық салдарына қолданылуы тиіс. Топтың қолданыстағы саясаты түзетулердің талаптарына сәйкес келгендіктен, олардың қолданылуы Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсерін тигізбеді.

Шығарылған, бірақ әлі күшіне енбеген стандарттар

Төменде 2019 жылғы 31 желтоқсанға шығарылған, бірақ күшіне енбеген стандарттар мен түсіндірмелер келтіріледі. Топ осы стандарттарды олардың күшіне ену күнінен бастап қолдануға ниет білдіріп отыр.

17 ХҚЕС (IFRS) «Сақтандыру шарттары»

2017 жылғы мамырда ХҚЕС жөніндегі Кеңес «Сақтандыру шарттары» 17 ХҚЕС (IFRS) шығарды, ол сақтандыру шарттарын есепке алу жөнінде бірыңғай басшылықты білдіреді, сондай-ақ қаржылық есептілікте тиісті ақпараттың ашылып көрсетілуіне қойылатын барлық талаптарды қамтиды. Жаңа стандарт аттас 4 ХҚЕС (IFRS) стандартын ауыстырады. 17 ХҚЕС (IFRS) 2021 жылғы 1 қаңтардан немесе одан кешірек басталатын жылдық есепті кезеңдер үшін күшіне енеді. Көрсетілген жаңа стандарт шоғырландырылған қаржылық есептілікке айтарлықтай әсерін тигізбейді.

Ұйым 17 ХҚЕС-тің (IFRS) алғаш рет қолданылу күніне немесе соған дейін 9 ХҚЕС (IFRS) пен 15 ХҚЕС (IFRS) қолданады деген талаппен мерзімінен бұрын қолдануға жол беріледі. Бұл стандарт Топқа қатысты қолданылмайды.

Қаржылық есептіліктің концептуалдық негіздері

2018 жылғы наурызда ХҚЕС жөніндегі Кеңес Қаржылық есептіліктің концептуалдық негіздерінің жаңа редакциясын шығарды. Атап айтқанда, активтер мен міндеттемелердің жаңа анықтамалары және кірістер мен шығыстардың нақтыланған анықтамалары енгізілуде. Құжаттың жаңа редакциясы міндетті қолданылу үшін 2020 жылғы 1 қаңтардан кейінгі жылдық кезеңдерден бастап күшіне енеді. Көрсетілген жаңа редакция шоғырландырылған қаржылық есептілікке айтарлықтай әсерін тигізбейді.

«Бизнесі біріктіру» 3 ХҚЕС-ке (IFRS) түзету

2018 жылғы қазанда ХҚЕС жөніндегі Кеңес «Бизнесі біріктіру» 3 ХҚЕС-ке (IFRS) түзетуді шығарды. Түзету стандартпен енгізілетін бизнестің ұғымына нақтылауды енгізеді. Түзету 2020 жылғы 1 қаңтардан кейін жасалатын бизнесті немесе активтер топтарын сатып алу операциялары үшін күшіне енеді. Түзетуді мерзімінен бұрын қолдануға рұқсат етілген. Түзету ол алғаш рет қолданылған күннен кейін орын алатын операциялар мен басқа да оқиғалардың көрсетілуіне қатысты перспективті түрде қолданылғандықтан, түзету өту күніне шоғырландырылған қаржылық есептілікке әсерін тигізбейді.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

Шығарылған, бірақ әлі күшіне енбеген стандарттар (жалғасы)

«Маңыздылықты айқындау» 1 ХҚЕС-ке (IAS) және 8 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулер

2018 жылғы қазанда ХҚЕС жөніндегі кеңес «Қаржылық есептілікті ұсыну» 1 ХҚЕС-ке (IAS) және «Есеп саясаты, бухгалтерлік бағалаудағы өзгерістер және қателер» 8 ХҚЕС-ке (IAS) түзетулерді шығарды. 1 ХБЕС-ке (IAS) және 8 ХБЕС-ке (IAS) түзетулер маңыздылықтың жаңа анықтамасын енгізеді.

1 ХБЕС-ке (IAS) және 8 ХБЕС-ке (IAS) түзетулер 2020 жылғы 1 қаңтардан немесе осы күннен кейін бастап қолданылады. Мерзімінен бұрын қолдануға рұқсат етілген.

Маңыздылықты айқындауға түзетулер Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсерін тигізбейді деп күтілуде.

«Қаржы құралдары: ақпаратты ашып көрсету» 7 ХҚЕС-ке (IFRS) және «Қаржы құралдары» 9 ХҚЕС-ке (IFRS) «Пайыздық мөлшерлемелер. Эталондар реформасы» деп аталатын түзетулер

2019 жылғы қыркүйекте ХҚЕС жөніндегі Кеңес «Пайыздық мөлшерлемелер. Эталондар реформасы» деп аталатын «Қаржы құралдары: ақпаратты ашып көрсету» 7 ХҚЕС-ке (IFRS) және «Қаржы құралдары» 9 ХҚЕС-ке (IFRS) түзетулерді шығарды. Қабылданған түзетулер хеджирлеуді есепке алуға қойылған бірқатар талаптарды орындаудан босатуды білдіреді, олардың орындалуы эталондық пайыздық мөлшерлемені реформалау нәтижесінде туындайтын белгісіздіктің күшіне орай хеджирлеудің есепке алынуының тоқтап қалуына әкеп соқтыра алады. Түзетулер 2020 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданыла бастайды. Мерзімінен бұрын қолдануға рұқсат етілген.

Көрсетілген түзетулер шоғырландырылған қаржылық есептілікке айтарлықтай әсерін тигізбейді.

«Қаржылық есептілікті ұсыну» 1 ХБЕС-ке (IAS) түзету – «Қаржылық міндеттемелерді қысқа және ұзақ мерзімділер ретінде жіктеу»

2020 жылғы қаңтарда ХҚЕС жөніндегі Кеңес «Қаржылық міндеттемелерді қысқа- және ұзақ мерзімділер ретінде жіктеу» деп аталатын «Қаржылық есептілікті ұсыну» 1 ХБЕС-ке (IAS) түзетуді шығарды. Қабылданған түзету міндеттемелерді ұзақ мерзімділер немесе қысқа мерзімділер ретінде жіктеу критерийлерін нақтылайды. Түзету 2022 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданыла бастайды. Мерзімінен бұрын қолдануға рұқсат етілген.

Көрсетілген түзету шоғырландырылған қаржылық есептілікке айтарлықтай әсерін тигізбейді, өйткені Топ нақтыланған критерийлерді қолдануда.

Топ қолданыстағы стандарттарға, соларға қатысты мүмкін болатын жоғарыда көрсетілген жаңа стандарттар мен түзетулер бойынша мерзімінен бұрын қолдануды жоспарлап отырған жоқ.

Активтер мен міндеттемелерді айналымдағы/қысқа мерзімді және айналымнан тыс/ұзақ мерзімді етіп жіктеу

Қаржылық жағдай туралы есепте Топ активтер мен міндеттемелерді олардың айналымдағы/қысқа мерзімді және айналымнан тыс/ұзақ мерзімді етіп жіктелуінің негізінде ұсынады. Актив мына жағдайларда, егер:

- оны сату болжанса немесе ол әдеттегі операциялық циклдің шеңберінде сатуға немесе тұтынуға арналса;

- ол негізінен сауда жасау мақсаттары үшін арналса;
- оны есепті кезең аяқталғаннан кейін 12 (он екі) айдың ішінде өткізу болжанса; немесе
- есепті кезең аяқталғаннан кейін кем дегенде 12 (он екі) айдың ішінде міндеттемелерді өтеу үшін пайдалануға немесе айырбастауға шектеулер болған жағдайларды қоспағанда, ол ақша қаражатын немесе олардың баламаларын білдіреді.

Барлық басқа активтер айналымнан тыс ретінде жіктеледі.

Міндеттеме қысқа мерзімді болып табылады, егер:

- оны әдеттегі операциялық циклдің шеңберінде өтеу болжанса;
- ол негізінен сауда жасау мақсаттары үшін ұсталса;
- ол есепті кезең аяқталғаннан кейін 12 (он екі) айдың ішінде өтелуге тиіс болса; немесе
- Компанияның есепті кезең аяқталғаннан кейін кем дегенде 12 (он екі) айдың ішінде міндеттемелердің өтелу мерзімін ұзартуға сөзсіз құқығы болмаса.

Топ барлық басқа міндеттемелерді ұзақ мерзімділер ретінде жіктейді.

Кейінгі қалдырылған салық активтері мен міндеттемелер айналымнан тыс/ұзақ мерзімді активтер мен міндеттемелер ретінде жіктеледі.

Әділ құнды бағалау

Топ мұндай қаржы құралдарын әрбір есепті күнге әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері және солардың әділ құны олардың қалдық құнынан айтарлықтай ерекшеленгенде, әділ құны бойынша қаржылық емес активтер (ҰЭЖ активтері) ретінде бағалайды. Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржы құралдарының әділ құны туралы ақпарат 28-ескертпеде ашылып көрсетіледі.

Активтің сатылғаны үшін түскен немесе бағалау күніне нарық қатысушыларының арасында әдеттегі тәртіппен жасалатын мәміленің шеңберінде міндеттемелердің берілгені үшін төленген баға әділ құн болып табылады. Әділ құнды бағалау активті сату немесе міндеттемені беру бойынша мәміле:

- не бұл актив немесе міндеттеме үшін негізгі нарықта;
- не бұл актив немесе міндеттеме үшін барынша қолайлы нарықта негізгі нарықтың жоқтығы шартында болатындығын болжайды.

Топ негізгі немесе барынша қолайлы нарыққа қол жеткізе алуы тиіс. Активтің немесе міндеттеменің әділ құны нарық қатысушылары активтің немесе міндеттеменің бағасын анықтау кезінде пайдаланатын жорамалдарды қолдана отырып бағалайды, бұл ретте нарық қатысушылары өздерінің мүдделерінде әрекет етеді деп болжанады. Қаржылық емес активтің әділ құнын бағалау нарыққа қатысушының активті ең үздік және барынша тиімді тәсілмен пайдалану арқылы не болмаса оны бұл активті барынша жақсы және барынша тиімді тәсілмен пайдаланатын нарыққа басқа қатысушыға сату нәтижесінде экономикалық пайданы шығара алу мүмкіндігін ескереді.

Топ мұндай бағалау әдістерін пайдаланады, әрі олар қалыптасқан жағдайларда қолайлы болып табылады және солар үшін әділ құнды бағалау үшін жеткілікті болып табылады, бұл ретте орынды қадағаланатын бастапқы деректерді пайдалана отырып, қадағаланбайтын бастапқы деректерді мейлінше аз пайдаланады.

Әділ құны бағаланатын немесе қаржылық есептілікте ашылып көрсетілетін барлық активтер мен міндеттемелер жалпы әділ құнды бағалау үшін елеулі болып табылатын ең төменгі деңгейдегі бастапқы деректердің негізінде әділ құн көздерінің төменде сипатталған иерархиясының шеңберінде жіктеледі:

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

Әділ құнды бағалау (жалғасы)

- 1-деңгей – ұқсас активтер немесе міндеттемелер бойынша (қандай да бір түзетулерсіз) белсенді нарықта нарықтық баға белгілеулері.
- 2-деңгей – әділ құнды бағалау үшін маңызды болатын иерархияның ең төменгі деңгейіне жататын бастапқы деректер нарықта тікелей немесе жанама байқалатын болып табылатын бағалау үлгілері.
- 3-деңгей – иерархияның ең төмен деңгейіне жататын бастапқы деректердің әділ құны бойынша бағалау үшін елеулі болатын бағалау модельдері нарықта қадағаланбайтын болып табылады.

Қаржылық есептілікте мерзімді негізде қайта бағаланатын активтер мен міндеттемелер жағдайында Топ әрбір есепті кезеңнің соңына жіктеуді қайта талдай отырып (жалпы әділ құнды бағалау үшін елеулі болатын ең төменгі деңгейдегі бастапқы деректердің негізінде) иерархия көздерінің деңгейлері арасында аудару фактісін айқындайды. Топтың қаржы жөніндегі басшылығы ҰЭЖ активтері мен сату үшін қолда бар бағасы белгіленбейтін қаржы активтерінің әділ құнын мерзімді бағалау үшін, сол сияқты қолданылуына қарай активтердің әділ құнын бір мезгілде бағалау үшін саясат пен рәсімдерді айқындайды.

ҰЭЖ активтерінің құнын бағалау үшін сырттан бағалаушылар тартылады. Сырттан бағалаушыларды тарту туралы шешімді қаржы жөніндегі басшылық жыл сайын қабылдап отырады. Іріктеу критерийлері ретінде нарықты білу, бедел, тәуелсіздік және кәсіпқой стандарттарға сәйкестік қолданылады. Сыртқы бағалаушылармен талқылағаннан кейін қаржы жөніндегі басшылық бағалаудың қандай әдістемесі мен бастапқы деректері әрбір жағдайда пайдаланылуы тиіс екендігі жөнінде шешім қабылдайды.

Әрбір есепті күнге қаржы жөніндегі басшылық өзінің есеп саясатына сәйкес қайталап талдау және қайталап бағалау қажет болатын активтер мен міндеттемелердің құнындағы өзгерістерді талдайды. Мұндай талдаудың шеңберінде қаржы жөніндегі басшылық бағалау кезінде пайдаланылған ақпаратты шарттармен және басқа да орынды құжаттармен салыстыру арқылы соңғы бағалау кезінде қолданылған негізгі бастапқы деректерді тексереді.

Қаржы жөніндегі басшылық және Топтың сыртқы бағалаушылары жасалған өзгерістердің негізділігін айқындау мақсатында есеп саясатына сәйкес негізгі құралдардың қайта бағаланатын класы бойынша әрбір активтің әділ құнының өзгерісін тиісті сыртқы дерек көздерімен салыстырады.

Қаржы жөніндегі басшылық және сыртқы бағалаушылар бағалау кезінде қолданылған негізгі жорамалдарды талқылайды.

Әділ құн туралы ақпаратты ашып көрсету мақсатында Топ активтер мен міндеттемелерді олардың сипатының, оларға тән сипаттамалар мен тәуекелдердің, сондай-ақ жоғарыда көрсетілгендей әділ құн көздерінің иерархиясында қолданылатын деңгейдің негізінде жіктеді.

Шетел валютасындағы операциялар

Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігі теңгемен берілген. Сондай-ақ теңге Топтың бас компаниясының функционалды валютасы болып табылады. Топтың әр компаниясы өзінің жеке функционалды валютасын айқындайды және әрбір компанияның қаржылық есептілігіне қосылған баптар осы функционалдық валютада бағаланып отырады.

Шетел валютасындағы операциялар бастапқыда операция тану критерийлерін қанағаттандырған күнге қолданылатын спот-бағамы бойынша олардың функционалдық валютасында Топ компанияларымен ескеріледі.

Шетел валютасында көрсетілген монетарлық активтер мен міндеттемелер есепті күнге қолданылатын функционалды валюта-ның спот-бағамы бойынша қайта есептеледі.

Монетарлық баптарды өтеу немесе қайта есептеу кезінде туындайтын барлық бағамдық айырмалар, Топтың таза инвестициясының шетелдік бөлімшеге хеджирлеуін қамтамасыз ететін монетарлық баптарды қоспағанда, жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепке қосылады. Олар пайда мен залалдарда мойындалғанда таза инвестицияның шығу сәтіне дейін басқа да жиынтық кірістің құрамында көрсетіледі.

Тарихи құнның негізінде шетелдік валютада бағаланатын монетарлық емес баптар бастапқы мәмілелер жасалған күні қолданыста болған бағамдар бойынша қайта есептеледі.

Әділ құны бойынша шетелдік валютада бағаланатын монетарлық емес баптар әділ құн белгіленген күні қолданыста болған бағамдар бойынша қайта есептеледі. Монетарлық емес баптарды қайта есептеу кезінде туындайтын кірістер мен шығыстар баптың әділ құны (яғни баптар бойынша бағамдық айырмалар, өзге де жиынтық кіріс немесе пайда немесе залал құрамында танылған әділ құнның өзгерісінен болған кірістер немесе шығыстар да тиісінше өзге де жиынтық кіріс немесе пайда немесе залал құрамында танылады) өзгерісі нәтижесінде болған кірістерді немесе шығыстарды тану қағидаттарына сәйкес есептеледі.

Топ елеулі мәмілелерді жасаған шетел валюталарының айырбас бағамдары былайша көрсетілген:

<i>Кезең соңындағы айырбас бағамы (теңгеге)</i>	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
1 АҚШ доллары	381,18	384,2
1 еуро	426,85	439,37
1 ресей рублі	6,17	5,52

<i>Бір жылғы орташа айырбас бағамы (теңгеге)</i>	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
1 АҚШ доллары	382,87	344,76
1 еуро	428,63	406,65
1 ресей рублі	5,92	5,5

Негізгі құралдар

Негізгі құралдар, ҰЭЖ активтерін қоспағанда, жинақталған амортизацияны және олар болған жағдайда құнсыздандудан болған жинақталған шығындарды шегере отырып бастапқы құны бойынша ескеріледі. Мұндай құнға негізгі құралдардың бөлшектерін ауыстыру құны және егер оларды капиталдандыру критерийлері орындалса, ұзақ мерзімді құрылыс жобалары болған жағдайда қарыздар бойынша шығындар кіреді.

Белгілі бір уақыт аралығында негізгі құралдардың едәуір құрамдастарын ауыстыру қажет болғанда, Топ осы сияқты құрамдастарды оларға тән болатын дербес пайдалы қызмет ету мерзімдерімен жекелеген активтер ретінде мойындайды және оларды лайықты түрде амортизациялайды.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

Негізгі құралдар (жалғасы)

Сол сияқты, негізгі техникалық шолып тексеруді жүргізген кезде сонымен байланысты шығындар, егер мойындаудың барлық критерийлері орындалса, құрал-жабдықты ауыстыру ретінде негізгі құралдардың баланстық құнында мойындалады. Жөндеуге және техникалық қызмет көрсетуге жұмсалатын барлық басқа шығындар олар болған сәтте пайда немесе зиян құрамында мойындалады.

ҰЭЖ активтері қайта бағалау күнінен кейін танылған жинақталған амортизация мен құнсыздану шығындарын шегере отырып әділ құны бойынша бағаланады. Қайта бағалау қайта бағаланған активтің әділ құны оның баланстық құнынан айтарлықтай ерекшеленбейді дегендегі сенімділікті қамтамасыз ету үшін жеткілікті жиілікпен жүзеге асырылады.

Қайта бағалаудан болған құн өсімі БЖК құрамында көрсетіледі және бұрын жасалған қайта бағалаудың салдарынан пайда немесе зиян құрамында танылған дәл осы активті қайта бағалаудан болған зиянда қалпына келтіретін бөлікті қоспағанда, капитал құрамына кіретін активтерді қайта бағалау резервін ұлғайтуға жатады. Қайта бағалаудан болған залал, бұрын қайта бағалау резервінің құрамында мойындалған дәл сол актив бойынша оң қайта бағалауды тікелей азайтатын бөлігін қоспағанда, жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте мойындалады. Актив істен шыққан жағдайда, бұл активке тікелей жататын қайта бағалау резервінің бір бөлігі активтерді қайта бағалау резервінен бөлінбеген пайданың құрамына аударылады.

Амортизация активтердің пайдалы қызметін бағалау мерзімінің ішінде желілік әдіспен былайша есептеледі:

Ғимараттар	60 жыл
ҰЭЖ активтері	
Электрді тарату желілері	50 жыл
Ғимараттар	10-30 жыл
Шағын станциялардың құрал-жабдығы	12-30 жыл
Көлік және басқа да негізгі құралдар	
Басқа да машиналар мен құрал-жабдықтар	7-25 жыл
Көлік құралдары	11 жыл
Компьютерлер және деректерді өңдеу бойынша басқа да құрал-жабдық	4-10 жыл
Интерьер және шаруашылық мақсаттағы заттар	7 жыл
Өзге негізгі құралдар	3-15 жыл

Жер амортизацияланбайды.

2015 жылғы 1 қаңтардан бастап Қазақстан Республикасының Ұлттық негізгі қорлар жіктеушісіне енгізілген өзгерістердің салдарынан «ҰЭЖ ғимараттары» класынан «ҰЭЖ-дің машиналары мен құрал-жабдығы» бөлініп шықты. Осыған орай, Топ «ҰЭЖ ғимараттары» класының атауын қаржылық есептілік мақсатында «ҰЭЖ активтері» класы болып өзгертті. Пайдалы қолдану мерзімдері және негізгі құралдарды тарату құны әрбір жылдық есепті кезеңнің аяғында талданады және қажетіне қарай түзетіледі.

Егер күтілген жағдайлар бұрынғы жорамалдардан ерекшеленетін болса, өзгерістер 8 ХҚЕС (IAS) «Есеп саясаты, бухгалтерлік бағалаудағы өзгерістер және қателер» сәйкес бухгалтерлік бағалаудағы өзгерістер ретінде ескеріледі. Бұл бухгалтерлік бағалау жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте танылатын негізгі құралдардың қалдық құны мен негізгі құралдардың тозу сомасына айтарлықтай әсер ете алады.

Негізгі құралдар нысандарын тану ол есептен шығарылғанда немесе оның пайдаланылуы немесе есептен шығарылуынан болашақ экономикалық пайда алу күтілмеген жағдайда тоқтатылады. Активтерді тану тоқтатылғанда туындайтын кез келген кірістер немесе залалдар (есептен шығарудан түскен түсімдер мен активтің баланстық құны арасындағы айырма ретінде есептелетін) активті тану тоқтатылған есепті жылда пайда немесе зиян құрамына енгізіледі.

Материалдық емес активтер

Материалдық емес активтер бастапқы тану кезінде бастапқы құны бойынша бағаланады. Бастапқы танудан кейін материалдық емес активтер жинақталған құнсыздану шығындары мен жинақталған амортизация шегерілген бастапқы құны бойынша ескеріледі. Өнімдерді әзірлеуге капиталға айналдырылған шығындарды қоспағанда, Топ ішінде жасалған материалдық емес активтер капиталға айналмайды және тиісті шығыс олар пайда болған есепті кезеңдегі пайда мен зияндарда көрсетіледі.

Топтың материалдық емес активтеріне, ең бастысы, компьютерлік бағдарламалық жасақтама мен лицензиялар кіреді. Материалдық емес активтер активтерді 3 жылдан 20 жылға дейін пайдалы қолданудың бағалау мерзімі ішінде желілік әдіспен амортизацияланады.

Қаржылық емес активтердің құнсыздануы

Топ әрбір есепті күнге активтің ықтимал құнсыздану белгілерінің бар-жоғын айқындайды. Егер осындай белгілер орын алса немесе егер активті құнсыздануға жыл сайынғы тексеру талап етілсе, Топ активтің өтелетін құнын бағалайды. Активтің немесе ақша ағындарын жасайтын бөлімшенің (ААЖБ) өтелетін құны – бұл сатуға арналған шығындарды шегергенде, (ААЖБ) активінің әділ құны және (ААЖБ) активін пайдаланудан болатын құндылық. Өтелетін құн негізінен басқа активтер немесе активтер тобы жасайтын ағындардан тәуелсіз ақша қаражатының ағындарын актив жасаған жағдайда ғана жеке актив үшін анықталады. Егер активтің немесе ақша ағындарын тудыратын бөлімшенің теңгерімдік құны оның өтелетін құнынан артып кетсе, актив құнсызданған деп саналады және өтелетін құнына дейін есептен шығарылады.

Пайдалану құндылығын бағалау кезінде келешек ақша ағымдары салық салынғанға дейін дисконттау мөлшерлемесі бойынша дисконтталады, әрі ол ақшаның уақытша құнының ағымдағы нарықтық бағасын және активке тән тәуекелдерді көрсетеді. Сату шығындарын шегере отырып әділ құнды айқындау кезінде тиісті бағалау үлгісі пайдаланылады. Мұндай есептеулер бағалау коэффициенттерімен, акциялар нарығында еркін айналыста болатын баға белгілеулерімен немесе әділ құнның басқа да қолжетімді көрсеткіштерімен расталады.

Топ құнсыздану сомасын Топтың жеке активтер жатқызылатын әрбір ААЖБ үшін жеке дайындалатын пайдалану құндылығына сүйене отырып құнсыздану сомасын айқындайды. Бұл жоспарлар мен болжамды есеп айырысулар әдетте 5 (бес) жылға жасалады. Бұдан да ұзақ кезеңдер үшін бесінші жылдан кейін болжамды келешек ақша ағындарына қатысты қолданылатын ұзақ мерзімді өсім үрдістері есептеледі.

Қайта бағалау өзге де жиынтық кірісте танылған бұрынғы қайта бағаланған ҰЭЖ активтерін қоспағанда құнсызданған актив қызметіне сәйкес шығыстар санаты құрамындағы жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте танылатын жалғасып отырған қызметтің құнсыздануынан (қорлардың құнсыздануын қосқанда) болатын залалдар. Мұндай активтердің құнсыздануы бұрын танылған қайта бағалау сомасының шегінде басқа да жиынтық кірісте танылады. Топ әрбір есепті күнге, гудвилді қоспағанда, активтің бұрын мойындалған құнсыздану шығындарының жоқ немесе қысқарған екендігінің белгілері бар-жоғын айқындайды.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

Қаржылық емес активтердің құнсыздануы (жалғасы)

Егер мұндай белгі бар болса, Топ активтің немесе ААЖБ-ның өтелетін құнын есептейді. Құнсызданудан болған бұрын мойындалған шығындар, егер құнсызданудан болған соңғы шығын мойындалған уақыттан бастап активтің өтелетін құнын айқындау үшін пайдаланылған бағалауда өзгеріс болған жағдайда ғана, қалпына келтіріледі. Қалпына келтіру активтің баланстық құны оның өтелетін құнынан асып кетпеуімен, сондай-ақ амортизацияны шегеріп тастағанда баланстық құнынан аспауымен шектелген, бұл актив егер алдыңғы жылдары құнсызданудан болған залал деп танылмаған жағдайда, баланстық құны бойынша танылуы мүмкін. Құнның осылайша қалпына келтірілуі, актив қайта бағаланған құны бойынша танылған жағдайларды қоспағанда, пайда мен зияндарда танылады. Мұндай жағдайларда құнның қалпына келтірілуі қайта бағалаудан болған құнның өсімі ретінде ескеріледі.

Қауымдасқан компанияға инвестициялар

Қауымдасқан компания – бұл соған қатысты Топтың айтарлықтай ықпалы бар компания. Айтарлықтай ықпал – инвестициялар объектісінің қаржылық және операциялық саясатына қатысты шешімдерді қабылдауға қатысу өкілеттіктері, бірақ мұндай саясатқа қатысты бақылау немесе бірлескен бақылау.

Айтарлықтай ықпалдың немесе бірлескен бақылаудың болуын анықтау кезінде ескерілетін факторлар еншілес компанияларға бақылаудың болуын анықтау кезінде ескерілетін факторларға ұқсас келеді.

Топтың оның қауымдасқан компаниясына инвестициялары үлестік қатысу әдісі бойынша ескеріледі.

Үлестік қатысу әдісіне сәйкес қауымдасқан компанияға инвестиция алдымен бастапқы құны бойынша танылады. Инвестициялардың баланстық құны сатып алған күннен кейін туындайтын қауымдасқан компанияның таза активтеріндегі өзгерістердегі Топтың үлесі танылуы салдарынан не өседі немесе төмендейді. Қауымдасқан компанияға жататын гудвил инвестицияның баланстық құнына кіреді және амортизацияланбайды, сондай-ақ құнсыздану мәніне жеке тексеруге ұшырамайды.

Жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп қауымдасқан компания қызметінің қаржы нәтижелеріндегі Топтың үлесін көрсетеді. Егер қауымдасқан компанияның капиталында тікелей танылған өзгерістер болса, Топ осындай өзгерістегі өз үлесін таниды және бұл капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есепте қолданылғанда бұл фактіні ашады.

Топтың қауымдасқан компаниямен операциялары бойынша туындайтын жұмсалмаған пайда мен зияндар Топтың қауымдасқан компанияда қатысу үлесінің болған дәрежесінде алынып тасталды.

Қауымдасқан компанияның пайдасындағы Топ үлесі жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте тікелей көрсетілген. Ол қауымдасқан компанияның акционерлеріне келетін пайданы білдіреді, және сондықтан қауымдасқан компаниялардың еншілес компанияларындағы салық салу мен бақыланбайтын қатысу үлесін есептегеннен кейін пайда ретінде айқындалады.

Қауымдасқан компанияның қаржылық есептілігі Топтың қаржылық есептілігіндей есепті кезеңде жасалады. Қажет болған жағдайда есеп саясатын Топтың есеп саясатына сәйкес келтіру мақсатында түзетулер енгізіледі.

Үлестік қатысу әдісі қолданылғаннан кейін Топ өзінің қауымдасқан компаниясына инвестициясы бойынша құнсызданудан келген қосымша залалын тану қажеттігін айқындайды. Өрбір есепті кезеңде Топ қауымдасқан компанияға құйылған инвестициялардың құнсыздануының объективті куәлігінің болуын белгілейді. Мұндай куәліктер болған жағдайда, Топ құнсы-

здану сомасын қауымдасқан компанияның өтелетін құны мен оның баланстық құны арасындағы айырма ретінде есептейді және осы соманы «Қауымдасқан компанияның пайдасындағы үлес» бабы бойынша пайда мен зияндарда мойындайды.

Қауымдасқан компанияға айтарлықтай ықпалдан айырылған жағдайда, Топ қалған инвестицияларды әділ құны бойынша бағалап, мойындайды. Едәуір ықпалдан айырылу сәтіне қауымдасқан компанияның баланстық құны мен қалған инвестициялардың әділ құны және шығарылудан болған түсімдер арасындағы айырма пайда немесе зиян құрамында мойындалады.

Қаржы құралдары – бастапқы мойындау және кейіннен бағалау

Қаржы активтері

Бастапқы тану және бағалау

Топтың қаржы активтеріне ақша қаражаты мен оның баламалары, қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді депозиттер, пайдаланылуы шектелген ақша қаражаты, басқа жа қаржы активтері, сауда және басқа да дебиторлық берешек, бағасы белгіленетін және белгіленбейтін қаржы құралдары кіреді.

Қаржы активтері бастапқыда танылған кезде тиісінше амортизацияланған құны бойынша ескерілетін қаржы активтері; пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша ескерілетін қаржы активтері; басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша ескерілетін қаржы активтері ретінде жіктеледі.

Қаржы активі амортизацияланған құны бойынша ескеріледі, егер мына екі критерий сақталған болса:

- 1) бизнес-модельдің мақсаты барлық шарттық ақша ағындарын алу үшін қаржы активін ұстап қалу болып табылады; және
- 2) шарттық ақша ағындары тек пайыздық сыйақы мен негізгі борыш бойынша төлемдермен ғана білдірілген. Сыйақы ақшаның уақытша құны мен белгілі бір уақыт кезеңінде өтелуге жататын негізгі борышпен байланысты несиелік тәуекел үшін ақы төлеуді білдіреді.

Егер жоғарыда аталған критерийлердің кем дегенде біреуі сақталмаған болса, қаржы активі әділ құны бойынша өлшенеді.

Топтың амортизацияланған құны бойынша ескерілмейтін қаржы активтері әділ құны бойынша ескеріледі.

Қаржы активі басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша ескеріледі, егер мына екі критерий сақталған болса:

- 1) бизнес-модельдің мақсаты барлық шарттық ақша ағындарын алу үшін, сол сияқты қаржы активін сату арқылы қаржы активін ұстап қалу болып табылады; және
- 2) шарттық ақша ағындары тек пайыздық сыйақы мен негізгі борыш бойынша төлемдермен ғана білдірілген. Сыйақы ақшаның уақытша құны мен белгілі бір уақыт кезеңінде өтелуге жататын негізгі борышпен байланысты несиелік тәуекел үшін ақы төлеуді білдіреді.

Топ қаржы активтерін пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша ескереді, олар амортизацияланған құны бойынша немесе басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша көрсетілген жағдайларды қоспағанда.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

Қаржы құралдары – бастапқы мойындау және кейіннен бағалау (жалғасы)

Қаржы активтері (жалғасы)

Кейінгі бағалау

Кейіннен қаржы активтері амортизацияланған құны бойынша немесе Топтың қаржы активтерін басқару бойынша бизнес-модельдеріне негізделе отырып басқа да жиынтық кіріс арқылы немесе пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланады. Бизнес-модельді Топ басшылығы айқындайды.

Мойындауды тоқтату

Қаржы активінің (немесе, қолданылатын жерде – қаржы активінің бөлігі немесе ұқсас қаржы активтері тобының бір бөлігі) мына жағдайларда баланста танылуы тоқтатылады:

- активтен ақша ағындарын алу құқығының қолданылу мерзімі аяқталса;
- Топ активтен ақша ағымын алу құқығын берсе не болмаса үшінші тарапқа түсетін ақша ағымдарын толық көлемде және «транзиттік» келісім бойынша ешбір елеулі кідірусіз төлеу бойынша өз мойнына міндеттеме алса; және не болмаса (а) Топ активтен болатын барлық тәуекелдер мен пайданы берсе; не болмаса (б) Топ активтен болатын барлық тәуекелдер мен пайданы бермей, оларды сақтамаса, бірақ осы активтің бақылауын берсе.

Егер Топ өзінің активтен ақша ағынын алу барлық құқығын берсе не транзиттік келісім жасаса, ол меншік құқығына байланысты тәуекелдер мен табысты сақтап қала алған-алмағанын және, егер сақтап қала алған болса, онда қандай көлемде екендігін бағалайды. Егер Топ активтен болатын барлық тәуекелдер мен табысты іс жүзінде бермесе және өзінде сақтамаса, сондай-ақ активке бақылауды бермесе, жаңа актив Топ берілген активке өзінің қатысуын жалғастыруы дәрежесінде танылады. Бұл жағдайда Топ тиісті міндеттемені де таниды. Берілген актив пен тиісті міндеттеме Топ сақтаған құқық пен міндеттемені көрсететін негізде бағаланады.

Берілген активке кепілдік нысанындағы жалғасқан қатысу активтің бастапқы теңгерімдік құны немесе Топтан талап етілуі мүмкін төлемнің ең жоғары сомасы өлшемдердің ең кішісі бойынша танылады.

Күтілетін несие залалдарын мойындау

Топ, егер несие залалы бастапқы танылған сәттен бастап айтарлықтай ұлғайған болса, амортизацияланған құны бойынша және бүкіл мерзім үшін күтілетін несие залалдарына тең болатын сомада басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері бойынша күтілетін несие залалдарына бағалау резервін мойындайды. Топ басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активінің баланстық құнын азайтпай, бағалау резервін басқа да жиынтық кірістің құрамында мойындайды.

Қаржы активі бастапқы танылған сәттен бастап сол бойынша несиелік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюының жоқтығын айқындау кезінде Топ күтілетін несие залалдары сомасының өзгеруіне емес, несие құралының қолданылу мерзімінің бойынша дефолттың орын алу тәуекелінің өзгеруіне сүйенеді.

Егер шартта көзделген қаржы активі бойынша ақша ағындары қайта қаралған немесе түрлендірілген болса және қаржы активінің мойындалуы тоқтамаса, Топ қаржы құралы бойынша несие тәуекелінің айтарлықтай өзгергенін мыналарды са-лыстыру арқылы бағалайды:

- 1) есепті күнгі жағдай бойынша дефолттың орын алу тәуекелін бағалау (түрлендірілген шарттық талаптардың негізінде);
- 2) бастапқыда мойындау кезінде дефолттың орын алу тәуекелін бағалау (бастапқы түрлендірілмеген шарттық талаптардың негізінде).

Егер несие тәуекелінің айтарлықтай ұлғаюы орын алмаса, Топ қаржы активі бойынша залалдарға бағалау резервін мыналарды қоспағанда 12 айлық күтілетін несие залалдарына тең сомада мойындайды:

- 1) сатып алынған немесе құрылған несиелік-құнсызданған қаржы активтері;
- 2) сауда дебиторлық берешекті немесе «Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім» 15 ХҚЕС (IFRS) қолданылу аясына қатысы бар операциялардың салдарынан туындайтын шарт бойынша активтерді; және
- 3) жалдау бойынша дебиторлық берешекті.

(1) – (3) тармақтарда көрсетілген қаржы активтері бойынша Топ залалдар резервін бүкіл мерзім үшін күтілетін несие залалдарының сомасында бағалайды.

Егер алдыңғы есепті кезеңде Топ қаржы құралы бойынша залалдардың бағалау резервін бүкіл мерзім үшін күтілетін несие залалдарына тең болатын сомада бағалайды, бірақ ағымдағы күнгі жағдай бойынша несиелік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюы жоқ екендігін айқындайды, сол сияқты ағымдағы есепті күнге Топ бағалау резервін 12 айлық күтілетін несие залалдарына тең сомада бағалауы тиіс.

Топ құнсызданудан болған пайда немесе залал ретінде залалдардың бағалау резервін түзетуге қажетті соманы есепті күнгі жағдай бойынша күтілетін несие залалдарының сомасына дейін мойындайды.

Сатып алынған немесе құрылған несиелік-құнсызданған қаржы активтері бойынша Топ құнсызданудан болған залалды қалпына келтіру ретінде, тіпті егер бүкіл мерзім бойына болған күтілетін несие залалдары бастапқы мойындау кезінде есепті ақша ағындарына қосылған күтілетін несие залалдарының өлшемінен кем болса да, бүкіл мерзім бойына болған күтілетін несие залалдарының қолайлы өзгерістерін мойындайды.

Күтілетін несие залалдарын бағалау

Топ қаржы құралы бойынша күтілетін несие залалдарын мыналарды көрсететін тәсілмен бағалайды:

- 1) ықтималдылықты ескере отырып алынған және таразыланған ықтимал нәтижелердің диапазонын бағалау арқылы айқындалған соманы;
- 2) ақшаның уақытша құнын;
- 3) есепті күнге қолжетімді болатын өткен оқиғалар, ағымдағы талаптар мен болжамды келешек экономикалық талаптар туралы негізделген және расталатын ақпаратты.

Күтілетін несие залалдарын бағалау кезінде қарастырылатын ең ұзақ кезең – бұл Топ несиелік тәуекелге ұшырағыш болатын шарт бойынша ең ұзақ кезең (ұзарту опциондарын ескере отырып).

Қарыз, сол сияқты қарыздарды беру міндеттемесінің пайдаланылмаған компоненті кіретін қаржы құралдары бойынша, Топтың шартта көзделген қарыздың өтелуін талап ету және қарыздарды беру бойынша міндеттеменің пайдаланылмаған компонентінің күшін жою мүмкіндігі Топтың хабарламаны берудің шарттық мерзімімен несиелік залалдар тәуекеліне ұшырағыштығын шектемейді. Мұндай қаржы құралдары бойынша Топ несиелік залалдарды несиелік тәуекелге ұшырағыштықтың бүкіл мерзіміне бағалайды және күтілетін несиелік залалдар Топтың несиелік тәуекелдерді басқару қызметінің нәтижесінде, тіпті егер мұндай кезең шарт бойынша ең ұзақ кезеңнен асып кетсе де, азаймайды.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

Қаржы құралдары – бастапқы мойындау және кейіннен бағалау (жалғасы)

Қаржы активтері (жалғасы)

Күтілетін несиелер залалдарын бағалау (жалғасы)

Бастапқыда танылған сәттен бастап несиелік тәуекелдің едәуір ұлғаюымен негізделген күтілетін несиелер залалдарын бүкіл мерзім бойына мойындау мақсатына қол жеткізу үшін несиелік тәуекелді ұжымдық негізде айтарлықтай ұлғайтуды бағалау, мысалға, несиелік тәуекелдің топ немесе қаржы құралдарының шағын тобы бойынша едәуір ұлғаюына нұсқайтын ақпаратты талдау арқылы бағалау қажет болып қалуы мүмкін. Бұл несиелік тәуекел айтарлықтай ұлғайған жағдайда Топтың бүкіл мерзім бойынша күтілетін несиелер залалдарын мойындау мақсатына қол жеткізуіне, тіпті егер несиелік тәуекелдің бөлек құрал деңгейінде айтарлықтай ұлғаюының расталуы қолжетімсіз болса да, кепілдігін береді.

Қаржылық міндеттемелер

Бастапқы тану және бағалау

Бастапқы мойындау кезіндегі қаржылық міндеттемелер пайда немесе зиян, несиелер мен қарыздар немесе тиімді хеджирлеу кезінде хеджирлеу құралдары ретінде айқындалған туынды құралдар арқылы әділ құны бойынша қайта бағаланып отырған қаржылық міндеттемелер ретінде жіктеледі.

Қаржылық міндеттемелер бастапқыда оларға мәміле бойынша тікелей байланысты шығындар шегеріліп қарыздар, несиелер мен кредиторлық берешек болған жағдайда әділ құны бойынша танылады.

Топтың қаржылық міндеттемелері сауда және басқа да кредиторлық берешекті, несиелер мен қарыздарды және шығарылған облигацияларды қамтиды.

Кейінгі бағалау

Қаржылық міндеттемелерді одан кейінгі бағалау олардың жіктелуіне былайша тәуелді болады:

Несиелер мен қарыздар

Бастапқыда мойындалғаннан кейін пайыздық несиелер мен қарыздар тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып амортизацияланған құн бойынша бағаланады. Мұндай қаржылық міндеттемелер бойынша кірістер мен шығыстар, оларды тануды тоқтатқанда, сондай-ақ тиімді пайыздық мөлшерлемені пайдалану арқылы өтелім есептелуіне қарай пайда мен зияндарда танылады.

Амортизацияланған құн сатып алу кезінде дисконттар немесе сыйақыларды, сондай-ақ тиімді пайыздық мөлшерлеменің ажырамас бөлігі болып табылатын комиссиялық немесе шығындарды ескере отырып есептеледі. Тиімді пайыздық мөлшерлеме амортизациясы жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте қаржылық шығыстар құрамына енгізіледі.

Сауда және басқа да кредиторлық берешек

Сауда және басқа да кредиторлық берешек бастапқыда әділ құны бойынша көрсетіледі және кейіннен тиімді пайыздық мөлшерлемені пайдалана отырып амортизацияланған құн бойынша бағаланады.

Тануды тоқтату

Қаржылық міндеттеменің танылуы, егер міндеттеме өтелсе, күші жойылса, немесе оның әрекет ету мерзімі аяқталған жағдайда тоқтатылады. Егер қолданыстағы қаржылық міндеттеме дәл сол кредитордың алдында едәуір ерекшеленетін талаптарда басқа міндеттемеге ауыстырылса немесе егер қолданыстағы міндеттеменің талаптары едәуір өзгертілсе, мұндай ауыстыру немесе өзгеріс бастапқы міндеттеменің мойындалуын тоқтату ретінде және жаңа міндеттемені мойындаудың басталуы ретінде ескеріледі, ал олардың баланстық құндағы айырмасы жиынтық шығын туралы шоғырландырылған есепте мойындалады.

Қаржы құралдарының өзара есепке алынуы

Қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелер өзара есепке алынуы тиіс, ал нетто-сомасы қазіргі сәтте мойындалған сомаларды өзара есепке алуға, сондай-ақ нетто-негізде есеп айырысу ниетіне не болмаса активтерді өткізуге және осымен бірге міндеттемелерді өтеуге заңгерлік құқық болғанда ғана қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте ұсынылуы тиіс.

Қорлар

Қорлар ФИФО әдісі бойынша ескеріледі.

Қорлар қос көлемнің ең азы бойынша бағаланады: сатып алу құны және өткізудің таза құны.

Өткізудің таза құны, өндірісті аяқтауға жұмсалатын болжамды шығыстарды және өткізуге бағаланған шығындарды шегере отырып, әдеттегі қызметтің барысында сатудың болжамды бағасы ретінде айқындалады.

Ақша қаражаты мен оның баламалары

Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есептегі ақша қаражаты мен оның баламаларына банктер мен кассадағы ақшалай қаражат және бастапқы өтеу мерзімі 3 (үш) ай немесе одан аз болатын қысқа мерзімді депозиттер жатады.

Ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есептің мақсаттары үшін ақша қаражаты мен оның баламалары жоғарыдағы анықтамаға сай ақша қаражаты мен қысқа мерзімді депозиттерден тұрады.

Пайдалануға шектелген ақша қаражаты

Халықаралық Қайта құру және Даму Банкімен (бұдан әрі – «ХҚҚДБ») және Еуропалық Қайта құру және Даму Банкімен (бұдан әрі – «ЕҚҚДБ») қол қойылған жобаларды қаржыландыру жөніндегі несие келісімдеріне сәйкес Топ борышқа қызмет көрсетуге қажетті банк шоттарын ашты. Осы банк шоттарында көрсетілген ақша қаражаты пайыздар мен негізгі борыш бойынша жоспарлы төлемдерді жүзеге асыру үшін ғана пайдалана алады.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

Пайдалануға шектелген ақша қаражаты (жалғасы)

Егер ақша қаражаты қандай да бір тәсілмен есепті күннен бастап 12 (он екі) айға дейінгі кезеңде пайдалануда шектелген болса, мұндай ақша қаражаты қысқа мерзімді активтер ретінде жіктеледі және тиісінше шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ескертпелерінде ашылып көрсетіледі. Егер ақша қаражаты есепті күннен бастап 12 (он екі) айдан астам кезеңге пайдалануда шектелген болса, мұндай ақша қаражаты ұзақ мерзімді активтердің құрамында көрсетіледі.

Резервтер

Егер Топтың бұрын болған оқиғаның нәтижесінде туындаған ағымдағы міндеттемесі (заңгерлік немесе тәжірибеден туындайтын) болса, осы міндеттемені өтеу үшін қажет болатын экономикалық пайданың әкетілуі ықтимал болып табылса және мұндай міндеттеме сомасының сенімді бағасы алынуы мүмкін болғанда, резервтер мойындалады. Егер Топ резервтердің кейбір бөлігінің немесе барлығының өтемақысын алуды болжаса, мысалы, сақтандыру шарты бойынша, өтеу жекелеген актив ретінде тек өтемақының алынуы күмән келтірмеген жағдайда ғана мойындалады. Резервке қатысты шығыс өтемақыны шегере отырып, жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген.

Түсімді мойындау

Егер Топтың экономикалық пайданы алуы ықтимал деп бағаланса және егер түсім төлемнің жасалу уақытына қарамастан сенімді түрде бағалай алынса, түсім мойындалады. Пайда шартта анықталған төлем ережелері ескеріліп және салықтар немесе баждар шегеріліп, алынған немесе алуға жататын сыйақылардың әділ бағасы бойынша бағаланады. Топ пайда алуы көздейтін өзі жасаған шарттарды өзі принципал ма әлде агент пе дегенді анықтау мақсатында белгілі бір өлшемдерге сәйкес талдайды. Топ ол барлық мұндай шарттар бойынша принципал ретінде болады деген тұжырымға келді.

Топ, өзі болжағандай, аталған тауарларға немесе қызметтерге айырбас ретінде алуға құқығы болатын өтемақы сомасында тұтынушыларға уәде етілген қызметтердің көрсетуін көрсету үшін түсімді мойындайды.

Топ, түсім мойындалған кезде, келесі қадамдарды жасайды:

- 1) шартты тұтынушымен сәйкестендіру;
- 2) шарт шеңберінде орындалуға жататын міндеттемені сәйкестендіру;
- 3) мәміле бағасын айқындау;
- 4) мәміле бағасын шарт шеңберінде орындалуға жататын бөлек міндеттер арасында бөлу;
- 5) шарт шеңберінде орындалуға жататын міндеттің орындалу сәтіне (немесе шамасына қарай) түсімді мойындау.

Көрсетілген қызметтерден түскен кірістер қызметтердің көрсетілуіне қарай танылады. Топ өндірушілерден электр қуатын көтерме әрі ірі тұтынушыларға дейін жеткізу бойынша, желіге берудің техникалық диспетчерлеу бойынша қызмет көрсетуден және электр қуатын тұтынудан, өндірісті теңестіруді ұйымдастыру бойынша және электр қуатын тұтыну бойынша қызмет көрсетуден, сондай-ақ шектес мемлекеттердің энергия жүйелерімен электр қуаты ағымының шарттық көлемдерін қамтамасыз ету қызметтерінен және басқа да қызметтерден кіріс алады.

Электр қуатын беру, техникалық диспетчеризациялау және электр қуатын өндіру/тұтыну теңгерімін ұйымдастыру қызметтері бойынша кірісті есептеуге арналған тарифтерді Комитет бекітеді.

Электр қуатының шектес мемлекеттердің энергия жүйелерімен ағымының шарттық көлемдерін қамтамасыз ету қызметтері бойынша кірістер Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Ресей Федерациясының Үкіметі арасындағы «Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясының Бірыңғай энергия жүйелерінің параллельді жұмысын қамтамасыз ету шаралары туралы» Келісімдердің негізінде жасалған шарттардың талаптарына сәйкес танылады.

Сондай-ақ 2019 жылғы 1 қаңтардан бастап Қазақстан Республикасында қуаттылық нарығының енгізілуімен Топ электр қуатының жүктемені көтеруге әзірлігін қамтамасыз ету бойынша қызметтерді көрсетеді. Электр қуатының жүктемені көтеруге әзірлігін қамтамасыз ету бойынша қызметтерді көрсетуден түскен түсім көрсетілген қызметтер көлеміне сүйене отырып ай сайын танылады. Әрбір нақты сатып алушы үшін электр қуатының жүктемені көтеруге әзірлігін қамтамасыз ету бойынша қызметтің көлемі тиісті ай үшін максималды, бір айда электр қуаттылығын тұтынудың нақты максималды мәні туралы актіде көрсетілген тұтынудың электр қуаты болып табылады.

Пайыздық кіріс

Амортизацияланған құн және әділ құны бойынша ескерілетін ретінде жіктелген пайыздық қаржы активтері бойынша ескерілетін барлық қаржы құралдары бойынша пайыздық кіріс немесе шығыс тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып мойындалады, әрі ол қаржы құралын болжамды пайдалану мерзімінің бойында немесе егер бұл орынды болса, қаржы активінің немесе міндеттеменің таза баланстық құнына дейінгі ұзақ емес кезеңнің ішінде күтілетін келешек төлемдерді немесе ақша қаражатының түсімдерін дәл дисконттайды. Пайыздық кіріс жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепке қосылады.

Қарыздар бойынша шығындар

Топтың ниетіне сәйкес пайдалануға немесе сатуға дайындау үшін ұзақ уақыт кезеңін міндетті түрде талап ететін активті сатып алумен, салумен немесе өндірумен тікелей байланысты қарыздар бойынша шығындар мұндай активтің бастапқы құны ретінде капиталданады. Қарыздар бойынша барлық өзге шығындар келтірілген есепті кезеңдегі шығындарға жатқызылады. Қарыздар бойынша шығындарға пайыздардың төленуі және Топ қарызға алынған қаражатқа байланысты Топ шеккен басқа да шығындар кіреді.

Жалдау

Мәміле жалға алу болып табылатындығын немесе онда жалға алу белгілері бар екендігін анықтау шарттық қолданылуының басталу күніне мәміле мазмұнын талдауға негізделеді. Мұндай талдаудың шеңберінде шарттық орындалуы нақты активті немесе активтерді пайдалануға тәуелділігін және мұндай мәміленің нәтижесінде активті немесе активтерді пайдалану құқығы өтетіндігін белгілеу қажет.

Топ жалға алушы ретінде

Топқа жалға алынған активті иелік етумен байланысты барлық тәуекелдер мен пайда өтетін қаржылық жалдау жалға алынған мүлктің әділ құны бойынша жалдау мерзімінің басталу күніне капиталданады немесе егер бұл сома аз болып қалса, ең аз жалдау төлемдерінің дисконтталған құны бойынша капиталданады. Жалдау төлемдері өтелмеген міндеттеме сомасына пайыздың тұрақты мөлшерлемесі пайда болатындай етіп қаржылық шығыстар мен жалдау бойынша міндеттеменің негізгі сомасының азаюы арасында бөлінеді. Қаржылық шығыстар тікелей пайдада және зияндарда көрсетіледі.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

Жалдау (жалғасы)

Топ жалға алушы ретінде (жалғасы)

Жалға алынған актив активтің пайдалы қызмет ету мерзімінің ішінде амортизацияланады. Дегенмен егер Топқа жалдау мерзімінің соңында активке меншік құқығы өтеді деген негізделген сенімділік болмаса, актив келесі кезеңдердің ең қысқасының ішінде амортизацияланады: активтің пайдалы қызмет етуінің есепті мерзімі және жалдау мерзімі. Операциялық жалға алу бойынша төлемдер жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте шығыс ретінде барлық жалға беру мерзімі ішінде біркелкі танылады.

Зейнетақы міндеттемелері

Қазақстан Республикасы заңнамасына сәйкес Топ жинақтаушы зейнетақы қорларына аударымдар ретінде жұмысшылардың жалақысынан 10% мөлшерінде, бірақ айына 212.500 теңгеден артық емес мөлшерде (2018 жылы: 212.130 теңге) төлемдерді жасайды. Зейнетақы қорларына төленетін төлемдер жұмыскерлердің жалақысынан ұсталады және еңбекақыны төлеумен байланысты басқа да аударымдармен бірге олардың пайда болу сәтіне жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте еңбекақыны төлеу бойынша жалпы шығыстарға қосылады. Топтың зейнетақы төлемдері бойынша қандай да бір басқа міндеттемелері жоқ.

Ағымдағы табыс салығы

Ағымдағы және алдыңғы кезеңдер үшін ағымдағы табыс салығы бойынша салық активтері мен міндеттемелер салық органдарынан өтелуге немесе салық органдарына төленуге болжанатын сома бойынша бағаланады. Осы соманы есептеу үшін қолданылатын салық мөлшерлемелері мен салық заңнамасы, – Топ өз қызметін жүзеге асыратын және салық салынатын пайданы алатын елдерде есепті күнге қабылданған немесе нақты қабылданған мөлшерлемелер мен заңнамалар.

Тікелей капиталда мойындалған баптарға қатысты ағымдағы салық жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте емес, капиталдың құрамында мойындалады. Басшылық соған қатысты тиісті салық заңнамасы әртүрлі түсіндірілуі мүмкін салық декларацияларында көрсетілген позицияларды мерзімді етіп бағалайды және қажетіне қарай резервтерді құрады.

Кейінге қалдырылған салық

Кейінге қалдырылған салық активтер мен міндеттемелердің салық базасы мен олардың баланстық құны арасындағы есепті күнге қаржылық есептілік мақсаттары үшін уақытша айырмаларды айқындау арқылы міндеттемелер әдісі бойынша есептеледі.

Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері мына жағдайлардан басқа, барлық салық салынатын уақыт айырмалары бойынша мойындалады:

- кейінге қалдырылған салық міндеттемесі гудвилді, активті немесе міндеттемелерді бастапқы тану нәтижесінде, бизнесті біріктіру емес мәмілелер барысында пайда болады және операцияларды жасау кезінде бухгалтерлік пайдаға да, салық салынатын пайдаға немесе залалдарға әсер етпейді;

- еншілес ұйымдарға, қауымдасқан компанияларға, сондай-ақ бірлескен қызметке қатысу үлестермен инвестициялармен байланысты салық салынатын уақыт айырмашылықтарына қатысты егер уақыт айырмасының уақыттың азайып бөлінуін бақылау мүмкін болса және уақыт айырмасы таяу болашақта азаймайтындығына елеулі мүмкіндік бар болса.

Кейінге қалдырылған салық активтері, мына жағдайлардан басқа, соған қарсы есептен шығарылатын уақыт айырмалары, пайдаланылмаған салық жеңілдіктері мен пайдаланылмаған салық шығындары есепке алынуы мүмкін салық салынатын пайда болады деген едәуір ықтималдылық болатын дәрежеде барлық есептен шығарылатын уақыт айырмалары, пайдаланылмаған салық жеңілдіктері және пайдаланылмаған салық шығындары бойынша мойындалады:

- шегерілетін уақыт айырмасына жататын мерзімі кейінге қалдырылған салық активі бизнесті біріктіру салдарынан тумаған болса және ол операцияны жасау кезінде бухгалтерлік пайдаға да, салық салынатын пайдаға немесе залалдарға да әсер етпейтін активті немесе міндеттемелерді бастапқы тану нәтижесінде туындаса;
- еншілес ұйымдарға, қауымдасқан компанияларға инвестициялармен, сондай-ақ бірлескен кәсіпорындарға қатысу үлестерімен байланысты есептен шығарылатын уақыт айырмаларына қатысты кейінге қалдырылған салық активтері уақыт айырмалары келешекте пайдаланылады және соған қарсы уақыт айырмалары қолданылуы мүмкін салық салынатын пайда орын алады деген айтарлықтай ықтималдылық бар дәрежеде ғана мойындалады.

Кейінге қалдырылған салық активтерінің баланстық құны әрбір есепті күнге қайта қаралып, кейінге қалдырылған салық активтерінің барлығын немесе бір бөлігін пайдалануға мүмкіндік беретін жеткілікті салық салынатын табысқа қол жеткізу шамалы деп бағаланатын дәрежеде азаяды. Мойындалмаған кейінге қалдырылған салық активтері әрбір есепті күнге қайта қаралады және келешек салық салынатын пайда кейінге қалдырылған салық активтерін пайдалануға мүмкіндік береді деген едәуір ықтималдық туындаған дәрежеде ғана мойындалады.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелер қабылданған немесе нақты қабылданған есепті күнгі жағдай бойынша салық мөлшерлемелерінің (және салық заңнамасының) негізінде актив өткізіледі, ал міндеттеме өтеледі деген есепті жылда қолданатын болады деп болжанатын салық мөлшерлемелері бойынша бағаланады.

Пайда немесе шығын құрамында мойындалған баптарға қатысты кейінге қалдырылған салық пайда немесе шығын құрамында мойындалмайды. Мерзімі ұзартылған салықтар баптары олардың негізіндегі операцияларға сәйкес не болмаса басқа да жиынтық кірістің құрамында немесе тікелей капиталда мойындалады.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен кейінге қалдырылған салық міндеттемелері, егер заңи тұрғыдан бекітілген ағымдағы салық активтері мен міндеттемелерді есепке алу құқығы болса және кейінге қалдырылған салықтар дәл сол салық салынатын компанияға немесе салық органына қатысты болса, бір біріне қарсы есепке алынады.

Дивидендтер

Дивидендтер есепті мерзімге дейін жарияланған жағдайда ғана міндеттемелер ретінде танылады және есепті мерзімдегі капитал сомасынан шегеріледі. Дивидендтер, егер олар есепті күнге дейін ұсынылса, сондай-ақ есепті күннен кейін, бірақ шығаруға шоғырландырылған қаржылық есептілікті бекіткен күнге дейін ұсынылса немесе жарияланса, есептілікте ашып көрсетіледі.

Шартты міндеттемелер мен шартты активтер

Шартты міндеттемелер шоғырландырылған қаржылық есептілікте мойындалмайды, мұндайда оларды өтеуге байланысты ресурстардың шығарылуы күмәнді болып табылатын жағдайларды қоспағанда, олар туралы ақпарат шоғырландырылған қаржылық есептілікте ашылады.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

Шартты міндеттемелер мен шартты активтер (жалғасы)

Шартты активтер шоғырландырылған қаржылық есептілікте мойындалмайды, мұндайда оларға байланысты экономикалық пайданы алу мүмкін болып табылатын жағдайларда олар туралы ақпарат шоғырландырылған қаржылық есептілікте ашылады.

4. ЕЛЕУЛІ ЕСЕПТІ ПАЙЫМДАУЛАР, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ ЖОРАМАЛДАР

Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігін дайындау оның басшылығынан есепті кезеңнің аяғында есептілікте ұсынылатын түсімдер, шығыстар сомасына, активтерге және міндеттемелерге, сондай-ақ шартты міндеттемелер мен активтер туралы ақпаратты ашуға әсер ететін бағалау мәндерін және болжауларды пайымдау мен анықтау енгізуді талап етеді. Дегенмен осы жорамалдар мен бағалау мәндеріне қатысты белгісіздік соған қатысты осы сияқты жорамалдар мен бағалаулар қабылданған активтің немесе міндеттеменің баланстық құнына келешекте елеулі түзетулерді талап етуі мүмкін нәтижелерге әкеліп соқтыруы мүмкін.

Бағалау мәндері мен жорамалдар

Келесі қаржы жылының ішінде активтер мен міндеттемелердің баланстық құнында елеулі түзетулердің себебі болуы мүмкін есепті күнге келешек туралы негізгі жорамалдар мен белгісіздік пайымдауларының басқа да негізгі дерек көздері төменде қарастырылады: Топтың жорамалдары мен бағалау мәндері ол шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау сәтіне қолында болған бастапқы деректерге негізделген. Дегенмен ағымдағы міндеттемелер мен келешекке қатысты жорамалдар нарықтық өзгерістерге немесе Топ бақыламайтын жағдайларға орай өзгеруі мүмкін. Мұндай өзгерістер олар болатын шамаға қарай жорамалдарда көрсетіледі.

Негізгі құралдарды қайта бағалау

Топ 2018 жылғы 1 қазандағы жағдай бойынша ҰЭЖ активтерін қайта бағалады. Топ ҰЭЖ әділ құнын бағалау үшін «Делойт ТСФ» ЖШС аккредитацияланған тәуелсіз бағалаушыны тартты.

Қайта бағаланған ҰЭЖ активтері активтің табиғатына, сипаты мен соған тән тәуекелдерге сүйене отырып 13 ХҚЕС-ке (IFRS) сай активтердің бір класын білдіреді. ҰЭЖ активтерінің әділ құнын анықтауға арналған бастапқы деректер әділ құн иерархиясында 3-деңгейге жатады (қадағаланбайтын бастапқы деректер).

2017 жылдың қорытындылары бойынша Комитет электр қуатын беру, техникалық диспетчеризациялау мен өндірісті теңестіруді және электр қуатын тұтынуды ұйымдастыру бойынша қызметтерге арналған тарифтердің ұлғаюын бекітті. Тарифтердің өсуі 113.259.316 мың теңге сомасында басқа да жиынтық кіріс құрамына қосылған кейбір активтерді қайта бағалау құнының өсуіне және 22.651.864 мың теңге сомасында тиісінше кейінге қалдырылған салық міндеттемелерінің өсуіне, сондай-ақ 3.342.507 мың теңге сомасында пайда мен зияндарға қосылған бұрын қайта бағаланған кейбір активтер құнының өсуіне әкеп соқтырды.

ҰЭЖ активтерінің әділ құны шығынды әдіспен айқындалды. Шығынды әдіс активтердің сирек мамандырылуына орай және тарихи тұрғыдан бұл активтер ешқашан сатылмағандығына орай қолданылды. Шығынды әдістің шеңберінде жинақталған тозудың барлық түрлерін шегере отырып негізгі құралдарды ауыстырудың толық құны есептелген ауыстыру құнын немесе қалпына келтіру құнын айқындау әдісі, сондай-ақ аналогтар бойынша есеп айырысу әдісі, үлес көрсеткішінің әдісі және бұрынғы шығындарды индексациялау әдісі қолданылды.

Өтемақының есептелген ағымдағы құны кейіннен ақша ағындарын дисконттау үлгісінің негізінде айқындалған өтелетін құнмен салыстырылды. Ақша ағындары бюджеттен келесі 5 (бес) жылға алынады.

Бағалау нәтижесінде 527.147.904 мың теңге мөлшеріндегі сома 2018 жылғы 1 қазандағы жағдай бойынша ҰЭЖ активтерінің әділ құны ретінде танылды.

Әділ құнды бағалау кезінде 2018 жылы келесі негізгі жорамалдар қолданылды:

Дисконттау мөлшерлемесі (WACC)	11,82%
Ұзақ мерзімді өсу қарқыны	3,6%
Негізгі активтің қалған қызмет ету мерзімі	40 жыл

Дисконттау мөлшерлемесінің 0,5%-ға ұлғаюы немесе өсімнің ұзақ мерзімді қарқынының 0,5%-ға азаюы Топтың негізгі құралдарының әділ құнының 40.116.819 мың теңгеге немесе тиісінше 26.219.011 мың теңгеге азаюына әкеп соқтырады.

Салықтар

Күрделі салық заңнамасын, сондай-ақ келешек салық салынатын пайда сомалары мен мерзімдерін түсіндіруге қатысты белгісіздік бар. Топтың халықаралық операцияларының айтарлықтай алуандығын, сондай-ақ шарттық қатынастардың ұзақ мерзімді сипатын және күрделілігін есепке ала отырып, нақты нәтижелер мен қабылданған болжалдар арасында пайда болатын айырма немесе осындай болжалдардың келешек өзгерістері есептілікте көрсетілген шығыстар сомасын немесе табыс салығы бойынша шығыстар немесе үнемдеу сомасын түзетуге әкеп соқтырады. Негізделген жорамалдарға сүйене отырып, Топ салықтық тексерулердің ықтимал салдарына резервтерді құрады. Осындай резервтердің шамасы әр түрлі факторларға, мысалы, алдыңғы тексерулердің нәтижелеріне және салық төлеуші компанияның және тиісті салық органының салық заңнамасының әртүрлі интерпретацияларына байланысты.

Интерпретациядағы осындай айырмашылықтар Топтың тиісті компаниясы тіркелген елде басым болатын жағдайларға байланысты мәселелердің көп саны бойынша туындауы мүмкін.

Топ сот істерінің орын алуын салық заңнамасына орай екендігін бағалап, ақша қаражатының кейіннен ағып кетуі мүмкін емес деп бағаланды, шартты міндеттеме танылмады.

Кейінге қалдырылған салық активтері соған қарсы салық залалдары есепке алынуы мүмкін салық салынатын пайданы алу ықтимал болып табылатын шамада барлық пайдаланылмаған салық залалдары бойынша танылады. Келешек салық салынатын табысты алудың ықтимал мерзімдерінің және оның өлшемдерінің негізінде шоғырландырылған қаржылық есептілікте мойындауға болатын кейінге қалдырылған салық активтерінің сомаларын, сондай-ақ салықтық жоспарлау стратегиясын анықтау үшін басшылықтың елеулі пайымдаулары қажет.

4. ЕЛЕУЛІ ЕСЕПТІ ПАЙЫМДАУЛАР, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ ЖОРАМАЛДАР (жалғасы)

Қаржы құралдарының әділ құны

Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте танылған қаржы активтерінің және қаржылық міндеттемелердің әділ құны осы активті нарықтар негізінде анықталмайтын жағдайларда, ол дисконтталған ақша ағындарының моделін қоса алғанда, бағалау әдістерін пайдалана отырып, анықталады. Мүмкіндігіне қарай осы модельдер үшін бастапқы директор ретінде алайда, бұл іс жүзінде жүзеге асыру мүмкін болмаған жағдайларда, бақылаушы нарықтардан түсетін ақпарат пайдаланылады, әділ құнды белгілеу үшін пікірдің белгілі бір үлесі талап етіледі. Пікірлер өтімділік тәуекелі, несиелік тәуекел және өзгермелілік сияқты осындай бастапқы деректерді есепке алынуын қамтиды. Осы факторларға қатысты болжамдарға өзгерістер шоғырландырылған қаржылық есептілік нысандарында көрсетілген қаржы құралдарының әділ құнына ықпал етуі мүмкін.

DSFK облигациялары

2017 жылғы 28 желтоқсанда, Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 7 қарашадағы Шешіміне сәйкес, Топ сатып алуды «RBK банк» АҚ-да (бұдан әрі – «RBK банк») орналастырылған қаражатпен төлей отырып «DSFK» Арнайы қаржы компаниясы» ЖШС-тің (бұдан әрі – «DSFK облигациялары») облигацияларын сатып алды. Облигацияларды сатып алмас бұрын RBK-да орналастырылған депозиттердің номиналды сомасы 1.498.249 мың теңге болды. DSFK облигацияларының жылдық 0,01% купондық мөлшерлемесі бар және өтеу мерзімі 15 жыл. Облигациялар «Қазақмыс Корпорациясы» ЖШС-тің 411.883 мың теңге сомаға қаржылық кепілдігімен қамтамасыз етілген. Кепілдік Топтың сұратуы бойынша пайдалануы мүмкін, бірақ облигациялар шығарылған күннен бастап бесінші жылдан ерте емес.

Топ басшылығы, 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша DSFK облигациялары өтелмейді деп есептейді. Осылайша, DSFK облигацияларының әділ құны кепілдіктің әділ құнына тең болатын олардың өтелетін құнымен шектелген. Топ облигацияларды барлық шарттық ақша ағындарын алу үшін ұстамайды, сондықтан 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша облигациялар пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша ескерілетін қаржы құралдары ретінде жіктелді. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ облигациялардың әділ құнын 12,9% мөлшерлемесі бойынша қайта бағалады, бұл 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша дисконттаудың нарықтық мөлшерлемесін білдіреді.

Самұрық-Қазынаның облигациялары

2018 жылдың мамыр-маусым айының ішінде Топ номиналы 26.000.000 мың теңге болатын «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ купондық облигацияларын Қазақстан қор биржасында сатып алды. Облигациялар амортизацияланған құны бойынша ескерілген болып жіктелген және бастапқыда 8,4% тең болатын нарықтық мөлшерлеме бойынша есептелген дисконтты қолдана отырып әділ құны бойынша есепте танылды.

ЖЭК пайдалану объектілері өндірген электр қуатын сатып алу және сату

Жаңартылатын энергия көздерінің (бұдан әрі – «ЖЭК») секторын дамыту жағдайларын жасау мақсатында Қазақстан Республикасының Үкіметі ЖЭК объектілері өндіретін электр қуатын бірыңғай сатып алушысы – ӨҚО орталықтан сатып алуды өндіруге негізделген мемлекеттік қолдау тетігін қабылдады. ӨҚО қызметі «Жаңартылатын энергия көздерін пайдалануды қолдау туралы» Қазақстан Республикасының Заңымен реттеледі.

ЖЭК пайдалану объектілері өндірген электр қуатын сатып алу және сату шарттарын саралап, Топ басшылығы Топ ЖЭК пайдалану объектілері өндірген электр қуатына біртегісінде бақылау алатындығы және оны сатып алушыларға беретіндігі туралы едәуір пайымдауды қолданды. Топ басшылығы сатып алушылар Топты ЖЭК пайдалану объектілері өндірген электр қуатын сату шартының орындалуы үшін негізгі жауапкершілікті көтеретін тарап ретінде қарастырады, өйткені Топ электр

қуатының аталған көлемін жеткізуге міндетті, бұл ретте электр қуатын өндіруді-тұтынуды теңестіруге жұмсалатын барлық шығыстар мен технологиялық шығындар Топқа жатады.

Содан басқа, ЖЭК пайдалану объектілері өндірген электр қуатын сатып алу шарттарын Топ 15 жыл мерзімге жасайды, бұл ретте электр қуатын сату шарттары сатып алушылармен бір жыл мерзімге жасалады.

Осылайша, Топ басшылығы Топ ЖЭК пайдалану объектілері өндірген электр қуатын сату шарттарында принципал болып табылатындығын айқындады және Топ өтемақының жалпы сомасында түсімді мойындайды, ол құқықты алуды күтіп отыр.

ЖЭК электр қуатын сатып алу шарттарында жалдау құрамдасын айқындау

Топтың еншілес ұйымы ӨҚО жаңартылатын қуат көздерін пайдаланатын электр станцияларында (бұдан әрі – «ЖЭК электр станциялары») өндірілген электр қуатын сатып алуға арналған ұзақ мерзімді шарттарды жасады. Бұл шарттар бойынша ӨҚО-ның сатып алу шарттарының 15 жылдық қолданылу кезеңі ретінде айқындалған пайдалану мерзімінің ішінде ЖЭК электр станцияларын пайдаланудан барлық экономикалық пайданы алуға құқығы бар. ӨҚО мұндай ЖЭК электр станцияларында өндірілген электр қуатының барлық көлемін сатып алады. ЖЭК электр қуатын атып алу шарттарында ЖЭК электр станциясында өндірілген электр қуатының әрбір кВт/с үшін теңгемен белгіленген тарифтер көзделген.

Осылайша, Топ басшылығы ЖЭК электр қуатын сатып алу шарттары 16 ХҚЕС-ке (IFRS) сай жалдау құрамдасын қамтитындығын айқындады. Дегенмен Топ басшылығы әрбір нақты электр станциясында өндірілетін өндіріс көлемдеріндегі жоғары құбылулардың салдарынан электр қуатының көлемін шынайы түрде бағалай алмайды, өйткені ЖЭК бизнесінің сипаты ауа-райы сияқты сыртқы факторларға қатты тәуелді болады. Тиісінше, Топ басшылығы жалдау бойынша міндеттемені (және тиісінше, пайдалану құқығы нысанындағы активті) сенімді әрі шынайы бағалай алмады.

Дебиторлық берешек бойынша күтілетін несие залалдарына бағалау резерві

Топ дебиторлық берешек бойынша КНЗ есептеу үшін бағалау резервтерінің матрицасын пайдаланады. Бағалау резервтерінің мөлшерлемелері залалдардың ұқсас сипаттамалары бар (яғни, географиялық өңір, өнім типі, сатып алушылардың типі мен рейтингісі, аккредитивтер арқылы қамсыздандыру және несие тәуекелдерін сақтандырудың басқа да нысандары бойынша) түрлі клиенттік сегменттердің топтары үшін төлемді жасау мерзімін ұзартып алудың күндеріне қарай белгіленеді.

Бастапқыда бағалау резервтері матрицасының негізінде өткен кезеңдерде дефолттардың пайда болуының қадағаланатын деректері жатыр. Топ болжамды ақпаратты ескере отырып несие залалдарының пайда болуының бұрынғы тәжірибесін түзетіп алу үшін матрицаны жаңартып отырады. Әрбір есепті күнге алдыңғы кезеңдердегі дефолттың деңгейі туралы қадағаланатын деректер жаңартылып отырады және болжамды бағалаулардың өзгерістері сараланады.

Экономикалық талаптармен болжанатын дефолттың тарихи қадағаланатын деңгейлері мен және КНЗ арасындағы өзара байланысты бағалау едәуір есепті бағалау болып табылады. КНЗ көлемі жағдайлардағы және болжанатын экономикалық талаптардағы өзгерістерге сезімтал келеді. Топтың несие залалдарының пайда болуының бұрынғы тәжірибесі мен экономикалық талаптардың болжамы сатып алушының келешектегі іс жүзіндегі дефолты үшін көрнекі болып табылмауы мүмкін.

5. ОПЕРАЦИЯЛЫҚ СЕГМЕНТТЕР ЖӨНІНДЕГІ АҚПАРАТ**Географиялық ақпарат**

Тұтынушының тіркелген елінің негізінде тұтынушылардың географиялық орналасуы жөніндегі ақпарат былайша көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
Қазақстандық тұтынушылардан түскен түсім	247.186.271	165.451.444
Ресейлік тұтынушылардан түскен түсім	15.245.821	9.741.509
Өзбекстандық тұтынушылардан түскен түсім	708.465	561.066
Қырғызстандық тұтынушылардан түскен түсім	21.516	43.367
Жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепке сай түсім жиыны	263.162.073	175.797.386

Басшылық салық салынғанға дейінгі түсім мен пайданы ХҚЕС-ке сәйкес саралайды.

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін Топтың бір тұтынушыдан, «Самұрық-Энерго» тобынан түскен түсім, оның бірлескен кәсіпорындарын қоса, 38.464.643 мың теңге болды және оған электр қуатын беру және ілеспе қолдау көрсету бойынша түсім, электр қуатының жүктемені көтеруге әзірлігін қамтамасыз ету бойынша түсім кіреді (2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін: 33.049.610 мың теңге).

Операциялық сегменттер

Басқарушылық мақсаттар үшін Топтың қызметі көрсетілетін қызметтің түріне сәйкес үш операциялық сегментке бөлінеді:

- *Электр қуатын беру және ілеспе қолдау көрсету.* Электр қуатын беру Заңмен реттеледі, өйткені Топ электр қуатын беру, желіге беретін техникалық диспетчерлеу және электр қуатын тұтыну мен электр қуатының өндірісін-тұтынуын теңестіруді ұйымдастыру бойынша қызметтерді көрсету аясында табиғи монополист болып табылады. Заңға сай, электр қуатын беру, техникалық диспетчеризациялау және электр қуатын өндіру-тұтыну теңгерімін ұйымдастыру қызметтеріне арналған Топ тарифтерін Комитет бекітеді;
- *Электр қуатының жүктемені көтеруге әзірлігін қамтамасыз ету.* 2019 жылғы 1 қаңтардан бастап Қазақстан Республикасында электр қуатының нарығы жұмыс істей бастады, оны енгізудің негізгі мақсаты – бұл Қазақстан Республикасының энергия жүйесінің баланстық сенімділігін қамтамасыз ету. Баланстық сенімділік дегеніміз энергия жүйесінің электр қуатына тұтынушылық сұранысын кез келген уақыт сәтінде қанағаттандыру қабілеті.
- *Сатып алынатын электр қуатын өткізу* Сатып алынатын электр қуатын өткізу сегментіне Қазақстан Республикасының Үкіметі ЖЭК секторын дамыту жағдайларын жасау мақсатында құрған жаңартылатын энергия көздерінің (бұдан әрі – «ЖЭК») секторы кіреді. ЖЭК секторы «Жаңартылатын энергия көздерін пайдалануды қолдау туралы» Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 4 шілдедегі № 165-IV Заңымен реттеледі.

Мың теңгемен	2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін					
	Электр қуатын беру және ілеспе қолдау көрсету	Электр қуатының жүктемені көтеруге әзірлігін қамтамасыз ету	Сатып алынатын электр қуатын өткізу	Басқасы	Элиминация	Барлығы
Сыртқы сатып алушыларға сатудан түсім	153.938.491	67.727.114	40.838.117	658.351	–	263.162.073
Басқа сегменттерге сатудан түсім	118.642	3.366.165	32.811	4.009.395	(7.527.013)	–
Түсім жиыны	154.057.133	71.093.279	40.870.928	4.667.746	(7.527.013)	263.162.073
Жалпы пайда	50.246.401	12.809.151	(710.722)	1.188.292	(627.726)	62.905.396
Жалпы және әкімшілік шығыстар	(8.454.964)	(244.126)	(118.534)	(546.169)	529.586	(8.834.207)
Өткізу шығыстары	(411.350)	–	–	–	29.072	(382.278)
Қаржылық кірістер	3.861.445	357.094	232.623	70.749	(350.381)	4.171.530
Қаржылық шығыстар	(9.200.695)	–	–	–	–	(9.200.695)
Қауымдасқан компанияның пайдасындағы үлес	774.374	–	–	–	–	774.374
Оң/(теріс) бағамдық айырма, нетто	469.269	–	1	(141)	–	469.129
Негізгі құралдардың құнсыздануын қалпына келтіру	(28.364)	–	–	–	–	(28.364)
Табыс салығы бойынша шығыстар	(6.906.005)	(2.597.311)	144.113	(162.801)	–	(9.522.004)
Бір жылдағы жалғасатын қызметтен түскен таза пайда/(зиян)	30.942.952	10.358.076	(574.723)	614.608	(591.943)	40.748.970
Таза пайданың/(зиянның) жиыны	30.942.952	10.358.076	(574.723)	614.608	(591.943)	40.748.970
Сегменттер жөнінде басқа да ақпарат						
Сегмент активтерінің жиыны	729.742.694	17.967.007	8.166.822	4.570.336	(3.459.138)	756.987.721
Сегмент міндеттемелерінің жиыны	260.216.629	10.741.958	4.882.708	914.410	(1.606.008)	275.149.697
Күмәнді берешек бойынша күтілетін несие залалдарының резервін есептеу	94.761	(236.653)	2.584	9.121	–	(130.187)
Қауымдасқан компанияға инвестициялар	1.862.241	–	–	–	–	1.862.241
2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін						
Сыртқы сатып алушыларға сатудан түсім	154.344.611	–	21.023.257	429.518	–	175.797.386
Басқа сегменттерге сатудан түсім	69.951	–	1.892	3.721.185	(3.793.028)	–
Түсім жиыны	154.414.562	–	21.025.149	4.150.703	(3.793.028)	175.797.386
Жалпы пайда	62.323.417	–	61.023	972.592	(559.880)	62.797.152
Жалпы және әкімшілік шығыстар	(7.517.505)	–	(194.637)	(591.710)	526.194	(7.777.658)
Өткізу шығыстары	(284.988)	–	–	–	300	(284.688)
Қаржылық кірістер	4.968.027	–	156.528	99.908	(273.126)	4.951.337
Қаржылық шығыстар	(3.862.511)	–	–	–	–	(3.862.511)
Қауымдасқан компанияның пайдасындағы үлес	325.786	–	–	–	–	325.786
Оң/(теріс) бағамдық айырма, нетто	(5.865.173)	–	(2)	(479)	–	(5.865.654)
Негізгі құралдардың құнсыздануын қалпына келтіру	266.291	–	–	–	–	266.291
Табыс салығы бойынша шығыстар	(10.895.379)	–	(14.114)	(72.311)	(132)	(10.981.936)
Бір жылдағы жалғасатын қызметтен түскен таза пайда/(зиян)	40.044.274	–	56.229	412.975	(470.603)	40.042.875
Таза пайданың/(зиянның) жиыны	40.044.274	–	56.229	412.975	(470.603)	40.042.875
Сегменттер жөнінде басқа да ақпарат						
Сегмент активтерінің жиыны	750.476.432	–	4.178.014	4.332.212	(3.135.956)	755.850.702
Сегмент міндеттемелерінің жиыны	279.514.195	–	3.452.204	960.513	(770.014)	283.156.898
Күмәнді берешек бойынша күтілетін несие залалдарының резервін есептеу	(561.526)	–	(3.111)	3.243	–	(561.394)
Қауымдасқан компанияға инвестициялар	1.107.867	–	–	–	–	1.107.867

6. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР ЖӘНЕ ҰЗАҚ МЕРЗІМДІ АКТИВТЕР ҮШІН БЕРІЛГЕН АВАНСТАР

Мың теңгемен	Жер	Ғимараттар	ҰЭЖ активтері	Көлік және басқа да негізгі құралдар	Аяқталмаған құрылыс	Жиыны
2018 жылғы 1 қаңтарға	1.737.558	13.807.910	844.259.049	38.997.861	83.208.832	982.011.210
Түсімдер	16.727	–	5.022	1.724.727	40.872.762	42.619.238
Аударымдар	16.850	3.623.149	64.217.441	(6.272.225)	(61.585.215)	–
Қайта бағалаудан құн өсімі (ҚҚӨ)	–	–	203.616.876	–	–	203.616.876
Қайта бағалау (ПмЗЕ)	–	–	5.084.250	–	–	5.084.250
Есептен шығару	–	(6.529)	(488.177)	(606.139)	(33.074)	(1.133.919)
Материалдық емес активтерге аударым	–	–	–	(219.328)	(59.412)	(278.740)
Жоба бойынша қаражатты қайтару	–	–	(267.056)	–	–	(267.056)
2018 жылғы 31 желтоқсанға	1.771.135	17.424.530	1.116.427.405	33.624.896	62.403.893	1.231.651.859
Түсімдер	50.427	76.411	214.121	1.382.027	16.641.467	18.364.453
Аударымдар	88.694	1.236.427	52.579.631	7.362.162	(61.266.914)	–
Есептен шығару	–	(862)	(817.105)	(544.568)	(700.861)	(2.063.396)
Материалдық емес активтерге аударым	–	–	–	–	(80.518)	(80.518)
2019 жылғы 31 желтоқсанға	1.910.256	18.736.506	1.168.404.052	41.824.517	16.997.067	1.247.872.398
Жинақталған тозу және құнсыздану						
2018 жылғы 1 қаңтарға	–	(2.076.307)	(421.939.104)	(22.165.404)	(536.217)	(446.717.032)
Кезеңдегі аударымдар	–	(309.915)	(23.682.717)	(2.334.589)	–	(26.327.221)
Аударымдар	–	(1.623.546)	(1.444.752)	3.068.298	–	–
Қайта бағалаудан құн өсімі (ҚҚӨ)	–	–	(90.357.560)	–	–	(90.357.560)
Қайта бағалау (ПмЗЕ)	–	–	(1.741.743)	–	–	(1.741.743)
Есептен шығару	–	6.486	350.602	600.452	19.868	977.408
Материалдық емес активтерге аударым	–	–	–	184.365	–	184.365
Құнсыздануды қалпына келтіру	–	–	–	–	266.291	266.291
2018 жылғы 31 желтоқсанға	–	(4.003.282)	(538.815.274)	(20.646.878)	(250.058)	(563.715.492)
Кезеңдегі аударымдар	–	(546.045)	(30.658.153)	(2.537.292)	–	(33.741.490)
Аударымдар	–	(99.574)	(106.641)	206.215	–	–
Есептен шығару	–	389	672.967	453.854	–	1.127.210
Құнсыздануды қалпына келтіру	–	–	–	–	28.364	28.364
2019 жылғы 31 желтоқсанға	–	(4.648.512)	(568.907.101)	(22.524.101)	(221.694)	(596.301.408)
Қалдық құны						
2018 жылдың 1 қаңтарына	1.737.558	11.731.603	422.319.945	16.832.457	82.672.615	535.294.178
2018 жылғы 31 желтоқсанға	1.771.135	13.421.248	577.612.131	12.978.018	62.153.835	667.936.367
2019 жылғы 31 желтоқсанға	1.910.256	14.087.994	599.496.951	19.300.416	16.775.373	651.570.990

ҰЭЖ активтерінің баланстық құны, егер олар жинақталған тозуды шегере отырып бастапқы құны бойынша ескерілсе, былайша көрсетілген:

Мың теңгемен	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Бастапқы құн	409.926.673	356.156.250
Жинақталған тозу	(112.519.473)	(92.805.394)
Қалдық құны	297.407.200	263.350.856

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша толығымен амортизацияланған, бірақ пайдалануда жүрген негізгі құралдардың бастапқы құны тиісінше 35.090.534 мың теңге және 18.796.968 мың теңге болды.

Шығарылған облигациялар бойынша шығындардың капиталдануы

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдың ішінде Топ облигациялар бойынша купондық сыйақы шығындарын капиталдандырды, әрі олар инвестициялық кірісті шегере отырып 2.118.729 мың теңгені құрады (2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін: 7.806.352 мың теңге) (16-ескертпе).

Аяқталмаған құрылыс

Аяқталмаған құрылыс, негізінен «500 кВ Шүлбі ГЭС (Семей) – Ақтоғай – Талдықорған – Алма ЖЖ салу» және «Павлодар энерготорабын БЭС-пен байланысын күшейту» жобаларын іске асыру бойынша құрал-жабдықпен және құрылыс-монтаж жұмыстарымен білдірілген.

Ұзақ мерзімді активтер үшін берілген аванстар

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ұзақ мерзімді активтер үшін берілген аванстар, негізінен «Шүлбі ГЭС (Семей) – Ақтоғай – Талдықорған – ӘЖ 500 кВ салу» жобасы бойынша құрылыс жұмыстары мен қызметтері үшін өнім жеткізушілерге төленген аванстармен білдірілген.

7. ҚАУЫМДАСҚАН КОМПАНИЯҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАР

Топтың «Батыс Транзит» АҚ компаниясының жарғылық капиталында 20% қатысу үлесі бар. «Батыс Транзит» АҚ (бұдан әрі – «Батыс Транзит») қызметінің негізгі орны және тіркеуге алынған елі Қазақстан Республикасы болып табылады. Батыс Транзит қызметінің негізгі түрлері Солтүстік Қазақстанды Ақтөбе облысымен қосатын электрді беретін өңіраралық желіні пайдалану және Атырау қ. көшедегі жарық желісін салу және пайдалану болып табылады. Батыс Транзиттің облигациялары Қазақстанның Қор Биржасында шығарылды. Төменде келтірілген кестеде Батыс Транзит туралы жалпы қаржылық ақпарат қамтылған:

Мың теңгемен	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Қаржылық жағдай туралы есеп		
Айналымдағы активтер	11.609.091	11.699.041
Айналымнан тыс активтер	20.448.279	17.196.869
Қысқа мерзімді міндеттемелер	(4.311.941)	(20.948.823)
Ұзақ мерзімді міндеттемелер	(18.334.225)	(2.407.751)
Таза активтер	9.411.204	5.539.336

7. ҚАУЫМДАСҚАН КОМПАНИЯҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАР (жалғасы)

Мың теңгемен	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Топтың таза активтердегі үлесі	1.862.241	1.107.867
Инвестицияның баланстық құны	1.862.241	1.107.867

Мың теңгемен	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Жиынтық кіріс туралы есеп		
Кірістер	14.248.515	9.761.586
Таза пайда	3.871.868	1.628.930
Топтың Батыс Транзит пайдасындағы үлесі	774.374	325.786

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қауымдасқан компанияның шартты міндеттемелері немесе келешекте күрделі салымдарды жасау міндеттемелері болмады.

2019 жылдың ішінде Топ 2017 жылғы қызметтің қорытындылары бойынша 20.000 мың теңге мөлшерінде қауымдасқан компаниядан дивидендтер алды.

8. ҚОРЛАР

Мың теңгемен	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Шикізат пен басқа да материалдар	1.319.421	1.161.158
Қосалқы бөлшектер	848.899	1.177.463
Жанар-жағар материалдар	90.399	172.197
Басқа да қорлар	188.556	26.606
Минусы: ескірген қорларға резерв	(313.118)	(246.046)
	2.134.157	2.291.378

Ескірген қорларға резерв бойынша қозғалыс былайша берілген:

Мың теңгемен	2019 жыл	2018 жыл
1 қаңтарға	246.046	655.684
Есептелгені (23-ескертпе)	91.041	2.960
Қалпына келтіру (23-ескертпе)	(23.509)	(401.710)
Есептен шығару	(460)	(10.888)
31 желтоқсанда	313.118	246.046

9. САУДА ДЕБИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК

Мың теңгемен	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Сауда дебиторлық берешек	24.006.143	11.276.617
Минусы: күтілетін несиелер залалдарына бағалау резерві	(2.104.309)	(2.024.770)
	21.901.834	9.251.847

Күтілетін несиелер залалдарының резервіндегі қозғалыс былайша берілген:

Мың теңгемен	2019 жыл	2018 жыл
1 қаңтарға	2.024.770	1.409.589
9 ХҚЕС-ті қолдану	-	113.156
Есептеу	824.194	780.206
Қалпына келтіру	(739.689)	(278.181)
Есептен шығару	(4.966)	-
31 желтоқсанда	2.104.309	2.024.770

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сауда дебиторлық берешекке 1.472.045 мың теңге (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 1.645.773 мың теңге) сомасында «Узбекэнерго» АҚ тұтынушыдан дебиторлық берешегі кірді.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «Узбекэнерго» АҚ-нан берешектің резерві 1.332.370 мың теңге болды (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 1.339.036 мың теңге).

Туындау мерзімдері бойынша сауда дебиторлық берешектің талдауы мынадай түрде берілген:

Мың теңгемен	Жиыны	Ағымдағы	Сауда дебиторлық берешек			
			Төлем мерзімін ұзарту			
			30-90 күн	91-180 күн	181-270 күн	271 күннен артық
2019 жылғы 31 желтоқсан	24.006.143	20.372.759	859.963	504.020	376.674	1.892.727
Минусы: күтілетін несиелер залалдарына бағалау резерві	(2.104.309)	(39.061)	(21.395)	(49.478)	(102.492)	(1.891.883)
	21.901.834	20.333.698	838.568	454.542	274.182	844
2018 жылғы 31 желтоқсан	11.276.617	9.091.389	124.090	23.167	7.116	2.030.855
Минусы: күтілетін несиелер залалдарына бағалау резерві	(2.024.770)	(26.650)	(7.347)	(3.403)	(1.735)	(1.985.635)
	9.251.847	9.064.739	116.743	19.764	5.381	45.220

Сауда дебиторлық берешек келесі валюталарда білдірілді:

Мың теңгемен	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Теңге	20.907.577	8.207.636
Ресей рублі	931.182	737.474
АҚШ доллары	63.075	306.737
	21.901.834	9.251.847

10. БАСҚА ДА АҒЫМДАҒЫ АКТИВТЕР

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Негізгі құралдар мен аяқталмаған құрылыс үшін басқа да дебиторлық берешек	399.974	399.974
Материалдардың жеткізілуі мен қызметтердің көрсетілуі үшін төленген аванстар	314.710	81.571
Келешек кезеңдердің шығыстары	92.629	95.253
Жұмыскерлерге берілген қарыздар	1.521	2.937
Басқасы	402.998	375.946
Минусы: күтілетін несие залалдарына бағалау резерві	(472.349)	(427.059)
	739.483	528.622

Күтілетін несие залалдары мен басқа да ағымдағы активтердің құнсыздану резервіндегі өзгерістер былайша берілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
1 қаңтарға	427.059	394.078
9 ХҚЕС-ті қолдану	–	62
Есептеу	93.972	85.451
Қалпына келтіру	(48.533)	(26.198)
Есептен шығару	(149)	(26.334)
31 желтоқсанда	472.349	427.059

11. БАСҚА ДА ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ

Мың теңгемен	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Амортизациялық құн бойынша бағаланатын қаржы активтері		
Самұрық-Қазынаның облигациялары	25.886.318	25.342.228
Банктік депозиттер	19.194.586	18.786.773
Эксимбанк Қазақстандағы қаражат	2.865.652	2.930.115
ҚР Қаржы министрлігінің еурооблигациялары	1.663.184	–
Казинвестбанктегі қаражат	1.239.455	1.261.470
DeltaBank-тегі қаражат	1.230.000	1.230.000
Батыс-Транзит облигациялары	–	998.558
Самұрық-Қазына облигациялары бойынша есептелген сыйақы	463.667	463.667
ҚР Қаржы министрлігінің Еурооблигациялары бойынша есептелген сыйақы	13.304	–
Батыс Транзит облигациялары бойынша есептелген сыйақы	–	56.862
Минусы: Эксимбанк Қазақстанда орналастырылған қаражаттың құнсыздану резерві	(2.865.652)	(2.930.115)
Минусы: Казинвестбанкте орналастырылған қаражаттың құнсыздану резерві	(1.239.455)	(1.261.470)
Минусы: DeltaBank орналастырылған қаражаттың құнсыздану резерві	(1.230.000)	(1.230.000)
Минусы: Батыс Транзит АҚ облигацияларының күтілетін несие залалдарына резерв	–	(92.315)
Минусы: күтілетін несие залалдарына бағалау резерві	(297.167)	(86.316)
	46.923.892	45.469.457
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтері		
DSFK Арнайы қаржы компаниясының облигациялары	288.613	267.040
	288.613	267.040
Өзге де қаржы активтерінің жиыны	47.212.505	45.736.497
Қысқа мерзімді басқа да қаржы активтері	45.260.710	20.127.229
Ұзақ мерзімді басқа да қаржы активтері	1.951.795	25.609.268
Өзге де қаржы активтерінің жиыны	47.212.505	45.736.497

Басқа да қаржы активтерінің құнсыздану резервіндегі өзгеріс мынадай түрде берілген:

Мың теңгемен	2019 жыл	2018 жыл
1 қаңтарға	5.600.216	2.512.483
9 ХҚЕС-ті қолдану	–	643.320
Есептеу	508.905	3.152.002
Қалпына келтіру	(476.847)	(707.589)
31 желтоқсанда	5.632.274	5.600.216

«Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ-ның облигациялары

2018 жылдың мамыр-маусым айларының ішінде Топ номиналы 26.000.000 мың теңге болатын «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ купондық облигацияларын «Қазақстан қор биржасы» АҚ-да 25.159.831 мың теңге жалпы сомаға номиналды бағадан төмен бағаға сатып алды. Облигациялардың айналу мерзімі 2020 жылдың 13 наурызына дейін. Сондай-ақ Топ 5.108 мың теңге мөлшерінде брокерлік бажды төлеумен және купондық кезең басталған сәттен бастап облигацияларды сатып алу күніне дейін облигациялардың алдыңғы ұстаушысына – «Казкоммерцбанк» АҚ-на төленген купондық кіріспен байланысты транзакциялық шығындарды капиталдандырды, әрі ол 380.333 мың теңгені құрады. Осылайша, сатып алуға арналған дисконттың жалпы сомасы 454.728 мың теңге болды, әрі ол төленген сома мен номиналды құн арасындағы айырма ретінде есептелді және облигациялар өтелетін күнге дейін 2 жылдың ішінде облигациялардың құнына капиталдандырылады.

11. БАСҚА ДА ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ (жалғасы)

«Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ-ның облигациялары (жалғасы)

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдың ішінде 227.364 мың теңге мөлшеріндегі дисконт амортизациясы жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есептің қаржылық кірістері құрамында мойындады.

Топ жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте қаржылық шығыстар құрамында танылған жалпы танылған сома мен олардың әділ құны арасындағы айырма ретінде есептелген, 613.920 мың теңге мөлшеріндегі дисконтты ескере отырып 24.931.352 мың теңге мөлшерінде әділ құны бойынша облигацияларды мойындады. Топ облигацияларды амортизацияланған құны бойынша ескерілетін ретінде жіктейді. 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдың ішінде дисконт амортизациясы 316.727 мың теңге болды

«DSFK Арнайы қаржы компаниясы» ЖШС-тің облигациялары

2019 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін «DSFK арнайы қаржы компаниясы» ЖШС 22.141 мың теңге құнымен облигацияларды өтеді.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ облигациялардың әділ құнын қайта бағалады және 43.714 мың теңге мөлшерінде қаржы құралдарын қайта бағалаудан түскен кірісті жиынтық кіріс туралы жекелеген есептің қаржылық кірістері құрамында мойындап, олардың баланстық құнын 288.613 мың теңгеге дейін ұлғайтты.

Батыс Транзит облигациялары

2007-2009 жылдары Топ «Батыс Транзит» АҚ, өзінің қауымдасқан компаниясы облигацияларын сатып алды, әрі оның облигациялары «Қазақстан қор биржасы» АҚ-да шығарылған. Облигациялар 2006 жылғы 9 қаңтардағы кепілдік шартына сәйкес Қазақстан Республикасы Үкіметінің кепілдігімен қамтамасыз етілген. Облигациялар бойынша купондық сыйақының мөлшерлемесі 10,5% болды. Облигациялар амортизациялық құн бойынша ескерілетін қаржы активтері ретінде жіктелген. 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдың ішінде дисконт амортизациясы 37.080 мың теңге болды. Облигациялар 2019 жылғы 23 қыркүйекте толығымен өткізілді.

Депозиттер

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша депозиттерге 16.284 мың теңге және тиісінше 52.198 мың теңге сомасына есептелген пайыздық кіріс кіреді.

«Эксимбанк Қазақстан» АҚ-дағы қаражат

2017 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «Эксимбанк Қазақстан» АҚ (бұдан әрі – «Эксимбанк») орналасқан Топтың депозиттері 8.000 мың АҚШ долларын (баламасы 2.658.640 мың теңге) құрады. Шартқа сай депозитті орналастыру мерзімі 2017 жылғы қарашада өтіп кетті. Эксимбанк депозитті Топқа қайтарып бермеді. Эксимбанк өкілдерімен жүргізіл-

ген келіссөздердің және жасалған талдаудың нәтижесінде Топ басшылығы 2017 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаражат толығымен өтеледі және бір жылдың ішінде қайтарылады деген тұжырымға келді. Осыған орай, 2017 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ уақытша фактордың ықпалын бағалап, 150.489 мың теңге мөлшеріндегі дисконтты мойындады. 2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдың ішінде Топ дисконтты жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есептің қаржылық кірістері құрамында толығымен амортизациялады.

2018 жылғы 27 тамызда Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының қаулысымен Эксимбанкті депозиттерді қабылдау, жеке тұлғалардың банк шоттарын ашу бөлігінде лицензиядан айыру туралы шешім қабылданды. Осыған орай Топ Эксимбанктегі ақша қаражаты мен оның баламаларын басқа да қаржы активтерінің құрамына қайта жіктеді және 100% мөлшерінде күтілетін несие залалдарына резервті есептеді, бұл 2.930.115 мың теңгені құрайды.

2019 жылғы 14 қарашада «Эксимбанк Қазақстан» АҚ Тарату комиссиясы 2019 жылғы 13 маусымдағы кредиторлар талаптарының бекітілген тізіліміне сай 178 мың АҚШ доллары (төлем күніне баламасы 69.151 мың теңге) сомасында төлем жасады. Топ құнсыздану резервінің тиісінше қалпына келтірілуін мойындады.

ҚР Ұлттық Банктің ноттары

2019 жылғы 12 сәуірде Топ номиналы бір мың теңге болатын 70.000 мың дана көлемінде ҚР Ұлттық банктің дисконтты ноттарын «Қазақстан қор биржасы» АҚ-да 6.800.514 мың теңге жалпы сомаға номиналды бағадан төмен бағаға сатып алды. ҚР Ұлттық Банк ноттарының айналыс мерзімі 2019 жылғы 23 тамызға дейін болды. 2019 жылғы маусымда Топ 6.230 мың теңге сомадағы сатудан болған залалды мойындап, 4.917.705 мың теңге жалпы сомаға ноттарды ішінара өткізді. Есепті кезең ішінде 123.420 мың теңге сомада қаржылық кіріс танылды.

ҚР Қаржы министрлігінің еурооблигациялары

2019 жылғы 26 сәуірде Топ Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің жылдық 3,875% мөлшерлемесі бойынша және 2024 жылғы қазанға дейін айналыс мерзімімен 4.200.000 дана көлемінде Еурооблигацияларды 4.368 мың АҚШ доллары (баламасы 1.656.739 мың теңге) жалпы сомаға номиналды бағадан жоғары бағаға сатып алды.

Басқа да қаржы активтері келесі валюталарда білдірілді:

Мың теңгемен	Пайыздық мөлшерлеме	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Теңге	11,85-12%	26.899.100	28.020.599
АҚШ доллары	0,3-1,5%	20.313.405	17.715.898
		47.212.505	45.736.497

12. ПАЙДАЛАНУҒА ШЕКТЕЛГЕН АҚША ҚАРАЖАТЫ

Мың теңгемен	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Резервтік шоттардағы ақша қаражаты	2.932.192	2.895.401
Борышқа қызмет көрсету шоттарындағы ақша қаражаты	1.057.574	1.122.487
Кепілдік міндеттемелері бойынша қайтарылатын резервтегі ақша қаражаты	292.786	204.168
Минусы: күтілетін несие залалдарына бағалау резерві	(8.467)	(46.480)
	4.274.085	4.175.576

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша пайдалануда шектелген ақша қаражаты негізінен борышқа қызмет көрсету шоттарында және резервтік шоттарда банктердегі ақша қаражатымен білдірілген.

2019 және 2018 жылдардың ішінде пайдаланылуы шектелген ақша қаражатына пайыздар есептелмеді.

ХҚҚДБ мен ЕҚҚДБ-мен, Топ кредиторларымен жасалған несие келісімдерінің талаптарына сәйкес Топ ақша қаражатын Қазақстандық банкте ашылған борышқа қызмет көрсететін арнайы банк шотында ХҚҚДБ мен ЕҚҚДБ-нің қарыздары бойынша негізгі борыш, пайыздар мен комиссиялар төленген күнге дейінгі жарты жылдық кезең ішінде жинайды.

Қазақстан Республикасының Үкіметімен, Топтың қарыздары бойынша кепіл берушімен жасалған кепілдіктерді беру туралы келісімдердің талаптарына сәйкес (15-ескертпе), Топ ақша қаражатын қазақстандық банкте ашылған арнайы резервтік шотта ұстауға міндеттенеді. Топ шотында талап етілетін қалдық ХҚҚДБ қарыздары бойынша негізгі борышты, пайыздар мен комиссияларды алдағы жартыжылдық төлемнің кем дегенде 110% құрауы тиіс.

Пайдалануда шектелген ақша қаражаты бойынша күтілетін несие залалдары резервінің қозғалысы былайша көрсетілген:

Мың теңгемен	2019 жыл	2018 жыл
1 қаңтарға	46.480	–
9 ХҚЕС-ті қолдану	–	86.409
Есептеу	19.390	58.528
Қалпына келтіру	(57.403)	(98.457)
31 желтоқсанда	8.467	46.480

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өтелуге жоспарланған қаражатты ескере отырып, пайдалануда шектелген ақша қаражаты келесі валюталарда білдірілген:

Мың теңгемен	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
АҚШ доллары	3.981.663	3.971.500
Теңге	292.422	204.076
	4.274.085	4.175.576

13. АҚША ҚАРАЖАТЫ МЕН ОНЫҢ БАЛАМАЛАРЫ

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Теңгемен қысқа мерзімді депозиттер	17.795.817	12.671.231
Банктердегі ағымдағы шоттар, теңгемен	3.136.231	2.993.477
Банктерде шетел валютасындағы ағымдағы шоттар	263.712	19.634
Кассадағы теңгемен қолма-қол ақша	2.672	3.914
Арнайы шоттардағы теңгемен ақша	86	580
Шетел валютасындағы қысқа мерзімді депозиттер	–	3.380.960
Минусы: күтілетін несие залалдарына бағалау резерві	(19.236)	(9.096)
	21.179.282	19.060.700

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ банктерде жылдық 7-9% қысқа мерзімді депозиттерді және банктерде жылдық 3,69% ағымдағы шоттарды (2018 жылғы: жылдық 4,9%) орналастырды.

Ақша қаражаты мен оның баламалары бойынша күтілетін несие залалдары резервінің қозғалысы былайша көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
1 қаңтарға	9.096	–
9 ХҚЕС-ті қолдану	–	43.225
Есептеу	26.334	157.021
Қалпына келтіру	(16.194)	(191.150)
31 желтоқсанда	19.236	9.096

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ақша қаражаты мен оның баламалары мына валюталарда білдірілген:

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Теңге	20.915.735	15.661.766
АҚШ Доллары	258.492	3.394.135
Ресей рублі	4.278	1.240
Еуро	450	3.242
Басқа	327	317
	21.179.282	19.060.700

14. КАПИТАЛ

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың жарғылық капиталын шығарылған әрі толығымен төленген 126.799.554 мың теңге жалпы сомаға 260.000.000 акция құрады.

Меншікті сатып алынған акциялар

2016 жылғы қарашада Топ 930 мың теңге жалпы сомаға 1.390 дана көлемінде ашық нарықта орналастырылған акцияларды сатып алды.

Дивидендтер

2018 жылғы мамырда акционерлер 2017 жылдың 1 жартыжылдығы үшін бөлінген таза кіріс сомасын шегере отырып 2017 жылғы таза кірістің 70% бөлінуін бекітті. Төленуге жататын сома Топтың жай акцияларының барлық ұстаушыларына 10.433.745 мың теңгені құрайды, бұл бір жай акцияға шаққанда 40,13 теңгеге тең болады.

2018 жылғы қаңтарда акционерлер 2018 жылдың бірінші жартыжылдығы үшін қызмет нәтижелері бойынша алынған таза кірістің 80%-ның бөлінуін бекітті. Бөлінуге жататын дивидендтер сомасын Топтың жай акцияларының барлық ұстаушыларына 20.937.687 мың теңгені құрайды, бұл бір жай акцияға шаққанда 80,53 теңгеге тең болады.

2019 жылғы мамырда акционерлер 2018 жылдың 1 жартыжылдығы үшін бөлінген таза кіріс сомасын шегере отырып 2018 жылғы таза кірістің 87,7% бөлінуін бекітті. Төленуге жататын сома Топтың жай акцияларының барлық ұстаушыларына 14.177.724 мың теңгені құрайды, бұл бір жай акцияға шаққанда 54,53 теңгеге тең болады.

2019 жылғы қазанда акционерлер 2019 жылдың бірінші жартыжылдығы үшін қызмет нәтижелері бойынша алынған таза кірістің 77,4%-ның бөлінуін бекітті. Бөлінуге жататын дивидендтер сомасын Топтың жай акцияларының барлық ұстаушыларына 17.464.107 мың теңгені құрайды, бұл бір жай акцияға шаққанда 67,17 теңгеге тең болады.

Акцияға пайда

Акцияға базалық және бөлінген пайда сомасы кезеңде болған таза пайданы кезең ішінде айналыста жүретін жай акциялардың орташа алынған санына бөлу арқылы есептелген. Топтың 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдың ішінде орташа алғандағы жай акциялардың саны 259.998.610 дана мөлшерінде болды (2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылда: 259.998.610 дана). 2019 және 2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін бір акцияға шаққандағы базалық және бөлінген пайда тиісінше 156,73 теңге және 154,01 теңге болды.

Акцияның баланстық құны

«Қазақстан қор биржасы» АҚ (бұдан әрі – «ҚҚБ») Биржалық кеңесінің 2010 жылғы 4 қазандағы шешіміне сәйкес қаржылық есептілікте ҚҚБ бекіткен ережелерге сәйкес есептелген, есепті күнге бір акцияның (жай және артықшылықты) баланстық құны туралы деректер болуы тиіс.

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Активтер жиыны	756.987.721	755.850.702
Минусы: материалдық емес активтер	(1.411.900)	(1.472.307)
Минусы: міндеттемелер жиыны	(275.149.697)	(283.156.898)
Таза активтер	480.426.124	471.221.497
Жай акциялардың саны	260.000.000	260.000.000
Акцияның баланстық құны, теңге	1.848	1.812

Активтерді қайта бағалау резерві

Активтерді қайта бағалау резерві 2018 жылғы 1 қазандағы жағдай бойынша жасалған Топтың ҰЭЖ активтерін қайта бағалау нәтижесінде құн өсімімен білдірілген (алдыңғы қайта бағалау 2014 жылғы 1 маусымдағы жағдай бойынша жасалды) (6-ескертпе). 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін негізгі құралдардың есептен шығарылуының және ҰЭЖ активтерін басқа кластарға аударудың нәтижесінде активтерді қайта бағалау резервінен бөлінбеген пайдаға аударым 470.944 мың теңге (2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін: 625.985 мың теңге) болды.

15. ҚАРЫЗДАР

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Халықаралық қайта құру және даму банкі («ХҚҚДБ»)	44.314.813	55.146.729
Еуропалық қайта құру және даму банкі («ЕҚҚДБ»)	18.694.174	19.155.131
	63.008.987	74.301.860
12 ай ішінде өтеуге тиісті қарыздың ағымдағы бөлігін шегере отырып	(6.083.377)	(11.420.710)
	56.925.610	62.881.150

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қарыздар бойынша есептелген және төленбеген сыйақы тиісінше 760.458 мың теңге және 903.984 мың теңге болды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қарыздардың ұйымдастырылуы бойынша комиссияның амортизацияланбаған бөлігі тиісінше 303.894 мың теңге және 321.868 мың теңге болды.

Қарыздар келесі валюталарда білдірілген:

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
АҚШ доллары	44.314.813	55.146.729
Еуро	18.694.174	19.155.131
	63.008.987	74.301.860

15. ҚАРЫЗДАР (жалғасы)

«Ұлттық Электр Желісін жаңғырту»

1999 жылы Топ ХҚҚДБ 20 (жиырма) жыл мерзімге берген, 140.000 мың АҚШ доллары сомасына «Ұлттық Электр Желісін жаңғырту» жобасын іске асыру үшін несие желілерін ашты. Несие желісі Қазақстан Республикасы Үкіметінің кепілдігімен қамтамасыз етілген. Қарыз 2005 жылдан бастап жыл сайынғы жарналармен өтелуі тиіс. Қарыз бойынша пайыздар жалпы спрэдті қоса банкаралық алты айлық ЛИБОР мөлшерлемесі бойынша есептеліп, жылына екі рет өтеліп отырады. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қарыз толығымен өтелді (2018 жылғы 31 желтоқсанға қарыз бойынша берешек қалдығы 13.460 мың АҚШ доллары, теңгемен баламасы 5.171.332 мың теңге болды).

«500 кВ Қазақстанның Солтүстігі-Оңтүстігі транзитінің электр қуатын тарататын екінші желінің құрылысы»

2005 жылы «500 кВ Қазақстанның Солтүстігі Оңтүстігі транзитінің электр қуатын тарататын екінші желінің құрылысы» ІІ кезеңін жүзеге асыру үшін ХҚҚДБ 17 (он жеті) жылдық кезеңге берген 100.000 мың АҚШ доллары сомасына несие желісі алынды, солардың алғашқы 5 (бес) жылы жеңілдік кезеңі болып табылады. Несие желісі Қазақстан Республикасы Үкіметінің кепілдігімен қамтамасыз етілген. Қарыз бойынша пайыздар жалпы спрэдті қоса банкаралық алты айлық ЛИБОР мөлшерлемесі бойынша есептеліп, жылына екі рет өтеліп отырады. 2011 жылы 1.918 мың АҚШ доллары мөлшеріндегі ХҚҚДБ-дан алынған несие желісінің игерілмеген бөлігі осы жобаның барысында болған нақты шығындар сомасы күтілген сомадан аз болуына орай күші жойылды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қарыз бойынша берешек қалдығы 24.506 мың АҚШ доллары (теңгемен баламасы 9.375.865 мың) және тиісінше 32.662 мың АҚШ доллары (теңгемен баламасы 12.548.744 мың) болды.

«Қазақстанның Ұлттық электр желісін жаңғырту» ІІ кезең

2008 жылы «Қазақстанның Ұлттық электр желісін жаңғырту» ІІ кезең жобасын жүзеге асыру үшін мынадай несие желілері ашылды:

(а) ЕҚҚДБ 15 (он бес) жылдық кезеңге берген 127.500 мың еуро және 75.000 мың еуро сомаға екі несие желісі, солардың алғашқы 4 (төрт) жылы жеңілдік кезеңі болып табылады. Қарыз бойынша пайыздар 3,85% маржаны қоса банкаралық алты айлық ЕВРОБОР мөлшерлемесі бойынша есептеліп, жылына екі рет өтеліп отырады. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қарыз бойынша берешек қалдығы 43.130 мың еуро (теңгемен баламасы 18.502.553 мың) және тиісінше 43.130 мың еуро (теңгемен баламасы 18.949.805 мың) болды.

(б) ЕҚҚДБ 12 (он екі) жылдық кезеңге берген 47.500 мың еуро сомаға несие желісі, солардың алғашқы 4 (төрт) жылы жеңілдік кезеңі болып табылады. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жоғарыда аталған несие желісі бойынша берешек толығымен өтелді.

(в) ЕҚҚДБ 9 (тоғыз) жылдық кезеңге берген 5.000 мың еуро сомаға несие желісі, солардың алғашқы 4 (төрт) жылы жеңілдік кезеңі болып табылады. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жоғарыда аталған несие желісі бойынша берешек толығымен өтелді.

2017 жылғы қарашада Топ 44.253 мың еуро мөлшерінде (баламасы теңгемен 17.410.008 мың) қарыз бойынша негізгі борыштың төрт жартыжылдық төлемді мерзімінен бұрын жүзеге асырды, олар кесте бойынша 2019 және 2020 жж. ақпаны мен тамызында төленуі тиіс.

«Мойнақ ГЭС-нің қуатын беру нобайы»

2009 жылы «Мойнақ ГЭС-нің қуатын беру нобайы» жобасын жүзеге асыру үшін Топ ХҚҚДБ 25 (жиырма бес) жыл мерзімге берген 48.000 мың АҚШ доллары сомасындағы несие желісін алды, оның алғашқы 5 (бес) жылы жеңілдік кезеңі болып табылады. Несие желісі Қазақстан Республикасы Үкіметінің кепілдігімен қамтамасыз етілген. Қарыз бойынша пайыздар 0,85% белгіленген спрэдті қоса банкаралық алты айлық ЛИБОР мөлшерлемесі бойынша есептеліп, жылына екі рет өтеліп отырады. 2013 жылғы мамырда 3.274 мың АҚШ доллары мөлшеріндегі ХҚҚДБ-дан алынған несие желісінің игерілмеген бөлігі осы жобаның барысында болған нақты шығындар сомасы күтілгеннен аз болуына орай күші жойылды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қарыз бойынша берешек қалдығы 33.545 мың АҚШ доллары (теңгемен баламасы 12.833.821 мың) және тиісінше 35.781 мың АҚШ доллары (теңгемен баламасы 13.747.016 мың) болды.

«Қазақстанның ҰЭЖ-ге 500 кернеулі желілерін қоса отырып ІС 500 кВ Алма құрылысы, 220 кВ»

2010 жылы «Кернеуі 500, 220 кВ желілері Қазақстан ҰЭЖ-на жалғанатын 500 кВ-тық Алма ҚС-ны салу» жобасын жүзеше асыру үшін ХҚҚДБ 25 (жиырма бес) жыл мерзімге берген 78, 000 мың АҚШ доллары сомасына несие желісі ашылды, оның алғашқы 5 (бес) жылы жеңілдік кезеңі болып табылады. Несие желісі Қазақстан Республикасы Үкіметінің кепілдігімен қамтамасыз етілген. Қарыз бойынша пайыздар 1,15% белгіленген спрэдті қоса банкаралық алты айлық ЛИБОР мөлшерлемесі бойынша есептеліп, жылына екі рет өтеліп отырады. 2014 жылғы шілдеде 6.644 мың АҚШ доллары мөлшеріндегі ХҚҚДБ-дан алынған несие желісінің игерілмеген бөлігі осы жобаның барысында болған нақты шығындар сомасы күтілгеннен аз болуына орай күші жойылды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қарыз бойынша берешек қалдығы 57.085 мың АҚШ доллары (теңгемен баламасы 21.840.184 мың) және тиісінше 60.653 мың АҚШ доллары (теңгемен баламасы 23.302.847 мың) болды.

16. ОБЛИГАЦИЯЛАР

Мың теңгемен	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Шығарылған облигациялардың номиналды құны	83.800.000	83.800.000
Есептелген купондық сыйақы	3.645.344	4.097.122
Минусы: шығарылған облигациялар бойынша дисконт	(86.190)	(93.747)
Минусы: мәміле бойынша шығындар	(42.626)	(46.149)
	87.316.528	87.757.226
12 ай ішінде өтеуге тиісті облигациялардың ағымдағы бөлігін шегере отырып	(3.645.344)	(4.097.122)
	83.671.184	83.660.104

«Нұрлы Жол» мемлекеттік бағдарламасының шеңберінде «500 кВ Семей – Ақтоғай – Талдықорған – Алма желісін салу» жобаларын қаржыландыру мақсатында Топ «Қазақстан қор биржасы» АҚ-да купондық облигациялардың екі траншын орналастырды:

16. ОБЛИГАЦИЯЛАР (жалғасы)

(а) 2016 жылғы маусым-тамыз аралығындағы кезеңде Топ Қазақстан Республикасындағы инфляцияның мөлшерлесіне тең болатын, 2031 жылға дейін өтеу мерзімімен 2,9% маржаны қоса құбылмалы мөлшерлеменен 47.500.000 мың теңге сомаға купондық облигацияларды орналастырды (тұтыну бағалары индексінің ең аз мөлшерлемесі 5% деңгейінде белгіленген). 2017 жылғы 26 мамырдан бастап 2018 жылғы 26 мамырға дейінгі екінші купондық кезең үшін купондық мөлшерлеме жылдық 10,6% болды. 2018 жылғы 26 мамырдан бастап 2019 жылғы 26 мамырға дейінгі үшінші купондық кезең үшін купондық мөлшерлеме жылдық 9,5% болды.

Бұл транштың шеңберіндегі барлық облигацияларды Бірыңғай Ұлттық Зейнетақы Қоры сатып алады.

Облигациялар 111.945 мың теңге мөлшерінде дисконтпен орналастырылды.

(б) 2017 жылғы тамызда Топ 11,5% тең болатын тиянақталған мөлшерлеменен 36.300.000 мың теңге сомаға купондық облигациялардың екінші траншын орналастырды.

Түскен ақша қаражаты уақытша қысқа мерзімді банк депозиттерінде орналастырылды.

Бұл транштың шеңберіндегі барлық облигацияларды Бірыңғай Ұлттық Зейнетақы Қоры мен басқа мекемелер сатып алады.

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдың ішінде Топ 2.118.729 мың теңге (2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдың ішінде: 7.806.352 мың теңге) мөлшеріндегі инвестициялық кірісті шегере отырып шығарылған облигациялар бойынша купондық сыйақы шығындарын капиталдандырды (6-ескертпе).

17. САУДА ЖӘНЕ БАСҚА ДА КРЕДИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК

Мың теңгемен	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Сатып алынатын электр қуаты үшін кредиторлық берешек	10.277.750	6.145.704
Қорлар және көрсетілген қызметтер мен орындалған жұмыс үшін кредиторлық берешек	7.844.832	1.599.150
Негізгі құралдар мен аяқталмаған құрылыс үшін кредиторлық берешек	5.266.900	14.902.860
Минусы: кредиторлық берешек дисконты	–	(2.417)
	23.389.482	22.645.297

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сауда және басқа да кредиторлық берешек мына валюталарда білдірілген:

Мың теңгемен	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Теңге	22.386.569	21.281.317
Ресей рублі	938.700	1.314.273
Еуро	22.893	10.492
АҚШ Доллары	41.320	39.215
	23.389.482	22.645.297

18. ҚҰРЫЛЫС БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕ

Самұрық-Қазына Басқармасының 2013 жылғы 28 қарашадағы шешіміне сәйкес Топ Нұр-Сұлтан қ. бала-бақшасын салуға және құрылыс аяқталғаннан кейін оны Нұр-Сұлтан қ. Әкімдігіне беруге міндеттенді. 2014 жылы Топ құрылыс шығындарын бағалап, құрылыс компаниясымен шарт жасады. Тиісінше, Топ 683.430 мың теңге жалпы сомаға құрылыс бойынша міндеттемені және акционерге тиісті бөлуді мойындады.

19. ТАБЫС САЛЫҒЫНАН БАСҚА, САЛЫҚТАР БОЙЫНША БЕРШЕК

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Төленуге жататын қосылған құн салығы	2.391.947	1.143.918
Жеке табыс салығы	284.573	258.047
Зейнетақы қоры бойынша міндеттемелер	345.742	327.461
Әлеуметтік салық	244.406	212.394
Әлеуметтік сақтандыру бойынша міндеттемелер	82.635	75.179
Мүлікке салынатын салық	1.599	113.427
Басқасы	20.442	14.015
	3.371.344	2.144.441

20. БАСҚА ДА АҒЫМДАҒЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Жұмыскерлердің алдындағы міндеттемелер	3.662.535	3.116.621
Басқасы	321.065	285.378
	3.983.600	3.401.999

21. САТЫП АЛУШЫЛАРМЕН ЖАСАЛҒАН ШАРТТАР БОЙЫНША ТҮСІМ

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
Электр қуатын беру	106.160.250	108.098.580
Электр қуатының жүктемені көтеруге әзірлігін қамтамасыз ету бойынша қызметтерді көрсетуден түскен кіріс	67.727.113	–
Сатып алынатын электр қуатын өткізуден түскен кіріс	40.826.184	21.066.623
Техникалық диспетчерлеу қызметтері	23.003.501	23.825.594
Өндірістің және электр қуатын тұтынудың теңгерімін ұйымдастыру қызметтері	16.493.329	16.387.265
Электр қуатының өтуінің мемлекетаралық сальдосын өтеу мақсатында электр қуатын сатудан түскен кірістер	6.326.309	4.213.782
Қуаттылықты реттеу қызметтері	708.465	561.066
Басқасы	1.916.922	1.644.476
	263.162.073	175.797.386

21. САТЫП АЛУШЫЛАРМЕН ЖАСАЛҒАН ШАРТТАР БОЙЫНША ТҮСІМ (жалғасы)

Мың теңгемен	2019 жыл	2018 жыл
Түсімді мойындау мерзімдері		
Тауар белгілі бір уақыт сәтінде беріледі	47.152.493	25.280.405
Қызметтер уақыт кезеңінің ішінде көрсетіледі	216.009.580	150.516.981
Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім жиыны	263.162.073	175.797.386

Тұтынушыларға арналған жеңілдіктер Қазақстан Республикасының Табиғи монополияларды реттеу комитетінің бұйрығымен бекітіледі.

22. СЕБЕСТОИМОСТЬ ОКАЗАННЫХ УСЛУГ

Мың теңгемен	2019 жыл	2018 жыл
Электр қуатының әзірлігін қолдау қызметтерінің өзіндік құны	58.282.988	-
Сатып алынатын электр қуатының өзіндік құны	41.456.649	20.936.916
Тозу және амортизация	33.490.579	26.045.313
Еңбекақыны төлеу шығыстары және еңбекақыны төлеумен байланысты басқа да аударымдар	16.930.191	15.884.891
Электр қуатының технологиялық шығысы	16.022.320	20.360.585
Электр қуатының өтуінің мемлекетаралық сальдосын өтеу мақсатында электр қуатын сатып алу шығыстары	14.807.491	11.837.990
Салықтар	8.845.051	7.160.040
Пайдалану және жөндеу шығыстары	5.933.830	5.649.745
Күзет шығыстары	1.157.369	1.175.967
Қорлар	532.806	1.624.868
Басқасы	2.797.403	2.323.919
	200.256.677	113.000.234

23. ЖАЛПЫ ЖӘНЕ ӘКІМШІЛІК ШЫҒЫСТАР

Мың теңгемен	2019 жыл	2018 жыл
Еңбекақыны төлеу шығыстары және еңбекақыны төлеумен байланысты басқа да аударымдар	5.488.847	4.876.226
Тозу және амортизация	832.919	649.892
Кеңес беру қызметтері	253.477	199.922
Жалдау шығыстары	137.628	116.859
Директорлар кеңесін ұстауға арналған шығыстар	134.017	150.695
Іссапар шығыстары	123.870	146.804
Бағдарламалық жасақтаманы пайдалану құқықтарын жалдау шығыстары	122.693	241.799
Табыс салығынан басқа салықтар	122.354	411.913
Тренингтер	83.363	116.953
Коммуналдық шығыстар	76.023	104.743
Материалдар	69.665	75.948
Ескірген қорларға резервті есептеу / (қалпына келтіру) (8-ескертпе)	67.532	(398.750)
Сақтандыру шығыстары	52.394	75.153
Басқа	1.269.425	1.009.501
	8.834.207	7.777.658

24. ҚАРЖЫЛЫҚ КІРІСТЕР/(ШЫҒЫСТАР)

Мың теңгемен	2019 жыл	2018 жыл
Қаржылық кірістер		
Депозиттер, ағымдағы шоттар мен бағасы белгіленетін облигациялар бойынша пайыздық кіріс	3.693.259	5.237.834
Басқа қаржы активтері бойынша дисконт амортизациясы	544.470	622.497
ҚР Ұлттық Банктің ноттары бойынша кірістер	123.420	–
Дебиторлық берешек бойынша дисконт амортизациясы	107.536	136.312
Басқасы	43.885	47.245
	4.512.570	6.043.888
Минусы: жіктелетін негізгі құралдардың құнына капиталданатын пайыздар (6-ескертпе)	(341.040)	(1.092.551)
	4.171.530	4.951.337
Қаржылық шығыстар		
Облигациялар бойынша купон	8.243.226	8.898.903
Қарыздар бойынша пайыздар	2.399.085	2.307.237
Банк кепілдіктері бойынша комиссия	925.963	842.940
Қаржылық жалдау бойынша пайыздарды төлеу шығыстары	36.235	24.597
Қарызды ұйымдастыру үшін комиссия амортизациясы	24.394	24.069
Шығарылған облигациялар бойынша басқа да шығыстар	17.329	3.390
Дисконттау бойынша шығыстар	11.816	660.278
Басқасы	2.416	–
	11.660.464	12.761.414
Минусы: жіктелетін негізгі құралдардың құнына капиталданатын пайыздар (6-ескертпе)	(2.459.769)	(8.898.903)
	9.200.695	3.862.511

25. ОҢ/(ТЕРІС) БАҒАМДЫҚ АЙЫРМА, НЕТТО

2015 жылғы 20 тамызда Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі мен Қазақстан Республикасының Үкіметі инфляциялық таргеттеуді ендіру шеңберінде теңгенің еркін құбылмалы айырбас бағамы режиміне көшу туралы шешімді қабылдады. 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін теңгенің айырбас бағамының өзгеруі салдарынан Топ 469.129 мың теңге сомасында бағамдық айырмадан болған оң неттоны мойындады (2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін: 5.865.654 мың теңге нетто теріс бағамдық айырма).

26. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР

Мың теңгемен	2019 жыл	2018 жыл
Ағымдағы табыс салығы		
Ағымдағы табыс салығы бойынша шығыстар	9.880.628	9.747.232
Алдыңғы жылдың ағымдағы корпоративтік табыс салығына қатысты түзетулер	(133.995)	384.447
Кейінге қалдырылған салық		
Кейінге қалдырылған салық бойынша (жеңілдік)/шығыстар	(224.629)	850.257
Жиыны	9.522.004	10.981.936
Жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген табыс салығы бойынша шығыстар		
ҰЭЖ активтерін қайта бағалаудан кейінге қалдырылған салық	–	22.651.864
Жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген табыс салығы бойынша шығыстар жиыны	9.522.004	33.633.800

2019 және 2018 жылдары Қазақстан Республикасында корпоративтік табыс салығының мөлшерлемесі 20% болды.

Төменде жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте ескерілген 20% табыс салығының мөлшерлемесі мен табыс салығының нақты сомасы салыстырылып тексерілуі келтірілген:

Мың теңгемен	2019 жыл	2018 жыл
Салық салынғанға дейінгі пайда	50.270.974	51.024.811
20% салықтың ресми мөлшерлемесі бойынша есептелген салық	10.054.195	10.204.962
Күтілетін несие залалдарына резервті есептеу	26.874	472.953
Алдыңғы жылдың ағымдағы корпоративтік табыс салығына қатысты түзетулер	(133.995)	384.447
Резидент еместердің күмәнді берешегі бойынша резервті есептеу	(43.349)	42.678
Мүлік салығы бойынша айыппұлдар мен өсімпұлдар	–	22.624
Ескірген қорларға резервті есептеу/(қалпына келтіру)	12.889	(79.750)
Бағалы қағаздардан сыйақы күйіндегі кіріс	(334.796)	(264.453)
Басқа да тұрақты айырмалар	(59.814)	198.475
Пайда мен зияндарда көрсетілген табыс салығы бойынша шығыстар	9.522.004	10.981.936

Бұдан әрі 2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелердің пайда болуына әкеп соқтыратын негізгі уақыт айырмаларына салық әсері көрсетілген:

Мың теңгемен	Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп		Жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп	
	2019 жылғы 31 желтоқсан	31 желтоқсан 2018 жыл	2019 жыл	2018 жыл
Дебиторлық берешек	208.610	145.837	62.773	47.725
Есептелген міндеттемелер	602.636	664.812	(62.176)	25.969
Негізгі құралдар	(90.753.059)	(90.977.091)	224.032	(923.951)
Кейінге қалдырылған салық бойынша жеңілдік/(шығыстар)	–	–	224.629	(850.257)
Кейінге қалдырылған таза салық міндеттемелері	(89.941.813)	(90.166.442)	–	–

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелер қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте былайша көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Кейінге қалдырылған салық активтері	53.436	3.760
Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері	(89.995.249)	(90.170.202)
Кейінге қалдырылған таза салық міндеттемелері	(89.941.813)	(90.166.442)

Топ ағымдағы салықтық активтерді және ағымдағы салықтық міндеттемелерді есепке алу үшін заңды түрде тіркелген құқығы болған жағдайда ғана салықтық активтер мен салықтық міндеттемелерді есепке алады, ал кейінге қалдырылған активтер мен кейінге қалдырылған салықтық міндеттемелер бір және сол салық органы өндіріп алатын пайда салығына жатады.

27. БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ОПЕРАЦИЯЛАР

Байланысты тараптар Топтың негізгі басқарушы персоналын, Топтың негізгі басқарушы персоналына біршама қатысу үлесі тікелей немесе жанама түрде тиесілі ұйымды, сондай-ақ Үкімет бақылайтын өзге де кәсіпорындарды қамтиды. Байланысты тараптармен мәмілелер байланысты және үшінші тараптар үшін ұсынылатын тарифтердің негізінде ұсынылған кейбір реттелетін қызметтерді қоспағанда, нарық ставкаларына міндетті түрде сәйкес келмейтін тараптардың арасында келісілген талаптарда жүзеге асырылды.

Келесі кестеде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша берешектің жалпы сомасы көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>		Байланысты тараптардың дебиторлық берешегі	Байланысты тараптарға кредиторлық берешек
Самұрық-Қазына Тобына кіретін еншілес ұйымдар	2019 жылғы 31 желтоқсан	4.562.033	5.212.732
	2018 жылғы 31 желтоқсан	2.164.091	2.429.524
Самұрық-Қазынаның қауымдасқан компаниялары	2019 жылғы 31 желтоқсан	122.745	469.270
	2018 жылғы 31 желтоқсан	282.452	446.573
Самұрық-Қазынаның бірлескен кәсіпорындары	2019 жылғы 31 желтоқсан	225.098	47.233
	2018 жылғы 31 желтоқсан	284.393	50.160
Топтың қауымдасқан компаниялары	2019 жылғы 31 желтоқсан	51.357	874
	2018 жылғы 31 желтоқсан	114.214	–

27. БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ОПЕРАЦИЯЛАР (жалғасы)

2019 жылғы 31 желтоқсанда және 2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін Топтың байланысты тараптармен мынадай операциялары болды:

<i>Мың теңгемен</i>		Сату байланысты тараптарға	Байланысты тараптардан сатып алу
Самұрық-Қазына Тобына кіретін еншілес ұйымдар	2019 жыл	44.420.011	35.862.210
	2018 жыл	36.239.819	24.608.638
Самұрық-Қазынаның қауымдасқан компаниялары	2019 жыл	7.612.678	2.749.820
	2018 жыл	8.629.245	1.229.587
Самұрық-Қазынаның бірлескен кәсіпорындары	2019 жыл	7.212.565	5.797.907
	2018 жыл	5.393.545	39.702
Топтың қауымдасқан компаниялары	2019 жыл	1.745.632	6.257
	2018 жыл	492.394	3.973

Топтың байланысты тараптарға сатуларына, негізінен, электр қуатын беру, техникалық диспетчерлеу қызметтері және электр қуатының өндірісі мен тұтынуды теңестіруді ұйымдастыру қызметтері, электр қуатының әзірлігін қолдау қызметтері кіреді. Топтың байланысты тараптардан сатып алуларына, негізінен, байланыс қызметтері, энергетика саласындағы қызметтер, электр қуатын сатып алу және электр қуатының әзірлігін қолдау қызметтерін сатып алу кіреді.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың 44.558.028 мың теңге мөлшеріндегі қарыздар бойынша берешегіне Қазақстан Республикасының Үкіметі кепілдігін берді (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 55.407.918 мың теңге).

2007-2009 жылдары Топ «Батыс Транзит» АҚ, өзінің қауымдасқан компаниясы облигацияларын сатып алды, әрі оның облигациялары Қазақстан Қор Биржасында шығарылған. Облигациялар 2006 жылғы 9 қаңтардағы кепілдік шартына сәйкес Қазақстан Республикасы Үкіметінің кепілдігімен қамтамасыз етілген. Облигациялар бойынша купондық сыйақының мөлшерлемесі 7,3% болды. Облигациялар амортизациялық құн бойынша ескерілетін қаржы активтері ретінде жіктелген. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Батыс Транзиттің облигациялары толығымен өтелді (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 906.243 мың теңге).

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың «Балқаш ЖЭС» АҚ негізгі құралдарын байланысты тарапқа 220.494 мың теңге (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 219.851 мың теңге) мөлшерінде сату үшін дебиторлық берешегі болды. Сату шартына сәйкес «Балқаш ЖЭС» АҚ берешектің төлемін 2018 жылдың соңына дейін жасауы тиіс болды, дегенмен 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша берешек Балқаш ЖЭС құрылысының тоқтап қалуына орай өтелмеді. Топ басшылығы 100% мөлшерінде берешек резервін есептеу туралы шешімді қабылдады.

2015 жылғы 30 қыркүйекте Топ құрал-жабдық кешенімен және Нұр-Сұлтан қаласында орналасқан іргелес жер учаскелерімен үйлер мен ғимараттарды байланысты тарапқа – «Қазпошта» АҚ-на 2.161.476 мың теңгеге сатты. Сату шартына сәйкес «Қазпошта» АҚ берешектің ақысын 2027 жылдың маусымына дейін тең бөлікті ай сайынғы төлемдермен төлейді. Тиісінше, Топ келешек ақша ағындарын 10,37% дисконттау мөлшерлемесі бойынша дисконттады, бұл Топ басшылығының нарықтық мөлшерлемені ең жақсы бағалауы болып табылды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «Қазпошта» АҚ-нан дебиторлық берешек бойынша дисконт 436.820 мың теңге болды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша дисконттың шегере отырып берешек сомасы 1.020.538 мың теңге болды, мұнда 840.324 мың теңге сомасы байланысты тараптардан болған ұзақ мерзімді дебиторлық берешектің құрамына кірді. 2019 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылдың ішінде Топ 107.536 мың теңге сомасына «Қазпошта» АҚ ұзақ мерзімді берешегі бойынша дисконт амортизациясынан болған кірісті мойындады (2018 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылдың ішінде: 115.894 мың теңге).

2017 жылы Топ «Самұрық-Қазына Бизнес Сервис» ЖШС байланысты компаниямен бағдарламалық жасақтаманы жалға беруді пайдалану құқықтарын беру туралы ұзақ мерзімді келісімшартты жасады. Келісімшарттың қолданылу мерзімінің соңында бағдарламалық жасақтаманы пайдалану құқықтары Топқа беріледі, Топ қаржылық жалдау бойынша берешекті мойындады. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша берешек 419.543 мың теңге (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 193.498 мың теңге) болды.

Қоса беріліп отырған жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте жалақы бойынша шығыстар құрамына қосылған негізгі бақсарушы қызметкерлерге төленген сыйақы және соған байланысты барлық басқа да шығыстар (салықтар, аударымдар, сырқаттық парақтары, демалыс ақылары, материалдық көмек пен басқасы) 2019 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін 543.682 мың теңге (2018 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін: 405.885 мың теңге) болды. Негізгі бақсарушы қызметкерлердің сыйақысы негізінен шарттық жалақыдан және операциялық қызметтің нәтижелері бойынша сыйақылардан тұрады.

28. ҚАРЖЫ ТӘУЕКЕЛДЕРІН БАСҚАРУДЫҢ МАҚСАТТАРЫ МЕН САЯСАТЫ

Топтың негізгі қаржылық міндеттемелеріне қарыздар, шығарылған облигациялар, сауда және басқа да кредиторлық берешек кіреді. Бұл қаржылық міндеттемелердің негізгі мақсаты Топ операцияларын қаржыландыру болып табылады. Топтың оның операциялық қызметінің барысында тікелей туындайтын сауда және басқа да дебиторлық берешегі, ақша қаражаты мен оның баламалары, қысқа мерзімді депозиттері, сондай ақ бағалы қағаздарға инвестициялары бар.

Топ пайыздық мөлшерлеменің өзгеру тәуекеліне, валюталық тәуекелге, несиелік тәуекелге және өтімділік тәуекеліне ұшырағыш келеді.

Пайыздық мөлшерлемелердегі өзгерістер тәуекелі

Пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелі – қаржы құралы бойынша келешек ақша ағындарының әділ құны нарықтық пайыздық мөлшерлемелердің өзгеруі салдарынан құбылып тұрғанының тәуекелі. Топтың нарықтық пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекеліне ұшырағыштығы, ең алдымен, Топтың құбылмалы пайыздық мөлшерлемесі бар ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді борыштық міндеттемелеріне жатады (15 және 16 ескертпелер).

Топ оның қарыздары көрсетілген валюталардағы пайыздық мөлшерлемелердің өзгеруіне мониторингі жасау арқылы пайыздық мөлшерлеменің өзгеру тәуекелін шектейді. Барлық басқа параметрлердің өзгермеуі шартымен құбылмалы пайыздық мөлшерлемесі бар қарыздар Топтың салық салынғанға дейінгі пайдасына келесідей әсерін тигізеді:

Мың теңгемен	Базистік тармақтардағы ұлғаю/ азаяу*/пайызбен	Салық салынғанға дейін пайдаға әсері
2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін		
Либор	0,35/(0,35)	(154.175)/154.175
Евробор	0,15/(0,15)	(27.754)/27.754
Қазақстан Республикасындағы инфляция мөлшерлемесі	1%/0%	(474.270)/–
2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін		
Либор	0,5/(0,15)	(273.850)/82.155
Евробор	0,2/(0,01)	(37.900)/1.895
Қазақстан Республикасындағы инфляция мөлшерлемесі	1%/0%	(474.207)/–

* 1 базистік тармақ = 0,01%.

28. ҚАРЖЫ ТӘУЕКЕЛДЕРІН БАСҚАРУДЫҢ МАҚСАТТАРЫ МЕН САЯСАТЫ (жалғасы)**Пайыздық мөлшерлемелердегі өзгерістер тәуекелі (жалғасы)**

Пайыздық мөлшерлемелердің өзгеруіне сезімталдықты талдау шеңберінде базалық тармақтардағы өзгерістер туралы жорамалдар осы сәтке байқалатын нарықтық жағдайға негізделеді, әрі ол алдыңғы жылдармен салыстырғанда айтарлықтай үлкен волатильділікпен сипатталады.

Валюталық тәуекел

Валюталық тәуекел – қаржы құралы бойынша келешек ақша ағындарының әділ құны валюта бағамдарының өзгеруі салдарынан құбылып тұрғанының тәуекелі. Топтың шетел валюталарының айырбас бағамдарының өзгеру тәуекеліне ұшырағыштығы, ең алдымен, Топтың қаржылық қызметімен негізделген. Сондай-ақ, Топтың айырбас бағамдарының өзгеру тәуекеліне ұшырағыштығы операциялық қызметпен байланысты (кірістер мен шығыстар Топтың функционалдық валютадан ерекшеленетін валютада білдірілген).

Келесі кестелерде барлық басқа параметрлердің өзгермеуі шартымен, АҚШ долларының және Еуроның айырбас бағамындағы ықтимал өзгерістерге сезімталдылық талдауы көрсетілген. Топтың өзге валюталар бағамдарының өзгеру тәуекеліне ұшырағыштығы елеусіз болып табылады.

Мың теңгемен	Айырбас бағамының ұлғаюу/(азаюу)	Салық салынғанға дейін пайдаға әсері
2019 жылғы 31 желтоқсанға		
АҚШ Доллары	12%/(9%)	(2.368.740)/1.776.555
Еуро	12%/(9%)	(2.245.994)/1.684.496
2018 жылғы 31 желтоқсанға		
АҚШ Доллары	14%/(10%)	(4.171.674)/2.979.767
Еуро	14%/(10%)	(2.682.733)/1.916.238

* Теңгенің АҚШ долларына қатысты айырбас бағамының абсолютті ұлғаюу/азаюу 45,91/(34,43) теңге болды;

** Теңгенің еуроға қатысты айырбас бағамының абсолютті ұлғаюу/азаюу 51,48/(38,61) теңге болды.

Несиелік тәуекел

Несиелік тәуекел – Топ қаржылық шығындарды көтереді деген тәуекел, өйткені қарсы агенттер қаржы құралы немесе клиенттік шарт бойынша өз міндеттемелерін орындамайды. Топ операциялық қызметпен ең алдымен, сауда дебиторлық берешекке қатысты (9-ескертпе) және банктер мен қаржы ұйымдарындағы депозиттерді қоса алғанда, қаржылық қызметпен байланысты несиелік тәуекелге ұшырағыш келеді 11, 12 және 13-ескертпелер). Топтың және оның қарсы агенттерінің несиені төлеу қабілетіне ұшырағыштығы үнемі қадағаланып отырады. Ең көп несиелік тәуекелге ұшырағыштық әрбір қаржы активінің баланстық құнымен шектелген (9, 11, 12 және 13-ескертпелер).

Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігінде танылған қаржы активтерінің баланстық құны, құнсыздану резервтерін шегере отырып, Топтың несиелік тәуекелінің ең көп көлемін көрсетеді.

Құнсыздануға жасалатын талдауды Топтың басшылығы мерзімі өткен күн саны негізінде дербес түрде әр есепті күнге жүргізеді. Есептеулер бұрын нақты болған залалдар туралы ақпаратқа негізделеді. Есепті күнге несиелік тәуекелге аса

бейімділік 9-ескертпеде қарастырылған қаржылық активтердің әр сыныбының баланстық құнымен берілген. Топта өзіне кепілдікке берілген мүлік жоқ.

2016-2017 жылдардың ішінде бірқатар банктер Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкімен банктік және өзге де операцияларды жүзеге асыру лицензиясынан айырылды (11-ескертпе).

Топ өзінің операциялық қызметін және белгілі бір инвестициялық қызметін жүзеге асыру нәтижесінде несиелік тәуекелге ұшырағыш келеді. Инвестициялық қызметті жүзеге асыру барысында Топ, негізінен, қазақстандық банктерде салымдарды орналастырады.

Келесі кестеде құрылған резервтерді шегере отырып «Standard & Poor's» және «Fitch» агенттіктерінің несие рейтингілерін пайдалана отырып есепті күнге банктерде орналастырылған ақша қаражаттары, банк депозиттері бойынша сальдо көрсетілген:

Мың теңгемен	Орналасқан жері	Рейтинг		31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
		2019 жыл	2018 жыл		
«Қазақстанның Халық банкі» АҚ	Қазақстан	ВВ/тұрақты	ВВ/негативті	15.190.343	17.781.948
«АТФ Банк» АҚ	Қазақстан	В/тұрақты	В/негативті	11.477.329	13.812.397
«Forte Bank» АҚ	Қазақстан	В+/тұрақты	В/позитивті	12.486.567	9.589.361
«Банк Центр Кредит» АҚ	Қазақстан	В/тұрақты	В/тұрақты	5.193.789	748.533
				44.348.028	41.932.239

Өтімділік тәуекелі

Топ басшылығы өтімділік және қысқа мерзімді, орта мерзімді және ұзақ мерзімді қаржыландыруды басқарудың талаптарына сай өтімділік тәуекелін басқарудың қажетті жүйесін құрды. Топ бірдей резервтер, банктік қарыздар және қолжетімді несие желілерін қолдау жолымен, болжамдалған және нақты ақша қозғалысына мониторинг жүргізу жолымен қаржы активтері мен міндеттемелерін өтеу мерзімдерін салыстыру жолымен өтімділік тәуекелін басқарады.

Топ борышты қайта қаржыландыруға қатысты тәуекелдердің шоғырлануын бағалады және бұл өте төмен болады деген пікірге келді. Топ жеткілікті түрде сан алуан қаржы көздеріне қол жеткізе алады және 12 (он екі) ай ішінде өтелетін берешектер тиісті кредиторлармен жүргізілуі мүмкін.

28. ҚАРЖЫ ТӘУЕКЕЛДЕРІН БАСҚАРУДЫҢ МАҚСАТТАРЫ МЕН САЯСАТЫ (жалғасы)**Өтімділік тәуекелі (жалғасы)**

Мына кестелерде шартты дисконтталмаған ақша ағындары негізінде Топтың қаржылық міндеттемелері бойынша Топтың келісімшарттық мерзімдері көрсетілген.

Мың теңгемен	Талап етілгенге дейін	1 айдан 3 айға дейін	3 айдан 1 жылға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	Астам 5 жылға дейін	Жиыны
2019 жылғы 31 желтоқсанға						
Қарыздар	–	1.618.831	5.662.720	38.119.263	27.519.216	72.920.030
Облигациялар	–	1.981.750	5.945.250	31.708.000	139.689.340	179.324.340
Сауда кредиторлық және басқа да берешек	–	23.389.482	–	–	–	23.389.482
	–	26.990.063	11.607.970	69.827.263	167.208.556	275.633.852
2018 жылғы 31 желтоқсанға						
Қарыздар	–	1.762.822	11.247.280	43.588.081	31.227.973	87.826.156
Облигациялар	–	–	4.097.122	43.330.638	153.132.875	200.560.635
Сауда кредиторлық және басқа да берешек	–	22.645.297	–	–	–	22.645.297
	–	24.408.119	15.344.402	86.918.719	184.360.848	311.032.088

Капиталды басқару

Топ капиталын басқарудың басты мақсаты Топтың кірістің барынша көбейтілуімен қатар берешек пен капитал қатынасын оңтайландыру арқылы акционер үшін табыстарды барынша көбейте отырып, қызмет үздіксіздігі қағидатын ұстануды жалғастыра алады.

Топ өз капиталын экономикалық шарттардағы өзгерістерді ескере отырып басқарады. Өзінің капиталын басқару немесе өзгерту үшін Топ акционерге дивидендтердің төлеуін ауыстыра, акционерге капиталды қайтара немесе жаңа акцияларды шығара алады.

Топ капиталға қатысты борыш коэффициентін пайдалана отырып капиталды басқарады, бұл капиталдың жиынына бөлінген борыш болып табылады. Топтың міндеті коэффициентті 0,5 жоғары емес деңгейде ұстап тұру болып табылады. Борышқа барлық қарыздар мен облигациялар кіреді. Капитал барлық міндеттемелердің сомасына және барлық акционерлік капиталға тең болады.

Мың теңгемен	31 желтоқсан 2019 жылғы	31 желтоқсан 2018 жыл
Борыш/капитал	0,20	0,21
Мың теңгемен	31 декабрь 2019 года	31 декабрь 2018 года
Қарыздар мен облигациялардың ұзақ мерзімді бөлігі	140.596.794	146.541.254
Қарыздар мен облигациялардың қысқа мерзімді бөлігі	9.728.721	15.517.832
Борыш	150.325.515	162.059.086
Міндеттемелер жиыны	275.149.697	283.156.898
Капитал	481.838.024	472.693.804
Капитал мен міндеттемелер жиыны	756.987.721	755.850.702

Топ капиталының құрылымына 14-ескертпеде ашылып көрсетілгендей акционерлік капитал, резервтер мен бөлінбеген пайда кіреді.

Әділ құнның иерархиясы

Топ қаржы құралдарының әділ құнын анықтау және бағалау моделінің бөлінісінде ол туралы ақпаратты ашып көрсету үшін мынадай сатылылықты пайдаланады:

- 1-деңгей: бірдей активтер немесе міндеттемелер бойынша белсенді нарыққа арналған бағалар (ешқандай да түзетулерсіз).
- 2-деңгей: барлық шығыс деректері көрсетілетін әділ құнына айтарлықтай әсер ететін басқа да әдістер нарықта тікелей немесе жанама байқалады.
- 3-деңгей: бақыланатын нарықтық ақпаратқа негізделмейтін әділ құнды көрсетуге біршама әсер ететін бастапқы деректерде қолданылатын әдістер.

Төмендегі кестеде Топтың активтері мен міндеттемелерін әділ құны бойынша бағалау көздерінің иерархиясы көрсетілген:

Әділ құны бойынша бағаланатын активтер

Мың теңгемен	2019 жылғы 31 желтоқсан	1-деңгей	2-деңгей	3-деңгей
--------------	----------------------------	----------	----------	----------

Қайта бағаланған негізгі құралдар

ҰЭЖ активтері (6-ескертпе)	599.496.951	–	–	599.496.951
----------------------------	-------------	---	---	-------------

Мың теңгемен	2018 жылғы 31 желтоқсан	1-деңгей	2-деңгей	3-деңгей
--------------	----------------------------	----------	----------	----------

Қайта бағаланған негізгі құралдар

ҰЭЖ активтері (6-ескертпе)	577.612.131	–	–	577.612.131
----------------------------	-------------	---	---	-------------

Әділ құны ашылып көрсетілетін активтер

Мың теңгемен	2019 жылғы 31 желтоқсан	1-деңгей	2-деңгей	3-деңгей
--------------	----------------------------	----------	----------	----------

Қаржы активтері

Басқа да қаржы активтері (11-ескертпе)	47.212.505	–	47.212.505	–
--	------------	---	------------	---

Мың теңгемен	2018 жылғы 31 желтоқсан	1-деңгей	2-деңгей	3-деңгей
--------------	----------------------------	----------	----------	----------

Қаржы активтері

Басқа да қаржы активтері (11-ескертпе)	45.736.497	–	45.736.497	–
--	------------	---	------------	---

Әділ құны ашылып көрсетілетін міндеттемелер

Мың теңгемен	2019 жылғы 31 желтоқсан	1-деңгей	2-деңгей	3-деңгей
--------------	----------------------------	----------	----------	----------

Қаржылық міндеттемелер

Облигациялар (16-ескертпе)	87.316.528	–	87.316.528	–
----------------------------	------------	---	------------	---

Қарыздар (15-ескертпе)	63.008.987	–	63.008.987	–
------------------------	------------	---	------------	---

28. ҚАРЖЫ ТӘУЕКЕЛДЕРІН БАСҚАРУДЫҢ МАҚСАТТАРЫ МЕН САЯСАТЫ (жалғасы)**Әділ құнның иерархиясы (жалғасы)**

Әділ құны ашылып көрсетілетін міндеттемелер (жалғасы)

Мың теңгемен	2018 жылғы 31 желтоқсан	1-деңгей	2-деңгей	3-деңгей
Қаржылық міндеттемелер				
Облигациялар (16-ескертпе)	87.757.226	–	87.757.226	–
Қарыздар (15-ескертпе)	74.301.860	–	74.301.860	–

2019 жылғы 31 желтоқсанда және 2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған кезеңдер үшін қаржы құралдарының әділ құнының 1-ші, 2-ші және 3-ші деңгейлер арасында аударымдар болған жоқ.

Қаржы құралдарының әділ құны

2019 жылғы 31 желтоқсанда және 2018 жылғы 31 желтоқсанда басшылық Топтың сауда-саттық дебиторлық және кредиторлық берешек, басқа да қаржы активтері, ақша қаражаты мен оның баламалары, қолданылуы шектеулі ақша қаражаты сияқты қаржы құралдарының әділ құны ең бастысы аталған құралдарды өтеу мерзімдерінің ұзаққа созылмауы себепті шамамен алғанда олардың баланстық құнына тең екенін анықтады. Қарыздар мен Топ шығарған облигациялар амортизацияланған құн бойынша көрсетілген, әрі ол шамамен олардың әділ құнына тең болады.

29. ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР**Қаржылық қызметпен негізделген міндеттемелердегі өзгеріс**

Мың теңгемен	2019 жылдың 1 қаңтарына	Ақша ағындары	Валюта бағамдарының өзгеруі	Жаңа жалдау шарттары	Басқасы	2019 жылғы 31 желтоқсан
Қарыздар	74.301.860	(10.517.957)	(673.696)	–	(101.220)	63.008.987
Облигациялар	87.757.226	–	–	–	(440.698)	87.316.528
Қаржылық жалдау бойынша міндеттеме	193.498	(132.116)	–	289.831	68.329	419.542
Қаржылық қызмет бойынша міндеттемелер жиыны	162.252.584	(10.650.073)	(673.696)	289.831	(473.589)	150.745.057

Мың теңгемен	2018 жылдың 1 қаңтарына	Ақша ағындары	Валюта бағамдарының өзгеруі	Жаңа жалдау шарттары	Басқасы	2018 жылғы 31 желтоқсан
Қарыздар	73.732.077	(9.217.048)	9.522.579	–	264.252	74.301.860
Облигациялар	88.056.742	–	–	–	(299.516)	87.757.226
Қаржылық жалдау бойынша міндеттеме	12.957	(59.323)	–	209.504	30.360	193.498
Қаржылық қызмет бойынша міндеттемелер жиыны	161.801.776	(9.276.371)	9.522.579	209.504	(4.904)	162.252.584

«Басқасы» бағанында қарыздар бойынша, оның ішінде қаржылық жалдау міндеттемесі бойынша есептелген, бірақ төленбеген пайыздардың сомалары көрсетілген. Топ төленген пайыздарды операциялық қызметтен ақша ағындары ретінде жіктейді.

Қызметті жүргізу шарттары

Қазақстанда экономикалық реформалар және нарықтық экономиканың талаптарына жауап беретін құқықтық, салықтық және әкімшілік инфрақұрылымның дамуы жалғасуда. Қазақстандық экономиканың келешектегі тұрақтылығы көбінесе осы реформалардың барысына, сондай-ақ үкімет экономика, қаржы және ақша-несие саясаты саласында қолға алатын шаралардың тиімділігіне тәуелді болады.

Мұнай бағасының төмендеуі қазақстандық экономикаға теріс әсерін тигізуде. Теңгемен пайыздық мөлшерлемелер жоғары болып қалып отыр. Бұл факторлардың жиынтығы капиталдың қолжетімділігінің төмендеуіне және оның құнының ұлғаюына, сондай-ақ одан кейінгі экономикалық өсімге қатысты белгісіздіктің артуына әкеп соқтырды, бұл Топтың қаржылық жағдайына, қызмет нәтижелеріне және экономикалық перспективаларына теріс әсерін тигізуі мүмкін. Топ басшылығы ағымдағы жағдайларда Топтың экономикалық тұрақтылығын қолдау бойынша лайықты шараларды қолға алып отыр деп санайды.

Салық салу

Қазақстандық салық заңнамасы және нормативтік-құқықтық актілер тұрақты өзгерістер мен әртүрлі түсіндірулер мәні болып табылады. Жергілікті, өңірлік және республикалық салық органдарының арасындағы пікірлерде болатын келіспеушіліктер сирек емес, оған қоса ХҚЕС-тің түсімге, шығыстарға және қаржылық есептіліктің басқа да баптарына қатысты тәсілі жөніндегі пікір. Қазіргі кезде қолданып отырған, Қазақстанда қолданылатын заңдардың негізінде анықталған құқық бұзушылықтар үшін қарастырылған айыппұлдар мен өсімақылар жүйесі аса қатаң болып отыр. Айыппұлдық ықпалшараға 1,25-ке көбейтілген, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкімен белгіленген, қайта қаржыландырылған мөлшерлемесі бойынша есептелген өсімпұл мен қосымша есептелген салық сомасынан 50-80% көлемінде болатын айыппұлдар кіреді. Нәтижесінде, айппұл мен өсімпұл сомалары қоса есептелуге жататын салық сомаларынан бірнеше есе артық болуы мүмкін. Қаржылық кезеңдер тексеру жүргізілетін жылдың алдындағы күнтізбелік бес жыл ішінде салық органдары тексеру үшін ашық болып қалады. Белгілі бір жағдайларда салық тексерулері бұдан да ұзақ кезеңдерді қамтуы мүмкін. Қазақстандық салық салу жүйесіне тән белгісіздіктерге байланысты, егер мұндай жағдай болса, салықтардың, айыппұл санкцияларының және өсімақының түпкілікті сомасы осы уақытта шығыстарға жатқызылған және 2019 жылғы 31 желтоқсанда есептелген сомадан асуы мүмкін.

Несие келісімдерінің талаптары

1999 жылдан бастап 2011 жылға дейін Топ ЕДҚҚБ мен ХҚҚДБ-мен (бұдан әрі – «несие берушілер») 506 миллион АҚШ доллары және 228 миллион еуро жалпы сомаға несие келісімдерін жасады (15-ескертеп). Топ пен Топтың несие берушілерінің арасындағы несие келісімдеріне сай Топ несие келісімдерінің келесі талаптарын сақтауға міндетті:

- ағымдағы активтердің ағымдағы міндеттемелерге ара қатынасы 1:1 кем емес;
- жиынтық берешектің жалпы капиталдануға ара қатынасы 50% артық емес;
- қаржы шығыстарын, пайда салығын, тозу мен амортизацияны шегергенге дейінгі кірістердің («EBITDA») қаржы шығыстарына ара қатынасы 3:1 кем емес;
- таза борыштың EBITDA ара қатынасы 4:1 артық емес;
- өзін өзі қаржыландыру коэффициенті 20% кем емес;
- борышқа қызмет көрсету коэффициенті 1,2 кем емес.

29. ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)

Несие келісімдерінің талаптары (жалғасы)

Басшылық 2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ ЕДҚҚБ мен ХҚҚДБ-мен жасалған несие келісімдерінің барлық талаптарын сақтаған деп есептейді. EBITDA-ны есептеу кезінде Топ бағамдық айырмадан болған кірістер мен зияндарды алып тастайды, өйткені бағамдық айырмадан болған кірістер мен зияндар ақшалай емес операциялардың анықтамасына сәйкес келеді және EBITDA-ның есебінен алынып тасталуы тиіс деп есептейді, әрі бұл несие келісімдерінде көрсетілген. 2019 жылғы 31 желтоқсанға EBITDA-ны есептеу кезінде Топ 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін 469.129 мың теңге (2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін: 5.865.654 мың теңге сомасындағы бағамдық айырмадан болған шығыс) сомасында бағамдық айырмадан болған кірістерді алып тастады.

Сақтандыру

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ қалпына келтіру құны 184.150.797 мың теңге болатын өндірістік активтерді сақтандырды. Сақтандыру жағдайы орын алғанда сақтандыру төлемі активтерді қалпына келтіру құнының шегінде жасалады. Топ қалған өндірістік активтерді сақтандырған жоқ. Сақтандырудың жоқтығы активтер құнының азаюын немесе міндеттемелердің пайда болуын білдірмейтіндіктен, мұндай активтердің бүлінуімен немесе айырылумен байланысты көзделмеген шығыстарға осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте еш резерв құрылмады.

Шарттық міндеттемелер

Ұлттық электр желісінің құрал-жабдығының қалыпты жұмыс істеуін қамтамасыз ету мақсатында Топ күрделі инвестициялар жоспарын әзірледі. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ осы жоспардың шеңберінде жасаған ашық шарттар бойынша міндеттемелер сомасы 52.925.016 мың теңге (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 8.356.462 мың теңге) болды.

Күрделі инвестициялар жоспарының және ашық келісімшарттардың едәуір бөлігін Қазақстан Республикасынан тыс жерлерде сатып алынатын құрал-жабдықтар мен қосалқы бөлшектердің құрайтындығына орай шарттық міндеттемелердің құбылу ықтималдылығы бар. Бұл құбылулардың негізгі себебі инфляциялық таргеттеуді енгізу шеңберінде теңгенің еркін құбылмалы айырбастау бағамы режиміне өтуден туындаған айырбастау бағамдары өзгеруінің әсері болып табылады.

Электр қуатын беру, желіге жіберудің техникалық диспетчерлеу және электр қуатын өндіруді-тұтынуды теңестіруді ұйымдастыру бойынша тарифтер

2019 жылға тұтынушыларға арналған уақытша өтейтін тарифтерді Комитет Топтың келесі реттелетін қызметтеріне бекітті:

- кВтс үшін 2,496 теңге мөлшерінде электр қуатын беру бойынша;
- кВтс үшін 0,237 теңге мөлшерінде желіге беруді техникалық диспетчеризациялау және электр қуатын тұтыну;
- кВтс үшін 0,088 теңге мөлшерінде электр қуатының өндірісін-тұтынуын теңестіруді ұйымдастыру бойынша.

Жаңартылатын қуат көздерін пайдалану объектілері өндіретін электр қуатын сату тарифтері

Жаңартылатын энергия көздерін пайдалану объектілері өндірген электр энергиясын шартты тұтынушыларға сату тарифі Үкіметтің 2014 жылғы 1 сәуірдегі № 290 Қаулысымен бекітілген «Жаңартылатын энергия көздерін қолдау тарифін айқындау қағидаларына» және Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрінің 2017 жылғы 1 ақпандағы № 36

бұйрығымен бекітілген «Қоғамдық маңызы бар нарықтарда баға белгілеу қағидаларына» сәйкес есептеледі. Электр энергиясын сату тарифіне есеп айырысу-қаржы орталығының жаңартылатын энергия көздерін пайдалану объектілері өндіріген электр энергиясын сатып алу шығындары, электр энергиясын өндіруді-тұтынуды теңестіретін ұйымның қызметтеріне жұмсалатын шығындар және ЖЭК бойынша ЕҚО қызметін жүзеге асырумен байланысты шығындар жатады.

Басшылық 2019 жылы жаңартылатын қуат көздерін пайдалану объектілері өндіретін электр қуатын сату және сатып алу тарифтерін есептеу әрі пайдалану лайықты түрде және қолданыстағы нормалар мен заңнамалық актілерге сәйкес жүзеге асырылады деп есептейді.

Электр қуатының жүктемені көтеруге әзірлігін қамтамасыз ету бойынша көрсетілетін қызметтердің тарифі

Электр қуатының жүктемені көтеруге әзірлігін қамтамасыз ету бойынша көрсетілетін қызметтердің тарифі Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2015 жылғы 3 желтоқсандағы № 685 бұйрығымен бекітілген «Бірыңғай сатып алушының электр қуатының жүктемені көтеруге әзірлігін қамтамасыз ету бойынша көрсетілетін қызметке бағаны есептеуі және интернет-ресурста орналастыруы қағидаларына» сәйкес есептеледі. Алдағы күнтізбелік жылға Жүктемені көтеруге электр қуатының дайындығын қамтамасыз ету бойынша қызметке бағаны есептеу «ЖЭК бойынша ЕҚО» мына негіздерде жүзеге асырылады:

- 1) электр қуатының орталықтандырылған нарық қорытындысы бойынша орын алған электр қуатының дайындығын ұстап тұру бойынша қызметке орташаландырылған баға;
- 2) генерациялық қондырғыны салуға бірыңғай сатып алушы төндер жеңімпазымен жасалған, жұмыс істеп тұрған энергия өндіруші ұйымдар жаңғыртуға, кеңейтуге, реконструкциялауға және (немесе) жаңартуға, сондай-ақ құрамына жылу электр орталықтары кіретін жұмыс істеп тұрған энергия өндіруші ұйымдармен уәкілетті органмен инвестициялық келісім жасаған электр қуатының дайындығын ұстап тұру бойынша қызметті сатып алу туралы барлық келісімдер электр қуатының дайындығын ұстап тұру бойынша қызметке орташаландырылған баға;
- 3) тұтынуға көтерме сауда нарығы болып табылатын тұтынушылар және энергия беруші, энергиямен қамтамасыз етуші ұйымдар болжамды сұраныстарына;
- 4) Алдағы және келесі күнтізбелік жылдарға электр қуатына болжамды сұраныс.

Растайтын есептемелерімен бірге алдағы күнтізбелік жылға жүктемені көтеруге электр қуатының дайындығын қамтамасыз ету бойынша қызметке бағаны «ЖЭК бойынша ЕҚО» ЖШС жыл сайын 1 желтоқсанға дейін өзінің интернет-ресурсында орналастырады. 2019 жылы жүктемені көтеруге электр қуатының әзірлігін қамтамасыз ету бойынша қызметке баға, 613 мың теңге / айына МВт* болды (ҚҚС есептемегенде), 2020 жылға 800 мың теңге / айына МВт* болды (ҚҚС есептемегенде).

Заңнамадағы өзгерістердің пайдаға әсері

Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2019 жылғы 8 қарашадағы № 361 бұйрығымен, «Электр қуатының нарығын ұйымдастыру және оның жұмыс істеу қағидаларын бекіту туралы» (бұдан әрі – «Қағидалар») 2015 жылғы 27 ақпандағы № 152 бұйрыққа өзгерістер мен толықтырулар енгізілді. Қағидаларға енгізілген толықтырулардың бірі k8 қосымша коэффициентті қосу арқылы энергия өндіретін ұйымдар үшін электр қуатының әзірлігін қолдау қызметтерінің іс жүзіндегі көлемінің есебіне өзгерістер енгізу болды. 2019 жылғы желтоқсанда бұл коэффициентті электр қуатының әзірлігін қолдау қызметтерінің іс жүзіндегі көлемінің есебінде қолдану қызметтің бұл түрі бойынша 2019 жылғы желтоқсандағы түсім көрсеткіштері мен өзіндік құнға айтарлықтай ықпалын тигізді.

Қағидаларға k8 коэффициентінің қолданылуы бойынша енгізілуі мүмкін өзгерістер түсім көрсеткіштері мен өзіндік құндағы елеулі өзгерістерге әкеп соқтыра алады.

30. ЕСЕПТИ КҮННЕН KEЙІНГІ ОҚИҒАЛАР

2020 жылғы 23 қаңтарда Топ Нұр-Сұлтан қ. «№ 95 бала бақшасы» Мемлекеттік қазынашылық кәсіпорын балансына берді және құрылыс бойынша міндеттеменің тиісінше азаюын мойындады.

2019 жылғы желтоқсанда «Ұлттық электр желісін жаңғырту» жобасын іске асыру шеңберінде тартылған ХҚҚДБ несиесі бойынша (1999 жылғы 21 желтоқсандағы 4526-KZ несие келісімі) соңғы төлем жасалды. ХҚҚДБ алдындағы міндеттемелердің толық орындалуы туралы растау хаты 2020 жылғы қаңтарда алынды, осыдан кейін 2.932.192 мың теңге мөлшеріндегі ақша қаражаты ағымдағы шотқа ақша қаражаты мен оның баламалары құрамына аударылды.